

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

İNSAN HAKLARINI İNCELEME

KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı

7 Mart 2018 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve trnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Ömer Serdar'ın, Komisyona yeni seçilen Ankara Milletvekili Tekin Bingöl'e hoş geldiniz dediğine, Komisyon üyeliğinden ayrılan İzmir Milletvekili Zeynep Altıok'a çalışmalarında başarılar dilediğine ve Komisyonun kadın üyelerinin ve dünya kadınlarının 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü tebrik ettiğine ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Ömer Serdar'ın, Türkiye'nin dünyadaki en büyük sığınmacı nüfusa ev sahipliği yaptığına, uluslararası ve geçici koruma faaliyetleri ile Suriyeli sığınmacılara yönelik konulara ilişkin açıklaması

3.- Komisyon Başkanı Ömer Serdar'ın, Mardin Milletvekili Orhan Miroğlu'na oğlunun vefatı nedeniyle tekrar başsağlığı dilediğine ilişkin açıklaması

4.- Komisyon Başkanı Ömer Serdar'ın, Mersin Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın Göç ve Uyum Raporu hakkında yapılan görüşmelerde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerle ilişkin açıklaması

5.- Komisyon Başkanı Ömer Serdar'ın, Ankara Milletvekili Şenal Sarıhan'ın ve Diyarbakır Milletvekili Sibel Yiğitalp'in Göç ve Uyum Raporu hakkında yapılan görüşmelerde yaptıkları konuşmalarındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

III.- KARARLAR

A)KOMİSYON KARARLARI

1.- Mülteci Hakları Alt Komisyonunun gerektiğinde yurt dışında inceleme yapabilmesine ilişkin karar

2.- Mülteci Hakları Alt Komisyonunun isminin Göç ve Uyum Alt Komisyonu olarak değiştirilmesine ilişkin karar

IV.- KONU

A) ALT KOMİSYON RAPORLARI

1.- Mülteci Hakları Alt Komisyonunun hazırladığı Göç ve Uyum Raporu'na ilişkin görüşmeler

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

3'üncü Toplantı
7 Mart 2018 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu saat 10.42'de açıldı.

Komisyon Başkanı Ömer Serdar,

Komisyonu yeni seçilen Ankara Milletvekili Tekin Bingöl'e hoş geldiniz dediğine, Komisyon üyeliğinden ayrılan İzmir Milletvekili Zeynep Altıok'a çalışmalarında başarılar dilediğine ve Komisyonun kadın üyelerinin ve dünya kadınlarının 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü tebrik ettiğine,

Türkiye'nin dünyadaki en büyük sığınmacı nüfusa ev sahipliği yaptığına, uluslararası ve geçici koruma faaliyetleri ile Suriyeli sığınmacılara yönelik konulara,

Mardin Milletvekili Orhan Miroğlu'na oğlunun vefatı nedeniyle tekrar başsağlığı dilediğine,

Mersin Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın Göç ve Uyum Raporu hakkında yapılan görüşmelerde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerle,

Ankara Milletvekili Şenal Sarıhan'ın ve Diyarbakır Milletvekili Sibel Yiğilalp'in Göç ve Uyum Raporu hakkında yapılan görüşmelerde yaptıkları konuşmalarındaki bazı ifadelerine,

İlişkin bir açıklamada bulundu.

Mülteci Hakları Alt Komisyonunun gerektiğinde yurt dışında inceleme yapabilmesi,

Mülteci Hakları Alt Komisyonunun isminin Göç ve Uyum Alt Komisyonu olarak değiştirilmesine ilişkin önerge,

Kabul edildi.

Mülteci Hakları Alt Komisyonunun hazırladığı Göç ve Uyum Raporu, yapılan görüşmelerden sonra kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 14.06'da toplantıya son verildi.

7 Mart 2018 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.42

BAŞKAN: Ömer SERDAR (Elâzığ)

BAŞKAN VEKİLİ: Fatma BENLİ (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Şenal SARIHAN (Ankara)

SÖZCÜ: Leyla ŞAHİN USTA (Konya)

KÂTİP: Sibel YİĞİTALP (Diyarbakır)

BAŞKAN – Herkese günaydın değerli arkadaşlar.

Komisyonumuzun değerli üyeleri, kamu kurumlarının değerli temsilcileri, basınımızın değerli mensupları; hepinize hoş geldiniz diyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 26'ncı Yasama Dönemi Üçüncü Yasama Yılı 3'üncü toplantısını açıyorum. Yeterli çoğunluğumuz vardır.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Ömer Serdar 'ın, Komisyona yeni seçilen Ankara Milletvekili Tekin Bingöl'e hoş geldiniz dediğine, Komisyon üyeliğinden ayrılan İzmir Milletvekili Zeynep Altok'a çalışmalarında başarılar dilediğine ve Komisyonun kadın üyelerinin ve dünya kadınlarının 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü tebrik ettiğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN – Bu arada, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Komisyonumuza yeni üye olarak seçilen Ankara Milletvekili Sayın Tekin Bingöl'e hoş geldiniz diyorum. Komisyon çalışmalarına değerli katkılar sağlayacağına inanıyorum. Komisyon üyeliğinden ayrılan Sayın Zeynep Altok'a da bundan sonraki çalışmalarında başarılar diliyorum.

Değerli arkadaşlar, yarın 8 Mart Dünya Kadınlar Günü. Başta Komisyonumuzun kadın üyeleri olmak üzere, bütün dünya kadınlarının gününü tebrik ediyorum. İnşallah, çağımızda kadının birçok alanda mağdur edildiği, araçsallaştığı dönemlerin geride kalarak daha saygın bir konumda olmasını temenni ediyorum. Bu açıdan tekraren, yarın kutlanacak Kadınlar Günü'nü de kutluyorum.

III.- KARARLAR

A) KOMİSYON KARARLARI

1.- Mülteci Hakları Alt Komisyonunun gerektiğinde yurt dışında inceleme yapabilmesine ilişkin karar

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, bugün Mülteci Hakları Alt Komisyonunun hazırladığı inceleme raporunu görüşeceğiz. Raporun görüşmelerine geçmeden önce Mülteci Hakları Alt Komisyonunun gerektiğinde yurt dışında da inceleme yapabilmesi hususunu oylarınıza sunacağım çünkü bu sorun sadece Türkiye'de cari bir sorun değil, yurt dışında da iyi örneklerini, kötü örneklerini inceleyip onların deneyimlerinden de rapora yansıtma anlamında komisyonun böyle bir çalışma yapmasını karar altına almak istiyorum.

Oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

2.- Mülteci Hakları Alt Komisyonunun isminin Göç ve Uyum Alt Komisyonu olarak değiştirilmesine ilişkin karar

BAŞKAN – Bir önerge vardır, okutup önerge konusunda söz almak isteyenler varsa söz vereceğim.

Önergeyi okutuyorum:

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde çalışmalarına devam etmekte olan Mülteci Hakları Alt Komisyonunun isminin Göç ve Uyum Alt Komisyonu olarak değiştirilmesini saygılarımızla arz ederiz.

Atay Uslu

Leyla Şahin Usta

Şenal Sarihan

Antalya

Konya

Ankara

Gereke:

Mülteci Hakları Alt Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde 17/12/2015 tarihinde kurulmuş olup kurulduğu günden bu yana başta geçici koruma statüsüyle yaşayan Suriyeliler olmak üzere, ülkemize sığınmış göçmenler konusunda çalışmalar yapmıştır. Alt komisyon bugüne kadarki çalışmalarında konuyla ilgili kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, uluslararası örgütler ve akademisyenlerle toplantılar gerçekleştirmiş, geçici barınma merkezleri ve geri gönderme merkezlerinde yerinde incelemelerde bulunmuştur.

Günümüzde uluslararası koruma arayışı içerisinde olan insanların haklarının korunmasıyla beraber, koruma arayanların topluma uyum sağlamalarının önünü açmak için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Göçmenin yaşadığı toplumun da göçmenle uyum içinde yaşaması önemlidir. Uyum karşılıklıdır, süreç iki taraflı olarak değerlendirilmelidir.

Bundan dolayı sığınmacıların, mültecilerin, göçmenlerin haklarının korunması ve geliştirilmesi çalışmalarının yanına, toplumla karşılıklı uyum süreçlerini de dâhil etmek çok önemlidir.

Göçün herkesin yararına yönetilmesi, uluslararası koruma statülerinin belirlenmesi, hak ve yükümlülüklerinin tespiti, katkı, katılım, kabul süreçleriyle karşılıklı uyumun sağlanması hususları pratik ve akademik sahada göç ve uyum başlıkları altında incelenmektedir.

Alt komisyonun bundan sonraki çalışmalarını temel hakların ötesini kapsayacak şekilde Göç ve Uyum Alt Komisyonu ismiyle devam ettirmesi önemlidir.

BAŞKAN – Önerge üzerinde söz almak isteyen arkadaşımız var mı? Yok.

Oylarımıza sunuyoruz: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu alt komisyonumuz bundan sonra çalışmalarına devam edecek, çalışmalarını Göç ve Uyum Komisyonu olarak yürütecektir.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Ömer Serdar'ın, Türkiye'nin dünyadaki en büyük sığınmacı nüfusa ev sahipliği yaptığına, uluslararası ve geçici koruma faaliyetleri ile Suriyeli sığınmacılara yönelik konulara ilişkin açıklaması

BAŞKAN - Değerli milletvekilleri, Türkiye, dünyadaki en büyük sığınmacı nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Sığınmacılara dönük politikalarıyla Türkiye hem hukuki hem de ahlaki düzeyde uluslararası toplumun yüz akı olmuştur. Türkiye açısından göçün yönetilebilmesi ve sağlıklı uyum politikalarının uygulanabilmesi bir zorunluluktur. Bu, göçü bir yük olmaktan çıkaracak, bir fırsat penceresine dönüştüreceklerdir.

Bugün göç hareketliliği İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra en hızlı dönemini yaşamaktadır. Birleşmiş Milletler verilerine göre 300 milyona yakın göçmen yani dünya nüfusunun yüzde 3'ü kendi doğduğu ülkenin dışında yaşamaktadır. Göç hareketleri iyi yönetilebildiği takdirde ekonomik, kültürel ve sosyal katma değerler oluşturabilmektedir. Aksi takdirde kamu düzeni ve güvenliğine tehdit oluşturabileceği gibi, insan hakları ihlallerinin de ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Teröristlerin göç yollarını kullanıyor olması ve yaşanan uyum problemleri, göçün kriminal algısını popüler hâle getirmektedir. Oysa yapılan çalışmalar göçmenlerin suça karışma oranının yerleşiklere göre daha düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Türkiye'de 2018 yılı başı itibarıyla yaklaşık 3,4 milyon Suriyeli geçici koruma statüsüyle yaşamaktadır. Suriyelilerin yanı sıra, Irak, Afganistan, İran, Somali gibi ülkelerden Türkiye'ye uluslararası koruma bulmak amacıyla gelen, 2017 sonu itibarıyla 300 bin sığınmacı bulunmaktadır. Türkiye'de bugün 3,4 milyonu geçici koruma statüsüyle, 300 bini uluslararası koruma başvurusuyla, 600 bini ikamet izniyle olmak üzere yaklaşık 190 farklı ülkeden farklı statülerde 4,3 milyon göçmen yaşamaktadır.

Şu noktanın altını çizmek istiyorum: Ülkemizde bulunan kayıtlı Suriyeliler geçici koruma statüsündedir. Geçici koruma, bireysel uluslararası koruma başvuru mekanizmasının etkin bir şekilde uygulanmasının mümkün olmayacağı ölçüde kitlesel göç hareketinin olduğu durumlarda uygulanan bir tedbirdir. Geçici koruma kapsamına alınanlara başta sağlık hizmetleri olmak üzere, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile evlilik, abonelik ve araç kaydı işlemleri yapabilmelerine dair hizmetler ikamet ettikleri illerde bu hizmetler sağlanmaktadır.

Uluslararası alanda içeriği net olmayan geçici koruma statüsü, Türkiye'de oluşturulan mevzuat ve beraberindeki uygulamalarla uluslararası sürece örneklik edecek olgunluk düzeyine ulaşmıştır.

Vatandaşlık konusu da üzerinde bilgi sahibi olunmadan çok fazla spekülasyon yapılan bir konudur. Ülkemizde yaşayan Suriyelilerin sadece yüzde 1'ine vatandaşlık statüsü tanınmıştır. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, yabancıların vatandaşlığa alınmaları için 3 usul öngörmüştür, bunlar: Genel hükümlere göre vatandaşlığa alınma, evlenme yoluyla vatandaşlığa alınma ve istisnai usulle vatandaşlığa alınma. İstisnai usulle ve evlenme yoluyla vatandaşlığa geçişe baktığımızda ekonomik güce, akademik ve mesleği yeteneğe sahip nitelikli nüfusun ülkemizde kalmasını sağlamak amacıyla son altı yılda yaklaşık 30 bin Suriyelinin vatandaşlığa geçişinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Suriyelilerin yaklaşık 10 bin kadarı da bir Türk anne veya babadan olduğu için veya evlenme yoluyla vatandaşlık almıştır. Türkiye'de doğmuş Suriyelilere vatandaşlık statüsü tanınması da bu çerçevede zikredilmesi gereken bir meseledir. Ülkemizde 250 binden fazla Suriyeli bebek doğmuştur. Türkiye'de toprak esasına dayalı vatandaşlığa kabul usulü bulunmamakta, vatandaş olmak için kişinin annesi veya babasından en az birisinin Türk vatandaşı olması şartı aranmaktadır. Türkiye'de doğmuş olan Suriyeli çocukların "vatansız" statüsünde kalması, kayıp bir neslin oluşması demektir. Bu kapsamda, Türkiye'de doğmuş olan Suriyeli çocuklara vatandaşlık verilmesi konusunda etki analizini içeren bir çalışma yapıp sonucuna göre mevzuat düzenlemesine gidilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Değerli arkadaşlar, medyanın ve siyasi aktörlerin göç dili ve bununla bağlantılı ötekileştirme problemi sığınmacıların uyum sürecini en olumsuz şekilde etkileyen husustur. Göçmenler ve suç işleme eğilimi arasında kurulan asılsız ilişki, bunun en açık örneğidir. Göçmen ve mültecilerin suça eğilimli

oldukları ve suç oranlarını artıracak biçimde adli olaylara karıştıkları iddiasının büyük oranda temelsiz olduğu istatistiklerden anlaşılmaktadır. Suriyelilerin işlediği suçların Türkiye’de işlenen toplam suçlara oranı, Türkiye’deki toplam nüfusları göz önünde bulundurulduğunda ülkemiz genel suç oranına göre oldukça azdır. Suriyelilerin karıştıkları olayların Türkiye’deki toplam asayiş olaylarına oranı, 2014-2017 yılları arasında ortalama 1,32’dir.

Göçmenlere yönelik yalan ve nefret söylemi de duyarlılık göstermemiz gereken bir problem alanıdır. “Kaçak mülteci” ve “yasa dışı” göçmen tanımlaması sığınmacıların, mültecilerin, göçmenlerin yasa dışı olduğuna, suçlu olduğuna dair bir algı oluşturmaktadır. Sığınmacı olmak, uluslararası koruma için göçmek yasa dışı bir hareket değildir, aksine 1951 Cenevre Sözleşmesi’yle teyit edilmiş bir insan hakkıdır. “Kaçak” ya da “yasa dışı” terimleri yanlış kullanımdır. Doğrusu, düzensiz terimdir. Gerek toplumsal bir gerçek olarak gerek yasal olarak mülteciliğin ve iltica etmenin bir insan hakkı olduğunun geniş topluma anlatılması başta medya ve siyaset etiği olmak üzere, toplumsal sorumluluğumuzun zorunlu kıldığı bir gerekliliktir. Mevcut düzenlemeler ihtiyaca önemli ölçüde cevap vermekle birlikte, yeni düzenleme ihtiyacı doğduğunda bundan kaçınılmayacaktır. Ön yargıları ve ayrıştırmayı derinleştirmekten başka işe yaramayan nefret söylemleriyle mücadele edilmeli ve gerekirse nefret söylemini cezalandırma hususunda yeni mevzuat düzenlemeleri yapılmalıdır.

Değerli arkadaşlar, göçmenlere yönelik harcamalarda Türkiye’ye Birleşmiş Milletler ve AB katkısı da netleştirilmeye ihtiyaç duyulan bir konudur. Sayıları 3,4 milyonu bulan geçici koruma altındaki Suriyeliler için 30 milyar dolarlık bir harcama yapılmıştır. Bu harcamaların bir kısmı doğrudan faturalandırılan hizmetlerken bir kısmı da doğrudan faturalandırması mümkün olmayan hizmetlerin maliyetidir. Suriyeli sığınmacıların hizmetlerinde kullanılmak üzere Birleşmiş Milletler üzerinden Türkiye’ye aktarılan kaynak 600 milyon dolar civarında kalmıştır. Avrupa Birliği 2017 sonuna kadar 3 milyar euro, 2018 sonuna kadar da 3 milyar euro olmak üzere, Suriyeliler için destek olacağını ifade etmesine rağmen, bugüne kadar bu rakamın 850 milyon eurosunu aktarılmıştır.

IV.- KONU

A) ALT KOMİSYON RAPORLARI

1.- Mülteci Hakları Alt Komisyonunun hazırladığı Göç ve Uyum Raporu’na ilişkin görüşmeler

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, bu sunuşumuzdan sonra şimdi gündemimizin ikinci sırasında yer alan Mülteci Hakları Alt Komisyonunun hazırladığı Göç ve Uyum Raporu’nun görüşülmesine geçiyoruz.

Görüşmeye geçmeden önce şu an Komisyonumuzda bulunan bürokrasiden, kamu görevlisi arkadaşlardan bahsetmek istiyorum. Raporun kapsamında ilgili kurumların yöneticilerini çağırdık.

(Toplantıya katılan bürokratlar tanıtıldı)

BAŞKAN – Şimdi -gündemimizin ikinci sırasında- Mülteci Hakları Alt Komisyonumuzun Başkanı Sayın Atay Uslu’ya söz vermeden önce, ciddi anlamda bir çalışma ortaya koyan alt komisyonumuza, başta Sayın Başkan olmak üzere komisyonun bütün üyelerine teşekkür ediyorum. Hakikaten çok önemli bir çalışma ortaya koydular, dinlemeler yaptılar, incelemeler yaptılar. Bundan sonra da önemli çalışmalar yapacağına inanıyorum. Ben bu hazırlanan raporda, kısa bir değerlendirme yapmak için, müzakereye açmadan, Komisyon Başkanı Sayın Atay Uslu’ya söz veriyorum.

Buyurun efendim.

ATAY USLU (Antalya) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Ben de Komisyonumuzu saygıyla selamlıyorum. 6 Ocak 2016 tarihinde ilk toplantımızı yaparak başladık. Yaklaşık iki yıllık bir süre içerisinde yoğun bir, tabii, mesai harcadık arkadaşlarla beraber. Ben de Komisyondaki tüm arkadaşlarımıza ve uzman arkadaşımız Ahmet Bey'e de teşekkür ediyorum, bu yoğun çalışma ve mesai için.

Konu tabii önemli. Göç konusu, yalnızca Türkiye'nin konusu değil bugün -siz de ifade ettiniz- tüm dünyanın en önemli konularının başında geliyor çünkü göçün ekonomik, kültürel, sosyal, psikolojik sonuçları var, boyutları var ve silsile bir şekilde yalnızca belli ulusları değil, uluslararası alanda da tüm milletleri etkiliyor.

Çalışma süresi içerisinde 36 ayrı dinleme ve incelemede bulunduk iki yıllık süre içerisinde. Başta Göç İdaresini dinledik daha sonra AFAD'ı dinledik, Çalışma Bakanlığı, Aile Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, akademik dünyayı, bu anlamda akademisyenlerle görüştük, onları dinledik, uluslararası örgütleri de dinledik, sivil toplum kuruluşlarıyla çalışmalar yaptık, sağlık, Yükseköğretim Kurumuyla ilgili çalışmalarımız oldu. Tabii, sahada da incelemelerimiz oldu hem Türkiye içerisinde hem de yurt dışında Almanya ziyaretimiz olup yerinde de "Bu konuda neler yapılıyor, neler var?" tespitlerimiz oldu.

Raporumuzun içerisinde Türkiye'yle ilgili, tabii, tespitlerimiz var, olması gerekenler konusunda da tekliflerimiz var. Her konuda, her başlık altında farklı başlıklar altında -birazdan onları tek tek belki konuşuruz- tekliflerimiz var. İnşallah, bu tekliflerimiz de yürürlüğe girer, yürütme organı tarafından uygulanır diye düşünüyorum. Şunu da ifade edeyim: Tabii, altı yıllık süre içerisinde Türkiye bu anlamda ciddi mesafeler aldı. Bu konuya, şu ana kadar bu kadar yoğun bir göçle karşı karşıya kalmadığımız için yabancıydık ama süreç içerisinde kamu kurumlarımız, toplumumuz, milletimiz, devletimiz ciddi çalışmalar yaptı.

Şunu ifade edeyim: Biz çalışma yaparken göç konusuna farklı bir paradigmayla bakmaya çalıştık. Tüm dünyada göç bir sorunmuş gibi görülüyor. Göç aslında bir sorun değil, sığınmacılık bir sorun değil, sığınmacılar aslında sorun değil; bunun ötesinde sığınmacılar ve göçmenler aslında sorunun mağdurları. Yani sığınmacıya bir sorun kaynağı olarak bakmamaya çalıştık. Bu yüzden bakış açımız daha çok insan haklı, insan haklarına uygun, hak temelli yaklaşım oldu. Bu paradigmayı bile hem kamuoyunda hem dünyada değiştirirsek bence bu konunun çözümü için önemli bir adım atacağımızı düşünüyorum. Bu zorunlu sürecin herkesin yararına yönetilmesi çok önemlidir.

Ben tekrar Komisyondaki arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Şimdi raporu müzakereye açacağım, söz almak isteyen arkadaşlara söz vereceğim.

Bu arada, kamu kurumundan gelen arkadaşlarımız da özellikle Komisyon üyesi arkadaşlarımızın değerlendirmelerini not alsınlar, soracakları sorulara ilişkin notlarını alsınlar. Müzakereler tamamlandıktan sonra son sözü de kurum temsilcilerine bırakıp raporun görüşmelerini tamamlayacağız.

Evet, söz almak isteyen arkadaşlara söz vereceğim.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Başkanım, ben söz alabilir miyim?

BAŞKAN – Tabii.

Buyurun efendim.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Ben de bütün arkadaşları saygıyla selamlıyorum, iyi bir çalışma diliyorum hepimiz için.

Öncelikle ben bu alt komisyonda esas bir yedek üye gibi çalıştım, daha sonra –şimdi- asil üye durumuna geçtim. Çalışmaların bir bölümüne o sebeple katılamamıştım ancak ağırlıklı bir bölümünü de –katılmaya- izlemeye çaba gösterdim. Bu anlamda hem Değerli Başkan Atay Bey’e hem Ahmet Bey’e, uzman arkadaşımıza hem de komisyonumuzun diğer üyelerine çok teşekkür ediyorum. Çok uyumlu, son derece verimli bir çalışma oldu. Bu çalışmanın verimliliğinde Atay Bey’in bu konudaki birikiminin de ciddi bir katkısı oldu. Esas olarak demin kendisinin de ifade ettiği “Sorun yok, mağdur var ve biz o mağdura insan hakları temelinden yaklaşmak durumundayız.” yolundaki saptamasıyla, böyle bir bakış açısıyla yüründü. Ben bu yanıyla hem çalışmanın verimli olduğu hem raporumuzun da son derece ayrıntılı olduğu inancındayım. Ancak birkaç önerimi son bölüme eklemeye çalışmıştım. Burada özellikle alandan arkadaşlarımızın olması nedeniyle sadece başlıkları üzerinden birkaç noktayı bilgilerine sunmak istiyorum yani gereksinim gibi gördüğümüz, bugün eksik kaldığını düşündüğümüz hangi konular var.

Birinci sırada barınma merkezlerinin sayısının yetersizliği konusuna atıf yapmaya çalıştım. Raporda da yer alan bilgilere göre 3 milyon 424 bin 237 Suriyeli şu anda Türkiye sınırları içinde yaşıyor, raporun hazırlandığı tarih itibarıyla. Bunlardan sadece 235 bini yani yüzde 8’i barınma merkezlerinde bulunuyor. Özellikle barınma merkezlerinin önemli bir bölümünün çadır biçiminde kurulmuş olması da hem kadınlar yönünden hem çocuklar yönünden -aslında belki böyle bir ayrıma gerek yok- çadırın yarattığı sorunlar kadın, erkek, çocuk hepsini derinden ilgilendiriyor.

Biliyorsunuz, bu süreç içinde barınma merkezlerinin bazılarında cinsel taciz, tecavüz gibi olaylar oldu, mahkemeye yansıdı. Bunun nedenlerini görüştüğümüz arkadaşlar çadır yapısının özellikle bu tür ilişkileri tahrik edici, teşvik edici ya da görünmezliğini sağlayıcı bir durum yarattığına dikkat çekmişlerdi. Bu sebeple, devletin bütün olanaklarının barınma merkezlerini daha insani koşullara doğru çekmelerinin yararlı olacağı, bu konuda herhâlde Bakanlığın da yapacağı çalışmaların önemli olduğu inancındayım.

Tabii başka bir sorun da kamplar dışında yaşayanların karşılaştıkları sorunlar. Son derece kötü merkezlerde yaşadıklarını biliyoruz.

Biz fazlasıyla o tür bir ziyaret yapamadık değil mi Atay Bey?

ATAY USLU (Antalya) – Altındağ sadece.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Evet, sadece Altındağ’ı izledik. Gerçekten koşullar çok kötü. Yani bizim yurttaşlarımızın terk ettiği evlere gidip yerleşiyorlar. Sırf bunu bile düşündüğümüzde açık bir ihlale karşı karşıya olunduğu görülebilir.

Diğeri refakatsiz çocuklar sorunu. Bununla ilgili, raporumuzda Almanya örneği var; doğrudur, gerçektir ama Türkiye’de de -örneğin buraya yazmaya çalıştım- sadece İstanbul’da 25 bin ile 30 bin arası Suriyeli çocuğun refakati olmadığı bilgisi var, yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkan bir bilgi ve Türkiye genelinde 250 bin Suriyeli çocuğun vasisinin atanmadığı kayıtlara geçmiş durumda. Bu çocuklar hepimizin çocukları yani böyle bakmak gerekiyor ve bu sorunun çözümü konusunda ne üretilebilirse, hep birlikte nasıl bir çözüm yaratabilsek...

Diğeri ucuz iş gücü olarak mülteciler, daha doğrusu geçici koruma altında olanlar dememiz gerekiyor, mülteci statüsü değil çünkü taşıdıkları statü. Yine, Suriyeli çocuk işçiler sorunu. Çocukların çok sayıda dilendirildiği problemi var, hepimizin de gözlediği, gördüğü bir sorun var.

Ve geri gönderme merkezleri. Biz fazla geri gönderme merkezi ziyareti yapamadık. İki geri gönderme merkezine gittik. Bu her ikisinde de binalar yenilenmişti ve koşullar daha önceki raporlardan farklıydı, gerçekten olumlu koşullar vardı gezdiğimiz ve gördüğümüz geri gönderme merkezlerinde,

görebildiğimiz kadarıyla elbette. Fakat bu tür merkezlerin hem yetersiz olduğu hem de koşulların çok elverişsiz olduğu konusunda sanıyorum hepimize de, AKP'ye de CHP'ye de diğer muhalefet partisi arkadaşlarıma, HDP, MHP'ye de şikâyetler geliyor. Bende böyle, bu kadar şikâyet var azından yani böyle bir gerçeklik olduğu, geri gönderme merkezlerinde hem çok uzun kalmak durumunda kaldığı hem de şartların, sorunun özellikle çocuklu kadınlar yönünden çok ciddi olduğunu görüyoruz. Geri gönderme merkezi olarak âdetâ polis karakollarının kullanıldığı gibi bir gerçeklik de var. İletişimin uzun sürdüğü, geçici olarak gözümlüne alınmış olan kişilerin uzun zaman gözümlünde kalabildikleri ve mağduriyet yaşadıkları -geri gönderme merkezi ile karakolun elbette ki farklı koşulları- böyle bir problem var.

Yine bir önerimiz vardı burada “göç ve uyum bakanlığı ve eğitim gereksinimi” diye. Gerçekten halk ile göç eden kişiler arasında çoğu zaman bir problem de doğuyor. Onların iyi koşullar nedeniyle değil, canlarını kurtarmak için bir başka ülkeye göç etmiş olduklarını unutuyoruz ve âdetâ düşmanca bir bakış geliyor “Ne arıyorsunuz bizim ülkemizde, bizimle niye bir şeyleri paylaşmak istiyorsunuz?” gibi bir halk anlayışı ortaya çıkıyor. Bu sebeple göç ve uyumun, uyum meselesinin esas olarak bu noktada; halkın, göç eden kişinin hak ihlali sebebiyle göç etmiş olduğu, bu sebeple korunması gereken biri olduğu ve ona anlayış göstermesi gerektiği konusunda eğitim gereksinimi çok güçlü. Bu konuda ben bunun AFAD'la yapılabileceği düşüncesinde değilim. Bu konuda “göç ve uyum bakanlığı” diye bir bakanlığın kurulması bir gereksinim gibi görünüyor. Yok sanıyorum değil mi böyle bir bakanlığımız veya altında bir şey?

Yine, bütün bu sorunların, özellikle Türkiye'deki problemin çözülebilmesi için Suriye'de iç barışın sağlanması gerekiyor. Bizde en önemli göç eden kesimi Suriyeliler oluşturduğu için bu da siyasetçiler olarak hepimizin sorunu. Ve 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne konulan çekincenin kaldırılması konusunda da bir çalışmaya ihtiyaç olduğu inancındayım.

Bu görüşlerimi paylaşmak istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum.

Bu arada, Serap Hanım Komisyonumuzun üyesi değil ama bugün ben davet ettim. Kendisinin Avrupa Konseyi Göç Komisyonunda görevi var. Eğer kendileri konuşmak isterse kendilerine de söz vermek isterim değerlendirme açısından.

Başka konuşmak isteyen?

Buyurun Sibel Hanım.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Tekrar merhaba.

Yarın 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü. Buradan hem kadın arkadaşlarımızın hem de bütün emekçi kadınların gününü kutlayarak konuşmama başlamak istiyorum.

Raporu, evet, inceledim. Çok emek verilmiş. Öncelikle raporda emeği geçen arkadaşlara teşekkür ederim.

Lakin şöyle bir problem var: 4 kamp olarak görüyorum ama herhâlde 2 kampa gidilmiş, inceleme yapılmış, öyle mi Başkanım? Çok emin değilim ama 2 kampa mı gittiniz?

ATAY USLU (Antalya) – 3'e gittik herhâlde.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – 4 milyona yakın mülteciden bahsediyoruz, 4 milyon insandan bahsediyoruz. Kampta bulunan kişi sayısı da yüzde 10'a denk geliyor, yanılmıyorsam yüzde 10.

ATAY USLU (Antalya) – Daha az.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Ya da yüzde 8, yani o civardaki bir incelemeden bahsediyoruz. Bu durumda ne kadar, yani herhâlde bir 3 milyonu dışarıda olan, nasıl yaşadığını hepimizin az çok bildiği, çoğu zaman basına düşen, çoğu zaman hepimiz için bir dram olarak tariflenen bir gerçeklikle de karşı karşıyayız. Kampların durumuna ayrıca gireceğim.

Şimdi burada, yüzde 8'in durumunu anlatmışsınız. Yüzde 8'in durumuna baktığımda, ne kadar bir inceleme yapıldığı orada, ben o dönemde burada olmadığım için, sadece raporlar üzerinden, okumalar üzerinden sizinle birkaç şey paylaşmak istiyorum, eleştirilerim olacak. Mesela, özellikle, çok az sayıda görüşmeden bahsediliyor ve çok fazla hani açık, şeffaf bir görüşme konusunda çok yeterli bir mekân sağlanmadığı sorunu var. Kamplarla ilgili çok fazla spekülasyonlar var yani çoğu adliyeye de yansıdı: İstismar olarak, küçük yaşta çocukların evliliğe zorlanmasından tutun ucuz iş gücü olarak tariflenen, kampta bulunan binlerce insandan da bahsediliyor. Şimdi şunu söyleyebilirsiniz: Evet, milyonlarca insanın sorumluluğunu almak ve onların yaşamını sağlamak, güvence altına almak, çalışma ortamını sağlamak ve onlara bir statü sağlamak gerçekten çok zor bir durum ama sadece kampların durumuna bile baktığımızda, geri kalan milyonların dışarıda olan bir durumla karşı karşıyayız ve bizim aslında işimiz çok fazla ve sorumluluk çok ağır ve buna dair de çok sağlam bilgilere ve yüzleşmelere ve açık konuşmalara ihtiyacımız var. Yani eğer bir kadın tecavüze uğrayıp, dokuz aylık bir kadın tecavüze uğrayıp öldürülüyorsa ki oldu, bunun aslında kullanılan günlük nefret dilinden de bağımsız olmadığımızı da bilmemiz gerekir. Bunu tariflerken, o insanları nasıl tariflediğimize de bağlıdır. “Suriyeli” diye tariflemek, bir defa yanlış bir yaklaşımdır. Hani biz “mülteci” mi diyoruz, “göçmen” mi diyoruz, “geçici koruma” mı diyoruz? Bence bizim bu kavramları da bir netleştirmemiz gerekiyor. Yani “Suriyeliler burada.” dediğimizde bile, ötekileştiren bir dil olarak kullanılmış oluyoruz. Burada günlük yaşam dilimizden tutun, nereden baktığımız, nasıl baktığımız, onlara nasıl bir imkân sağladığımız veya nasıl onları değerlendirdiğimizin aslında açık bir tarifini söylemek mümkün.

Şimdi, kampların güvenliğinden bahsedeceğim, kamplarla ilgili çok fazla problem var. AFAD Başkanı da burada, Genel Müdürtü de burada, onlara sormak istiyorum, kamplara dair sorularım olacak. Kamplarda yaşayanların güvenliğiyle ilgili hiç problemler size yansıdı mı? Yansıdıysa neler yaptınız? Ve sonrasında ne gibi işleme tabii tutuldu? Ve nasıl bir güvenlik alındı? O insanların, özellikle travmatize olan çocuklar var, kadınlar var, istismar edilen kadınlar var, onlara dair nasıl bir çalışma yürütüyorsunuz? Bunu da sorarak, orada çalışan insanların çalışmaları var mı? Güvencesiz çalıştıklarını biliyoruz, ucuz iş gücü olarak gördüklerini de biliyoruz, onların mevcut durumu nedir? Yani kamplarda olanların çalışan kişi sayısı, mevcut durumlarını da öğrenmek istiyorum.

Kadınların durumu öncelikle çok vahim ve orada kadınlara nasıl bakıldığını, nasıl istismar edildiğini de biliyoruz. Hem kamp dışı hem kamp içi, özellikle kampların dışında milyonlarca kadından bahsediyoruz. Gelenlerin büyük bir kısmı kadın çünkü, kadın ve çocuk. Kadın ve çocukların bulunduğu alanın siz güvenliğini sağlamadıkça, onların mekânlarının güvenliğini sağlamadıkça, çalışma ortamı sağlamadıkça, yaşam güvencesini sağlamadıkça, her türlü istismarı görmek, izlemek, uygulandığını pratik olarak görmek çok mümkün ve biz bunu çok yaşadık. Her gün bir dramla karşı karşıyayız ve bu dramın da bire bir sorumlusu biziz aslında. Yani geliş biçimi nasıl oldu, nasıl “git” diyecekler ve bunlara dair biz ne yapacağız? Pratik olarak ne yapıldı, bundan sonra ne yapılacak, bunu konuşmak gerekiyor. Çünkü bu, siyasetüstü bir durumdur, bir dramdır ve insanlık dramıdır. Hani, Suriye bizim hemen yanı başımızda olan bir komşu ülkedir ve mezhep çatışması, inanç çatışması, etnik çatışmalar, aklınıza gelen her türlü çatışmanın olduğu bir alandır. O çatışmaları besleyip daha çok derinleştirmek mi ya da o insanların orada kalmasını sağlayacak politikalar mı izlemek gerekir köklü çözüm olarak? Bence bunu da tartışmak gerekiyor. Mültecilerin gelmesini sağlayan bir yerden mi bakıyoruz biz göçmenlere, mültecilere; yoksa, mültecilerin gelmesini engelleyecek politikalar mı izliyoruz, buna da

bakmak gerekiyor. Bu, çok büyük bir problem ve bu problemin siz kökenine inmedikçe, mevcutta, sadece kampta kalan 100 kişiyle, 500 kişiyle görüşerek bu raporu hazırlamak, mevcut göçmenlerin, mültecilerin ya da geçici koruma olarak sağlanmış olan insanların ne problemlerini anlatabilir ne de problemlerin çözümüne yönelik sağlam, pratik uygulamalar getirebilir. Bir, bunu da söylemekte fayda var.

Ben yine ısrarla, kadın olmak, kadın milletvekili olmam sebebiyle hem de 8 Martın da getirmiş olduğu o duyguyla tekrar söylemek istiyorum: Suriyeli kadınların mevcut durumunu sağlayacak, güvence altına alacak nasıl bir uygulama ve pratik önermeleriniz var? Çünkü burada çok fazla pratik önermeler görünmüyor. Buradan özellikle çok sağlam, köklü bir tartışma yürütmemizi öneriyorum ve önerirken de bunları söylerken de yargılayan, eleştiren, tahakküm eden, tahkir eden değil; gerçekten sorunları konuşabilecek cesaretle ve yüzleşebilecek cesaretle olma tarzıyla yaklaşmak gerektiğine inanıyorum. Çünkü bu sorun, hepimizin sorunudur. Orada olan, yaşayan, ölen, tecavüze uğrayan, hırsızlık yapan, istismar edilen, birtakım mafyatik örgütlerin içinde zorla tutulan binlerce, hatta yüzbinlerce insandan bahsedebiliriz çünkü elimizde hiçbir veri yok. Sokağa çıktığımızda, ışıklardan, herhangi bir kırmızı ışıktan geçtiğimizde, siz orada çok rahat mültecilerle karşılaşabiliyorsunuz. Buna dair hiçbir planlama var mı, onu bilmiyorum. Ya da gittiğinizde dilenen insanları görebiliyorsunuz, buna karşı bir yaklaşımınız var mı, oradan da açıkçası bir şey yok. Bu ve bunun gibi binlerce sorun var ve bu binlerce sorunun belki de okyanustaki bir su damlası gibi bir durumla karşı karşıyayız. Tabii, gücümüzü de biliyorum. Yani ben bunu söylerken “Hepsini çözelim, hepsinde çok pratik çözümler geliştirelim.” demiyorum ama süregiden dış siyasetten tutun, bu ülkenin dış politikası da bundan azade değil. Bu mültecilerin oluşturulmasından belki bire bir sorumludur, aslında belki değil, birebir sorumludur. Hem onu, hem mevcutta elimizde olan 4 milyon kişinin ne durumda olduğu, nasıl bir yaşama mahkûm edildiği, onlarla birlikte bu ülkenin kendi vatandaşlarıyla karşı karşıya gelen nefret dili ve bu ülkenin kendi vatandaşlarını gün olacak ki biz bunu hepimiz umarım görmeyiz ama güvenliğini de sarsacak birtakım politikaların izlendiğini de şimdiden görmek mümkün. Bunların hepsini bir bütün olarak tartışabilmeyi ve konuşabilmeyi umut ediyorum ve öneriyorum.

Teşekkür ediyorum emeği geçen arkadaşlarımıza.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ederim.

Abdullah Bey, buyurun.

ABDULLAH AĞRALI (Konya) – Başkanım, ben teşekkür ediyorum.

Öncelikle ben de Komisyonun yeni üyesiyim. Bu raporun hazırlanmasında emek veren başta Başkanımıza ve tüm arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Tabii, mülteci sorunu dünyanın sorunu ama maalesef bu mülteci konusunda dünya sınıfta kaldı, bunun bir tespitini yapmak lazım. 4,5 milyon mülteciyi, 5,5-6'yı tolere etmek, bir toplum için, bir ülke için kolay bir şey değil. Burada hem ülkemizin hem insanlarımızın hem sivil toplum kuruluşlarımızın hakkını da teslim etmek lazım. Burada gerçekten bu 4,5 milyona yakın mültecinin güven içerisinde, huzur içerisinde, imkânlar nispetinde bütün ihtiyaçları neredeyse karşılanıyor. Mutlaka sorunlar vardır. Komisyonun belki amaçlarından biri de bu sorunları hem tespit etmek hem bir koordinasyonu sağlamak olacaktır. Bizim de sahada gördüğümüz zaman zaman kamu kurumları arasında, özellikle mülteciler konusunda, yaklaşık 7-8 bakanlığın bir mevzuatı var. Zaman zaman bu mevzuat kargaşasından birtakım sorunlar yaşanıyor, inşallah bunların çözümüne de vesile olur.

Şunu da belki söylemek lazım: Belki mülteci konusunda en çok yük alan ülkelerin başındayız. Yani, bugün dünyada insani yardım konusunda en çok yardım yapan ülke biziz. Dünyanı en zengin ülkesi değiliz ama insani konuda en büyük yardımı yapan ülke biziz, bunun da hakkını vermek lazım.

Yine, biz de Türkiye olarak bizim de 4,5-5 milyona yakın insanımız yurt dışında ve yurt dışındaki bu 4,5 milyona yakın mülteciyi de aslında biz ülkemizde barındırıyoruz. Onun için sorun aslında büyük bir sorun, ciddi bir sorun. Ama ben kampları da gezdim. Konya ve çevresinde de yaklaşık -Leyla Hanım'la zaman zaman takip ettiğimiz- 130 bine yakın mülteci var ve bunların da büyük bir kısmının aslında kamudan ziyade sivil toplum kuruluşları tarafından ihtiyaçları karşılanmakta ve şu anda da şunu da belki tespit etmek lazım: Bundan üç-dört sene öncesi gibi bir durum yok. Üç-dört sene önce otogarda, cami önlerinde, sokaklarda, ailece, toplu hâlde, o karda kışta Suriyeliler sokaktaydı ama şu anda öyle bir görüntü yok. Yapanlar belki suistimal edenler. Ama bunun da hakkını vermek lazım. Gerçekten bütün sıkıntılara rağmen bugün insani yardım konusunda fazlasıyla bir yük almış durumdayız. Ha, bunun koordinasyonu konusunda belki daha çalışmamız gereken noktalar var.

Ben bu vesileyle, emek veren herkese teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Fikri Bey, buyurun.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Mersin) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Öncelikle, raporu hazırlayan ve bu konuda görev yapmış olan bütün arkadaşlara teşekkür etmek isterim. Çok iyi bir çalışma olduğu belli ama herhâlde zaman yetersizliğinden dolayı da bazı şeyleri görmenin mümkün olmadığını da söylemek isterim. Aslında insan haklarına sahip çıkan bir ülke olarak Türkiye gerçekten dünyada önemli bir örnek konumunda. Ama bunun neyin pahasına olduğunu da, biz de, ülkeyi yöneten insanlar olarak da görmeliyiz ve gelecekle ilgili de ona göre de adımlar atmamız lazım.

Ben teşekkürlerle birlikte birkaç soru sormak istiyorum. Gördüğüm, gözlemediğim bazı konuları da aktarmak isterim. Ben Mersinliyim. Dolayısıyla göçün en etkili olduğu yerlerden bir yerde yaşıyorum. Göçle gelen insanlar ile yerleşikler arasındaki sıkıntıları yakından takip ediyor ve dolayısıyla büyük sorunlar yaşandığını da dile getirmek istiyorum. Yani, herkesin söylediği gibi her şey güllük gülistanlık değil, bir çok yerde, özellikle ekonomik, sosyal ve kültürel çatışmaların olduğu ve gelecekte de daha da ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalacağımızı söylemek isterim. Bu nedenle bazı şeylerin net olarak bilinmesi gerekiyor. Raporda 3 milyon 424 bin olarak belirlenen göçmen sayısı, sayın vekilimizin söylediği gibi, “Şimdi 4,5 milyon.” dedi, arada aşağı yukarı 1 milyon var. Hangisi doğru? Bu sadece sayın vekilimizin veya bizim değil, aslında mülki amirler de bunu bilmiyorlar. Yani Mersin Valisine gidip sorduğunuzda, “Mersin’de kaç göçmen yaşıyor?” dediğinizde size “Yaklaşık şöyle.” der: Emniyet Müdürüne sorduğunuzda, “Yaklaşık bu kadar.” der.

BAŞKAN – Orada bir düzeltme yapabilir miyim? Raporda da geçiyor da... Suriyeliler 3,4, diğer göçmenlerle birlikte 4,3.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Mersin) – Ben ama... Bunu biliyorum, yani bir şey olarak söylemiyorum ama mülki amirlerin de aynı şekilde açıklamalar yaptığını size dile getirmek istiyorum. Yani, Vali “103 bin” diyor ama diğer yetkililer “250 bin” diyor. Hangisi doğru? Eğer siz sayıyı bilemezseniz gelecekle ilgili hazırlığınızı yapamazsınız, özellikle eğitim konusunda. “250 bin çocuk doğdu ülkemizde.” dedik. Doğan 250 bin çocuğun yurttaş olma hakkı var. Siz dediniz ki: “Son altı ay içerisinde 30 bin vatandaş olmuştu, 10 bini de evlenerek.” Peki, toplam kaç tane vatandaş oldu bu son altı ay?

BAŞKAN – Altı yıl.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Mersin) – İzin verirsiniz, doğanların da vatandaş olmasıyla ilgili talepler de bulunuyor. Dolayısıyla, şimdi ne kadar? Bu rakamların burada, İnsan Hakları Komisyonunda, insani haklarının zayı olmaması açısından bizlere net bilgilerin verilmesi, eğer net bilgilere ulaşılamıyorsa, net bilgilere ulaşmanın yollarının hep birlikte aranması gerektiğini söylemek istiyorum.

Buradan bir başka meseleye daha geçmek isterim. Şimdi özellikle Adana, Mersin, Hatay, Antep gibi yerlerde ve hatta Türkiye'nin diğer şehirlerinde en önemli sorunlardan bir tanesi emek sömürüsü. Yevmiye üzerinden, çalışma üzerinden göçmenlerin çok ucuz çalıştırılması. Bu bir insan hakkı ihlali, çok açıklıkla bir emek sömürüsü. Bunu kabul etmek mümkün değil. Ama bu ucuz emek bir başka insanı da işsiz bırakıyor. O da başka bir sorunu beraberinde getiriyor. Dolayısıyla buna çare bulunması gerekiyor.

“Şimdi eskisi kadar köşe başlarında görünmüyor insanlar.” deniliyor. Peki, bu insanlar nerede? İş kuranlar var, iş kuranların yanında çalışanlar var, ama diğerleri nerede? Herkes ekonomik anlamda yeterli mi? Kamplarda kalan göçmenlerin devlet tarafından ne kadar yardım yapıldığının belirlenmesi gerekiyor. Orada da sorunlar olduğunu söylüyorlar. Kilis'te benzeri. Verilen aylık kaynağın sadece bir yerden alışveriş yapılmasıyla yönlendirildiği, o yerin de daha önceden belirlendiği söyleniyor. Bunların hepsi üst üste geldiği zaman sorun yumağına dönüşüyor.

Benim bir iki sorum da var Sayın Başkanım izin verirsiniz. Bir tanesi, biraz evvel söylediğim gibi, kaç göçmen vatandaş olmuştur? Bunların illere göre dökümü nedir? 30 milyara yakın bir harcama yapıldığını söylediniz, bu söyleniyor. Bunun açılımı son derece önemli. Nereye harcama yapılmıştır? Zatualiniz aracılığıyla bu bilgileri almak isterim.

Ve asıl önemlisi, benim üzerinde durmak istediğim, eğitim. Mersin'de 8 bin Suriyeli göçmen çocuğun kendi ana dilinde ve kendi müfredatına göre eğitim yaptığı biliniyor. Şimdi bu çocukların uyum sağlaması mümkün olacak mı? Biz eğitim kurumlarımızda bu çocuklara eğitimi nasıl vereceğiz? Bunlarla ilgili bir çalışma, detaylı bir bilgi aktarırsa bundan büyük mutluluk duyacağımı belirtmek istiyorum.

Tekrar, raporu hazırlayan ve bu doğrultuda çalışma yapan bütün arkadaşlarıma teşekkür etmek isterim.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Zabıtlara doğru geçmesi açısından şunu, başta belirttiğiniz hususu tekrar bir zikretmek isterim. Son altı ayda değil, benim sunuşlarda ortaya koyduğum son altı yılda 30 bin Suriyelinin vatandaşlığa geçişi yapılmış, 10 bin kadarı da Türk anne veya babadan olduğu için. Yani toplamda altı ayda değil, altı yılda. Onu tashi etmek istedim.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Mersin) – Altı yılda, 40 bin oluyor.

BAŞKAN – Evet, 40 bin.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Mersin) – Yine de bunları arkadaşlar, görevliler bildirirse bize.

BAŞKAN – Tabii. O arkadaşlar notlarını alıyorlar, sizin bütün bu sorularınızı da cevaplandıracaklar. Ben sadece benim sunuşumdaki düzeltmeyi yapmak istedim.

Mehmet Bey, buyurun.

MEHMET METİNER (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli arkadaşlar, hepinizi sevgiyle selamlıyorum.

Öncelikle Atay Başkanımıza, Komisyon üyelerimize teşekkürlerimi iletiyorum. Gerçekten, enikonu bir çalışma ortaya koymuşlar. Sanırım zaten bu bir ara rapor. Komisyon çalışmalarını sürdürüyor. Bundan sonra da benzer raporlar, tamamlayıcı raporlar gelecektir heyetimize. Ben terminoloji sorununu çözerek başlayan ve çok yerinde tespitler ve teklifler içeren bu raporu çok önemsiyorum. Arkadaşlara bir kez daha teşekkür ediyorum.

Tabii, Komisyonun buraya şu veya bu nedenle gelen kardeşlerimizi sorun gibi görmeyen yaklaşımını ziyadesiyle önemseydiğimi belirtmek istiyorum. Ortada mağdurlar var, mağduriyetler var. Dolayısıyla, hak temelli bir yaklaşımın ancak sorunu çözümleyici olacağı kanaatindeyim. Bu bakış açısından dolayı da Komisyonumuzu kutluyorum. Bu, literatüre bir katkıdır. Tabii İnsan Hakları Komisyonu üyesiyiz, her birimizin böyle bakması gerekir. Komisyonumuzun bize sığınan insanlara yönelik bakış açısı bu ama bu orta yerde bir sorunun olmadığı, dolayısıyla bu sorundan neşet eden bir mağduriyetin olmadığı algısını yaratacak bir yaklaşıma dönüştürülmemelidir. Kuşkusuz bir sorun var ki bu insanlar kendi ülkelerini bırakıp buraya sığınıyorlar. Vatansızlığın ne kadar kötü olduğunu anlatmamıza gerek yok ama Komisyonumuz böyle bir sorunla ilgili bir Komisyon değil, hak temelli yaklaşan bir Komisyon olduğu için bize sığınan bu insanların mağduriyetlerini nasıl giderebileceğimize odaklanan bir Komisyon. Bu açıdan bakış açılarını son derece önemsiyorum ama buradan hareketle birilerinin orta yerde hiçbir sorun yok sadece mağduriyetler var biçimine dönüşen bir yaklaşımı esas almalarını da sağlıklı bulmadığımı belirtmek istiyorum.

Şimdi, her şey siyasetin konusudur arkadaşlar, partilerüstü yaklaşmak ayrıdır. Elbette ki insan hakları söz konusu olduğunda her birimiz parti kimliklerimizi bir tarafa bırakarak soruna yaklaşmalıyız ama “Siyasetüstü” diye tanımladığımız andan itibaren siyaseti de hiçeşitirmiş olursunuz. Hiçbir şey siyasetin dışında değildir. O insanların buraya gelip göç etmeleri de siyasetin konusudur, burada nasıl yaşadıkları da siyasetin bir konusudur ama partilerüstü davranmamız gereken –tırnak içinde- bir konuda bile “Siyasetüstü” diye tanımladıktan sonra siyasete duhul etmemiz de doğru değil. Yani bence bu raporun içeriğiyle doğrudan bağlantılı tespitlerde bulunmamız gerekir, aksi takdirde gereksiz siyasi polemiklere dönüştürmüş oluruz bu Komisyonu; bu, hiç kimseye bir fayda sağlamaz.

Tabii ki Suriye’de iç barışın sağlanması olmazsa olmaz bir öneme sahiptir. Zaten Suriye’de bir sorun olmasaydı bu insanlar buraya göç edip gelmezlerdi yani. Milyonlarca insan ülkesini, yerini yurdunu bırakıp niye gelsin? Ama iç barışın sağlanması nasıl mümkün olabilecek, bunlar siyasetin konusudur. İç barış niye sağlanamamıştır, bu da siyasetin konusudur. Bunu konuşmaya başladığımız zaman zaten bu raporun içeriğinden bağımsız siyasi tartışmalara girmiş oluruz ve önce bu rapora da haksızlık etmiş oluruz.

Bir şeyi daha tespit babında söylemek istiyorum. Suriye’de bir mezhep çatışması söz konusu değildir, bir etnik temelli çatışma söz konusu değildir. Buraya göç eden insanlar etnik aidiyetlerinden dolayı dışlandıkları dönemlerde göç etmemişlerdir. Mesela, Suriyeli Kürtler, nüfus kayıtları bile bulunmayan Kürtler, cüzdanları bile bulunmayan Kürtler o tarihte Türkiye’ye sığınmamışlardır veyahut da Suriyeli Sünniler Nusayri azınlığın zulmünden dolayı Türkiye’ye sığınmışlardır. Mesele ne Nusayri azınlığın iktidarda olmasından kaynaklı mezhepçi bir sorundur ne de Nusayriilerin Sünnileri dışlamasından kaynaklanan bir sorundur ne de Araplarla Kürtler, Türkmenler arasındaki etnik bir kavga. Böyle bakarsak bence büyük resmi kaçırmış oluruz, asıl gerçekliği kaçırmış oluruz. Tamamen farklı gelişmelerin bir ürünüyle karşı karşıyayız, içerideki sorunun ülkemize taşınması konusunda karşı karşıyayız.

Burada bir milletvekili arkadaşımızın tabii ki kendi siyasi perspektifine uygun yorumlar getirmesini anlayışla karşılayabiliriz ama umarım, yani bir şeyi söylerken hakkaniyet diye bir şey var. Yani konu Türkiye'nin dış politikasını masaya yatırma konusu değil. Burada dış politika konuşmaya gelmedik, bunu çok fazla uzatmanın bir manası da yok. Farklı alanlara gitmesinden ben de şahsen rahatsızlık duyarım ama sanki içerideki sorunun da müsebbibi bizmişiz gibi bir algıya yaslanan bakış açısı son derece haksızdır, çok ithamkâr bir bakış açısidir. Ya, Türkiye'nin izlemiş olduğu dış politikadan kaynaklı bu mağduriyetlerle karşı karşıya olduğumuz anlayışı tamamen Türkiye'ye haksızlıktır. Biz ülkemize sığınan insanlara yüreğimizi açmışız. Uluslararası literatürde tanımları ne olursa olsun "Geçici korunan" mı derler "mülteci" mi derler demezler ama bizim için onlar bizim kardeşlerimizdir, muhacir kardeşlerimizdir ve ekmeğimizi de bölüştürürüz, evimizi de bölüştürürüz. Bizim bakış açımız bu.

Şimdi, burada dış politikamızın sorumluluğundan kaynaklı bir soruna karşı karşıya olduğumuzu, hatta bu soruna da neden olan dış politikamızın giderek Türkiye'nin iç güvenliğini de tehdit eder bir boyuta taşındığını iddia etmek, bu tamamen önyargıya dayalı, politize olmuş bir aklın suçlamalarıdır; bunu kabul etmek mümkün değildir. Güvenliğimizi sarsacak politikalar, bu soruna neden olabilecek politikalar Hükümet tarafından ortaya konulan politikalar değildir. Keşke iç savaş olmasaydı, keşke bu sorunların hiçbiri yaşanmasaydı ve keşke insanlar can havliyle ülkemize sığınmasalardı. Yani Esed'in yapıp ettiklerini görmeden, oradaki bir diktatörün, eli kanlı bir diktatörün yapıp ettiklerini görmeden kendi ülkesinin, kendi Hükümetinin dış politikasının buna yol açtığını söylemek çok ciddi bir haksızlıktır. Ayrıca, bu dış politikanın giderek iç güvenliği de tehdit eder bir boyutu taşındığını iddia etmek de ideolojik bir körlüktür yani başka hiçbir şey değil, önyargıya dayalı. Bunu şahsım adına esef verici buldum.

Bir diğer hususa değinerek bitireyim. Dediğim gibi, bu bir ara rapor ve bu Komisyonun devam etmesinde elbette ki büyük bir zorunluluk var. Sayın Sağlık'ın da değindiği konuların daha da açıklık kazanması gerekiyor yani nerede yaşıyorlar? Sadece kamplarda yaşayan kardeşlerimiz değil... "Kardeşlerimiz" diyoruz ırklarına, mezheplerine bakmadan ve kim ki mezhepçi politikalar izlerse insanlık suçu işler, kim ki ırkçı politikalar insanlık suçu işler. Biz gelen Yezidi kardeşlerimize de kucagını açmış bir ülkeyiz, Kürtlere de, Nusayrilere de kucagını açmış bir ülkeyiz. Dolayısıyla bizim Hükümetimizin de mensubu olduğumuz Hükümetin de dış politika yaklaşımı hak temellidir, gelenlerin etnik aidiyetine, mezhebi aidiyetine bakılmadan herkese aynı koruma sağlanmıştır, kimseye ayrıcalık tanınmamıştır. Bu açıdan ben bu raporu çok değerli buluyorum, yani sosyolojik bir inceleme aynı zamanda. Atay kardeşimin şahsında emeği geçen bütün arkadaşları tebriklerimi, teşekkürlerimi iletiyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Serap Hanım, buyurun.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Aslında ben Komisyonunuzun bir üyesi değilim, Sayın Başkan beni davet etti ve ben de çok büyük memnuniyet duydum bu raporun tartışılması sırasında burada olmaktan. Öncelikle teşekkür ediyorum.

Ayrıca, bir teşekkürüm de Atay Bey'e. Raporun bütününe okuyamadım, dün akşam elime geçti rapor ama büyük bir dikkatle okuyacağım inşallah süreçte. Kapsamlı bir çalışma olduğunu görüyorum ve tüm emeği geçenleri tebrik ediyorum, teşekkür ediyorum bu rapor için.

Ben de Avrupa Konseyinde Göç Komitesinin bir üyesiyim, daha çok yeni Göç Komitesine Başkan Yardımcısı seçildim ve orada bir de raportör olarak seçildim. Raporun başlığı “Avrupa’da Kayıp Göçmen Çocuklar.” İki senedir açıklacağı bu konuları hep orada da tartışıyoruz. Yapılan sunumlarda hiçbir veri yok. Yani verilen rakamlar, 15 bin ile 25 bin arası çocuk kayıp. “15 bin ne? 25 bin ne? Bu bir veri mi, rakam mı?” diye biraz önce siz söylediğiniz için Fikri Bey aslında bunu söylemek istiyorum. Yani dünyanın diğer ülkelerinde de aslında bu neviden büyük güçlükler var; bir sayı yok, bir rakam yok ortada ki çözüm ona uygun üretilsin.

Bir konunun altını çizmek istiyorum. Ben İstanbul Milletvekiliyim, kendi seçim bölgemde de aslında şehirlerde yaygın biçimde çok sayıda göçmen var. Şu anda ülkemizde 3 milyon, 4 milyona yakın mülteci, göçmen olduğunu söylüyoruz ve bunların sadece 250 bini kamplarda. Aslında muadillerini değişik ülkelerde de gördüm Filistin’de, Osetya’da, Almanya’da, değişik ülkelerde. Sahiden mukayese edilmeyecek kadar bizim kamplarımızın koşulları iyi. Bunu iddialı biçimde söyleyebiliriz ama bence şehirlerde yaşam çok kötü ve yeni süreçteki Komisyonun bir süreklilik arz etmesini ben de memnuniyetle karşılıyorum çünkü bu mesele ortada olduğuna göre, bitmediğine göre en azından böyle bir Komisyonun bu konuda bir projeksiyon yapması, bir değerlendirme yapması, bir araştırma yapması çok önemli.

Dolayısıyla şehirlerde asıl yani eğitim, sağlık, birçok sorun var. Dükkan gibi küçücük yerlerde üç beş aile 30-40 kişi bir arada yaşıyor. Ee, bunların tabii geri dönüşü; mahremiyetinden tutun da işte, ne bileyim, taciz, tecavüz, yani aklınıza ne kadar kötülük gelirse bu olumsuz koşullardan bir geri dönüşü olacaktır. Dolayısıyla, bence yeni süreçte inşallah Komisyonumuzun kendi ülkemizle ilgili yapacağı çalışmalarda bu şehirlerdeki göçmenlerin durumunu da daha fazla ele alacağını düşünüyorum.

Söyleyeceklerim bunlar aslında. İnşallah, süreçte de benim sözünü ettiğim komisyon ve raportörlükle ilgili bana önereceğiniz bir şey olursa her türlü önerinize de açığım, Avrupa’da kayıp göçmen çocuklarla ilgili ola ki elinize bir veri ulaşır, bir bilgi gelir.

Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARİ (Devam)

3.- Komisyon Başkanı Ömer Serdar’ın, Mardin Milletvekili Orhan Miroğlu’na oğlunun vefatı nedeniyle tekrar başsağlığı dilediğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN - Orhan Bey’e söz vermeden önce tekrar başsağlığı diliyorum çünkü bir Komisyon toplantısında evladının o acılı haberini almıştık.

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Tekrar başınız sağ olsun, Allah rahmet eylesin.

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Teşekkür ediyorum Başkanım, sağ olun, Allah razı olsun.

IV.- KONU (Devam)

A) ALT KOMİSYON RAPORLARI (Devam)

1.- Mülteci Hakları Alt Komisyonunun hazırladığı Göç ve Uyum Raporu’na ilişkin görüşmeler (Devam)

BAŞKAN – Buyurun efendim.

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Ben de bütün arkadaşları hürmetle selamlıyorum. Başta Atay Bey olmak üzere bu rapora katkı sunan, emek harcayan herkesi tebrik ediyorum. Bu bir başlangıç Serap arkadaşımızın da belirttiği gibi, zaten devam edecek olan bir çalışma.

Şimdi, duruma genel olarak baktığınız zaman, bir yanda kitlesel göçle ülkemize gelen insanlar var; bunların sayısı 3 milyon, 3,5-4 milyon. Yani, bu istatistiki bilgiler daha sağlıklı elde edilebilir, bu ayrı bir mesele fakat sorunun bir yanında Avrupa Birliği ülkeleri var, bir yanında da Türkiye var, bir de kendi ülkelerindeki siyasi süreci bekleme durumu var.

Şimdi, Avrupa Birliği için başında bir maliyet ödeyerek tamamen kendisini bu işten azade etti. Yani, Serap arkadaşımızla birlikte Avrupa Konseyinde çalışıyoruz; oradan bir yıldır, iki yıldır edindiğimiz izlenim şu: “Ben bu işin maliyetini öderim, kapıyı da kapatırım. Benim böyle yeniden entegrasyonmuş, şuymuş, buymuş, uğraşma gibi bir derdim olmaz.” Bundan siz de konuşmanızda bahsettiniz, 850 milyon, herhâlde arkası da gelecek. Yani “Para veririm ama bu meseleyle Türkiye uğraşsın.”

Şimdi, buraya göç eden insanların başlangıçta arzuladıkları bir vatandaşlık statüsü vardı tabii ve bu Avrupa Birliği vatandaşı olmak gibi bir şey ortaya koyuyordu ama zamanla bunun imkânsız olduğu görüldü ve dolayısıyla, şöyle baktığınız zaman, Avrupa Birliği vatandaşlığı değil ama Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının önümüzdeki dönemde bu insanların Türkiye’de bir hayat kurma gerekliliği bakımından temel bir talep olacağı açık, ortada. Yani, 30 bin kişi değil, belki 300 bin, 400 bin insan, belki 1 milyon insan bizim ülkemize... Yani, kendi ülkelerinde durum normalleşmeye doğru evrilsen bile bu normalleşmenin sinyalinin herhâlde en iyimser yorumcular on yıldan aşağı vermiyordur; dolayısıyla, bu insanlar burada kalacaklar, bizimle yaşayacaklar. Tabii, farklı bir kültürden geliyorlar, farklı dilleri var. Ben Mardinliyim, dolayısıyla Midyat’ta da bir kampımız var, orada şunu görüyorum: Mesela Ezidi Kürtler var, bazı çadırlarda onlar kalıyor, bazı çadırlarda da Arap kardeşlerimiz var. Onların arasında bile sağlıklı, olması gerektiği gibi bir ilişki yok; hatta kampın yöneticileri bu iki kesim arasında bir problem olmasın diye böyle bir teyakkuz hâlinindedir diyebilirim.

Şimdi, bu, tabii, muazzam bir görev yüklüyor Türkiye’ye. O da nedir? Evet, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlığı -benim görebildiğim kadarıyla- önümüzdeki beş yıl içerisinde, on yıl içerisinde bu insanlar için yani ülkemize sığınan milyonlarca insan için makbul ve talep edilen bir yurttaşlık hâline gelecek; o hâlde, bir entegrasyon meselemiz olduğu ortaya çıkıyor. Yani, tabii ki meseleyle uluslararası hukuk ve insan hakları perspektifiyle bakmak önemli bir şey, palyatif çözümler bakımından önemli bir şey ama bunun kısa vadede bir çözüm sağlamayacağıyla da hareket etmek lazım, bunu bilmek lazım. Başta Millî Eğitim Bakanlığımız olmak üzere bu entegrasyon politikalarını herhâlde gündemimize taşıyıp tartışmasını yapmak lazım çünkü biz başlangıçta geçici bir durum gibi gördük. İşte, bir gün ne olur? Esad gider, bir çözüm olur falan. Hiç de böyle olmadı Suriye’de, böyle olmayacağı da görülüyor. Yani, hem Rusya’nın hem ABD’nin -politikaya girmeyelim de- yeni yeni işte şu bölgede, bu bölgede üsler kurduğu bir süreçten bahsediyoruz. Dolayısıyla, yıllara sâri bir mesele olacak. Yıllara sâri bir mesele olduğu için de Türkiye’de siyasetin tartıştığı biçimde devam etmeyecek süreç. Nedir bu? Basitçe söylemek gerekirse: “Evet, biz büyük bir ülkeyiz, bir geleneğimiz var, her zaman muhacirlere kucak açmışız ama bu bir geçici durum, bir gün bu insanlar geri dönecekler.” Süre içerisinde bir başka politik tutum da ne oldu? “Ya, işte, niye kapıları bu kadar sınırsız, sonsuz açtık da zaten bu kadar meselenin içerisinde bir de bu meseleyi başımıza sorun açtık?” Bence bu tartışmadan çıkmak lazım, şunu bilmek lazım: Durum Suriye’de, Irak’ta, Orta Doğu’da ne kadar normalleşirse normalleşsin 4 milyon insanın bu ülkede yaşayacağı, bizimle birlikte olacağı, yeni doğan çocukların bizim kültürümüzü -Türkiye’nin tabii, yani, “bizim” derken özel bir şeyden bahsetmiyorum- Türkiye’deki kültür dünyasını, eğitim dünyasını bir biçimde özümseyip özümsemeyeceği, bütün bu meseleler önümüzdeki dönemde gündeme gelecek konular. Dolayısıyla, ben raporu okuyamadım yani uzun sürmüş bir taziye dönemi yaşadım, ilk

fırsatta tabii ki okuyacağım ama bu raporda zannediyorum entegrasyona çağrı ya da davet, entegrasyon politikalarını konuşmaya davet olabilirse iyi... Varsa zaten bir şey demeyeceğim ama yoksa bu konuda bir tartışma yaşanması gerekir.

Öyle bir durumla karşı karşıyayız ki uluslararası hukuk da maalesef âciz. Kimsenin de böylesi bir tecrübesi yok; en azından İkinci Dünya Savaşı'ndaki, Birinci Dünya Savaşı'ndaki o büyük demografik değişimlerden sonra ne dünyanın ne de Türkiye'nin böyle bir tecrübesi olmadı. Dolayısıyla, hep yeniden, yeniden keşfedeceğiz, tecrübe edeceğiz ve bir yol haritası çıkarmaya çalışacağız.

Uluslararası hukuk konusunda Atay kardeşimle tartıştığımızda ne kadar büyük boşlukların olduğu konusunda mutabık kalıyorduk. Aynen durum budur, hakikaten uluslararası hukukun da yetersiz kaldığı bir süreçten geçiyor dünya.

Bizim bir Halepçe tecrübemiz oldu, biliyorsunuz; Halepçe'de bir gün bir nükleer şey oldu, bir felaket yaşandı, on binlerce Kürt kardeşimiz Kuzey Irak'tan, Irak'tan, Halepçe'den ülkemize sığındı. Onlara binalar inşa ettik; "peşmerge konutları" deniliyordu, Diyarbakır Seyrantepe tarafında oldu bunlar. O tecrübeyi saymazsak hemen hemen tecrübelerimiz çok sınırlı. Dolayısıyla, yani uluslararası hukukta şu olmuş, bu olmuş, buna da çok fazla bakmadan kendi tecrübelerimizi formüle etme ve bunlardan kalıcı bir hukuk, bu insanlara Türkiye'yi ana yurtları, vatanları görme ve bir aidiyet duygusu içinde çocuklarını büyütme fırsatı verilmelidir. Perspektife bu şekilde bakarsak, zannediyorum, burada çok sözü edilen insan hakları perspektifini de kalıcı kılmış oluruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Tekin Bey, buyurun.

TEKİN BİNGÖL (Ankara) – Komisyonun yeni üyesi olarak Komisyonumuza bundan sonraki çalışmalarında başarılar diliyorum. Ben de elimden geldikçe naçizane katkı koymaya çalışacağım, fırsat buldukça.

Önce, Atay Bey'in başkanlığındaki alt komisyon çalışmalarını çok önemseydiğimi ifade edeyim. Raporu inceledim, çok emek verilmiş bir rapor, çok önemli tespitler var, o nedenle arkadaşlarımı kutluyorum.

Tabii, bu sığınmacılık, mültecilik yeni bir konu değil; dünyada sıklıkla karşılaşılan bir konu ve bu konunun temelinde savaşlar, çatışma ortamları ve yoksulluk yatıyor. İnsanları doğup büyüdüğü topraklardan söküp alan ve yaşam koşullarını zorlaştıran temel nedenler bu.

Bizim birkaç yıl öncesine kadar "sığınmacılık" diye bir kavramımız yoktu, bu konuyu asla konuşmuyorduk, gündemimizde bile yoktu. Sadece çok sınırlı olarak İstanbul'da Afrikalıların yaşadığı bölgeler var idi, onunla sınırlıydı. Ama ne zaman ki Orta Doğu'daki, Irak'taki, İran'daki ve Suriye'deki yaşanmışlıklar, savaş ortamları bizi de böyle bir gerçeklikle yüz yüze bıraktı.

Ben Komisyonu bir kez daha kutlamak istiyorum ki sığınmacılığı, mülteciliği bir sorun olarak görmenin ötesinde insani bir olay olarak görmelerini çok önemsiyorum. Bu Komisyonu da çok önemsiyorum. Bu Komisyonu, bu çatı altındaki diğer komisyonlardan ayıran bir temel özellik var ki herhâlde siyaseti az yapacağımız, az konuşacağımız bir Komisyon. İnsani sorunları masaya yatacağımız, çözüm üreteceğimiz, hak ihlallerini yoğun bir şekilde tartışacağımız bir Komisyon olduğu için de son derece önemsiyorum. Az önce bahsettiğim gibi, bizim böyle bir konumuz yoktu. Maalesef özellikle Suriye'deki savaş bizi böyle bir olayla karşı karşıya getirdi.

Toplantının başında alt komisyonun adını “Göçle Uyum Komisyonu” diye değiştirdik. Uyum, hiçbir zaman bu sığınmacı vatandaşlarımız, kardeşlerimiz için bir asimilasyona dönüşmemeli. Dünyada bu tür olayların sonucunda yok olup giden, inançlarını, dillerini, kültürlerini kaybeden topluluklarla karşı karşıya kaldık. Biz, uyumu, vatandaşlarımızla birlikte, sağlıklı ortamlarda bir arada yaşama kültürünü oturtmak üzere kurgulamalıyız. Biz, uyumu, o bize sığınan, iyi koşullarda yaşamak için bizden medet uman, kim olursa olsun, hangi kimliğe, hangi inanca, hangi mezhebe mensup olurlarsa olsunlar onların kültürlerini koruyarak, onların dillerini, inançlarını kesinlikle korumalarını sağlayarak birlikte yaşamının koşullarını yaratmak durumundayız. Yüzde 8’lik bir kesimden bahsediliyor. Bunlar kamplarda yaşıyorlar, en azından bir aradalar, en azından kendi aralarında kendi dillerini konuşma, kendi inançlarını yaşatma, kendi kültürlerini eksiğiyle gediğiyle yaşatma şansına sahipler. Ama asıl önemli olan bu yüzde 8’in dışındaki yüzde 92’lik kesim. Burası, bu kesim çok ama çok önemli. Yitip gidecek olanlar bunlar. Kayıp çocuklarla ve kayıp insanlarla karşı karşıya kalacağımız kesim bunlar ve basına yansıyan olaylara baktığımızda büyük bir çoğunluğu işte bu yüzde 92’lik kesimden kaynaklanıyor. Bunlar aynı zamanda potansiyel suç örgütlerinin, çetelerinin hedefinde olan kitleler. Masum çocuklar, korunmasız çocuklar maalesef o tür unsurların, çetelerin, mafyöz ilişkilerin elinde yok olup gidiyorlar. Bizim aslında incelememiz gereken, korumamız gereken, dikkatleri çekmemiz gereken kesim de işte bu yüzde 92’lik kesim. Bunlarla ilgili çok ciddi araştırmaların yapılması lazım.

Bakın, 3 milyon 400 bin küsurluk bir Suriyeli vatandaştan bahsediliyor ama inanın bu rakamın ne kadar gerçekçi rakam olduğunu çokta bilemiyoruz. Çünkü farklı yollardan, yasa dışı yollardan Türkiye’ye girenler var, diğer sınır boylarından Türkiye’ye girenler var; bunlar kayıt altında değil, belki bu sayının çok çok üstünde sayılarla karşı karşıyayız. Aynı şey Suriyelilerin dışındaki Afrikalılar, Iraklılar, Afganistanlılar, İranlılar için de geçerli. O kadar çok kaçak yollarla ülkeye gidenler var ki bunları kayıt altına almanın zorluğu da bir realite ama öncelikle, bizim, mutlaka korunmasız çocukları ve diğer sığınmacıları net bir şekilde tespit edip onlara yönelik tedbirlerin alınmasını sağlamamız gerekiyor. Yoksa işte kamplarda dahi yaşanan o cinsel istismar, küçük yaştaki evlilikler ve diğer taciz olaylarıyla daha çok, daha sık karşılaşacağız.

Bir başka sorun da şudur ki: Az önce bahsettiğim o çeteleşme, o gruplaşma kendilerini koruma altına almak içgüdüleriyle bu sığınmacılar arasında da büyümeye başladı. Artık onlar da gruplar hâlinde -belli birtakım şiddete maruz kaldıkları için- yaşama, gruplar hâlinde dolaşma ve maalesef, giderek onlar da o koloni zihniyetiyle farklı birtakım suç örgütlerine doğru yönelme ihtiyacı hissedeceklerdir.

Tez elden yapılması gerekenler bunların önlenmesidir diyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun efendim.

SEMA RAMAZANOĞLU (Denizli) – Değerli Başkanım, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla muhabbetle selamlıyorum. Öncelikle bu raporun hazırlanmasında emeği geçen Atay Bey’i ve arkadaşları kutluyorum. Gerçekten çok detaylı bir çalışma yapılmış. Konunun kapsamı çok geniş, bu bağlamda yapılan bu çalışmayı başlangıç olarak düşünüyoruz, kendileri de ifade ettiler. Türkiye bu sorunla beraber yaşarken yeni çözümler üretilmesi ve bu çözümlerin de bir karşılığı olması bağlamında Komisyonun da bu çalışmaları yapması aynı zamanda bir ön açıcı olacaktır.

Sibel Hanım’ın kadınlar ve çocuklar için olan hassasiyetine, dikkat çektiği konulara bütün kalbimle aynen katılıyorum. Maalesef savaş, göç en fazla kadınları ve çocukları mağdur ediyor. “Savaşın çocukları”, “savaşın kadınları”, “göçün çocukları”, “göçün kadınları” diye de bir terminoloji var. Burada bizim bu “dezavantajlı grup” dediğimiz daha fazla korumamız, daha fazla özen göstermemiz

gereken bir grup çocuklar ve kadınlar. Bununla ilgili gerek romanlara, edebiyata gerek filmlere gerekse gerçek hayatımıza konu olmuş trajedilerin onlarcasını hepimiz biliyoruz. Bizzat kendi yaşadığımız, gördüklerimiz, şahit olduklarımız da var. Tabii ki bizim bunları insani olana çevirmemiz lazım.

Sayın Başkan bahsedecek, şu an uygulamada değişik birimlerimiz var. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, AFAD, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı içerisinde -benim de Bakanlığım döneminde- ayrı bir daire başkanlığı olarak Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü içerisinde Göç Dairesi Başkanlığı kurulmuştu. Bunu genel müdürlüğe yükseltme çalışmalarını başlatmıştık. Ümit ediyorum ki orada da genel müdürlüğe doğru bir yapılanma olacaktır.

Bir başka konuya dikkat çekmek istiyorum burada. Türkiye değişik nedenlerden dolayı göç alan ama aynı zamanda göç yolunda olan bir ülke. Yaklaşık yirmi yıldır doğudan bu Afganistan, Pakistan, İran; güneyden Orta Doğu'dan da Avrupa'ya doğru bir göç yolu üzerinde. Bununla ilgili olarak benim de seçim bölgem olan -göçmenlerin barındığı şehirler var- Denizli mesela İranlıların barındığı bir şehir, böyle lokalizasyonlar oluşturulmuş. Bunlar başka bir ülkeye göçmen olarak gitmek için Türkiye'ye geliyorlar; Amerika, Kanada veya herhangi bir Avrupa ülkesine gitmeden önce bir süre Türkiye'de yaşıyorlar. Bazen bu süre iki yıl, üç yıl olabiliyor. Bir şehirde siz üç yıl yaşadığınız zaman artık bazı etkileşimler de oluyor. Getirdikleri problemler...

BAŞKAN – Defakto mu o yerler yoksa?

SEMA RAMAZANOĞLU (Denizli) – Evet defakto yani geçici değil yani devlet oraları koymuş. Mesela İranlılar için Denizli, birkaç bin İranlı bu şekilde iki üç yıl işlemleri tamamlanmaya kadar yani kabul eden ülkedeki işlemleri bitinceye kadar orada yaşıyorlar. Tabii ki yine göçmenlerle ilgili sorunları da beraberinde getiriyorlar. Bunların da göz önünde bulundurulması lazım. Sanıyorum başka ülkelerden gelen... Mesela Denizli için İranlılar, başka şehirler için Afganlılar gibi lokalizasyonlar oluşturulmuş. Hem yereldeki o halk hem de o kalıcı göçmenler için karşılıklı sorunlara bakılması lazım. Türkiye'nin göç yolları bağlamında bakılmasına da bir dikkat çekmek istedim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

Atay Bey, buyurun.

ATAY USLU (Antalya) – Evet, teşekkür ederim.

Tabii, biz bu çalışmayı bütün arkadaşlarımızla beraber yaptık. Isparta Milletvekilimiz Said Yüce, Konya Milletvekilimiz Leyla Şahin Usta, Sakarya Milletvekilimiz Ali İhsan Yavuz, yine Osmaniye Milletvekili Ruhi Ersoy, Kars Milletvekili Ayhan Bilgen, yine İzmir Milletvekili Zeynep Altuok; Şenal Hanım -kendisi de ifade etti- hakikaten neredeyse yüzde 80, yüzde 90 toplantılarımıza katıldı, fahriden öte tam anlamıyla Komisyonumuzun üyesiydi; biz bu çalışmanın tamamını hep beraber yaptık, onu ifade edeyim başta.

Şimdi, ben, tabii, göç konusuna siyasete girmeden önce de hasbelkader girdim. Daha Suriye olayları ortaya çıkmadan beni Göç İdaresine -Türkiye o zaman Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çıkarmıştı- bürokrat olarak atadılar hem de orada Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı süreci içinde buldum. Sonra arkasından tabii Suriye'deki iç savaştan sonra ciddi bir akın oldu, kitlesel akın oldu; onlarla o süreçte de sahada çalıştım. Ayn El Arap'tan, biliyorsunuz, bir tahliye süreci olmuştu, o süreçte de görev aldım, sınırda buldum. Oradan birkaç anekdot da anlatmak istiyorum. Tabii, oradaki durum çok vahim bir durumdu. Karşıda yaklaşık 200 bin insan vardı ve bir savaş ortamı var, bombalar atılıyor, insanların bir yere sığınması gerekiyor; en yakın yer de Türkiye, sınır komşusu olarak. Türkiye de karar aldı, hep öyleydi zaten. Açık kapı politikası gereği oradaki insanların ırkına,

dinine, diline bakmadan kabulü aşaması oldu. Orada kayıt aşamasında görev aldım. Kayıt yaparken şunu gördüm, gelen insanlara sorduk: “Bize kim olduğunuza dair bir pasaport, nüfus cüzdanı belge verebilir misiniz?” Veremediler. Dediler ki: “Biz -birçoğu için söylüyorum- orada kayıtsızdık. Bizim orada nüfus cüzdanlarımız yoktu. Biz orada kayıt dışıydık.” Oradaki belli gruplar...

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) - Arap kimliğinden bahsediyorsunuz.

ATAY USLU (Antalya) - Evet, herhâlde, daha çok Kürt ve Arap kökenlilere nüfus cüzdanı verilmemişti oradaki rejim tarafından. Düşünün, onların tabii ki biz kaydını yapmak zorundaydık, işte biyometrik kayıtlarını aldık ve 200 bin kişiyi üç günde tahliye etmek zorundaydık, kabul etmek zorundaydık. Zor bir süreçti, işte, aşaları yapıyordu çocukların, tek tek üzerleri de kontrol ediliyordu. Biliyorsunuz yani göç yollarını teröristler de sık bir şekilde kullanıyor, bu anlamda güvenlik önlemlerinin de alınması gerekiyordu. Diğer taraftan, barınma ihtiyaçlarının çok hızlı bir şekilde giderilmesi, işe ihtiyaçlarının giderilmesi gerekiyordu ama orada hem toplumun, -orada Suruç, Urfa- bölgede bulunan insanlarımızın katkısı hem devletimizin, kurumlarımızın katkısıyla o süreci idare ettik, yönettik. Yönetirken birkaç sorunla karşılaştık. Mesela dediler ki: “Biz araçlarımızla gelmek istiyoruz Türkiye’ye. Araçlarımız var, onları da getirmek istiyoruz.” Onları Türkiye’ye kabul etmemiz zordu. Belgeleri yoktu, kendilerine ait olup olmadığını bilmiyorduk, olsa bile Türkiye’deki standartlara uyup uymadığını bilmiyorduk ama getirip sınıra bıraktılar. Dediler ki: “Bu araçlar olmadan biz geçmeyiz buradan.” Onun üzerine, hemen o gün, Türkiye olarak bir tedbir aldık, dedik ki: “Biz bir yediemin müessesesi kuralım burada. Araçlarınızın fotoğrafını çekelim. Size ait olduğunu fotoğraflayalım. Buna ait size bir belge verelim ve bunları güvenli bir bölgede...” Çünkü orada çok büyük bir kitle, yaklaşık olarak 40 bin aracı biriktirdik, 40 bin aracı o bölgede tuttuk, biriktirdik, yediemin olarak aldık daha sonra Türkiye’ye alınmak üzere; aynı anda alma şansımız yoktu. Bununla mesela Avrupa hiçbir zaman karşılaşmıyor çünkü sınır ülkesi değildi. Tam bunu halletmişken oradan gelenler dediler ki: “Bizim ikişer tane ineğimiz var, 15 tane koyunumuz var -bu bir vaka, sahada karşılaştığımız vaka- bunları almak zorundasınız, alacaksınız. Bütün mal varlığımız bunlar.” İnsanlar sırtlarında birer tane çuvalarla geliyorlardı. “Çuvaları getirmeyin, içinde ne var?” dediğimizde işte 2 tane battaniyeleri vardı. “Biz size yeni battaniye vereceğiz.” dememize rağmen kabul etmiyorlardı, belki alamayız diye. Tüm mal varlıkları 2 tane inekleri ve 2 tane battaniyeleri idi. İşte, o inekleri de alma konusunda çok direttiler, istediler. Bunun üzerine biz Ankara’da Sayın Başbakanımıza ulaştık, o zaman Faruk Çelik Bakanımız vardı bölgede, Faruk Çelik Bakanımıza söyledik, dedik: “Böyle bir sorun var, ne yapalım?” Hükümet çok hızlı bir şekilde o gece karar aldı, dedi ki: “Tüm hayvanları biz Et Balık Kurumuna alıyoruz. Parasını nakit olarak ödüyoruz.” Çünkü onları alıp öbür tarafa geçirdiğimizde hastalıklar bulaşma ihtimali vardı. O gece o karar alındı. Tamamı Et Balık Kurumunun uygun gördüğü fiyatin üstünde fiyattan -onların da gönlünün olması gerekiyordu- aldık, veteriner ve sağlık kontrolünden geçti, daha sonra bu hayvanlar kesildi, yine o Suriyelilere bir şekilde işe olarak, kavurma olarak verildi. Şimdi, biz bu ciddi sorunlarla karşılaşıyoruz. Bu kolay bir süreç değil. 3,5 milyon, 4 milyon insandan bahsediyoruz ve çok kısa bir sürede... Farklı bir kültürden ve farklı bir toplumdaki geliyorlar. Mutlaka sorunlar var ama Türkiye bu konuyu -kim ne derse desin, dünya kabul ediyor- çok iyi bir şekilde idare etti. Ben Türkiye dışındaki kampları da gördüm. Mesela Ürdün’deki kamplara, Lübnan’daki kamplara da gittim -Birleşmiş Milletler bunları idare ediyor- hakikaten şartları çok kötüydü. Türkiye’deki kampların şartları çok iyi.

Kamplar konusunda Sibel Hanım bazı şeyler söyledi, istismar olaylarının olduğu. Türkiye’de Antep’te bir istismar olayı ortaya çıkmıştı, çıkar çıkmaz biz Komisyon olarak hep beraber oraya gittik, oradaki süreci bire bir, kamu görevlilerini dışarı çıkararak -Şenal Hanım şahittir- kadınlarla hanım milletvekilleri, erkeklerle biz ayrı olmak üzere konuların tamamını konuştuk. Bu tür olayların olduğu, olabileceği, bunların ne kadar olduğuyla ilgili konuların hepsi raporumuzda var, gizlenen hiçbir nokta

yok. Ama bir gerçek ortaya çıktı: İstismar olaylarının yüzde 99,99'u Suriyelilerin kendi arasında oluyor yani birbirlerini istismar ediyorlar. O kampta bir güvenlik görevlisiyle olmuş, başka bir şey olmuş, onlarla ilgili soruşturma süreçleri burada hepsi var, raporun içinde, okursanız görürsünüz. Bir başka gerçek daha ortaya çıktı: Bizim "istismar" dediğimize Suriyeliler "istismar" demiyor. 13 yaşında, 14 yaşında, 15 yaşındaki kızlarla evlenmeyi doğal kabul ediyorlar. Onlar için böyle yani ve biz bunu tespit ettiğimiz andan itibaren suç olarak ortaya koyuyoruz. İstatistiklere giriyor ama onlar diyorlar ki: "Bu suç değil." Ama biz bunları da tespit ettik, tabii burada da bir eğitim çalışması yapılması gerektiğini gördük.

Kamp konusunda benim fikrim şu: "Kamplar sayı olarak yetersiz." dendi. Siz dediniz herhâlde Sibel Hanım. Yani bunları ben bilgi olarak söylemek istiyorum. Bana göre kampların kapatılma zamanı geldi. Yeni kamp açmanın bir anlamı yok. Kamplar -adı üstünde- geçici barınma merkezleridir. Birkaç yıl -hakikaten iskânı zor olan insanlar için- bu görevi yaptı ama artık insanların altı yıl kamplarda kalmasının bir anlamı yok çünkü yardıma bağımlı hâle gelebiliyorlar. O bağımlılık da kötü bir bağımlılık. O yüzden kampların yavaş yavaş kapatılması gerektiğini, azaltılması gerektiğini düşünüyorum. Ha, kampların birkaç tanesi kalabilir. Kim kalır? Refakatsiz çocuklar kalır veya yaşlılar kalır, engelliler kalır, hani bakıma muhtaç, üçüncü kişilere ihtiyacı olanlar için -kamplar çok güzel çünkü özellikle konteyner kamplar çok güzel- o kamplarda yaşam devam ettirilir ama çalışma çağında olan veya çalışabilecek insanların artık kamplardan da yavaş yavaş tahliye edilmesi gerektiğini düşünüyorum ki tahmin ediyorum bu da herhâlde -birazdan arkadaşlar açıklayacaktır- 350 binler civarındaydı, bildiğim kadarıyla 200 binler gibi rakamlarla düştü, yavaş yavaş aşağı doğru da düşüyor.

Diğer bir konu: Çocukların kaybı konusu, Şenal Hanım söyledi. Türkiye'de kaybolan çocuklarla ilgili herhangi bir veri yok. Niye yok? Biz tüm çocukların, tüm Suriyelilerin biyometrik kayıtlarını yapıyoruz. Eğer kaybolurlarsa zaten anneleri, babaları veya yakınları ihbar ediyorlar, ihbarlar sonunda kaybolduğuyla ilgili bir şekilde tespitler yapılıyor. Siz de bana bir bilgi göndermiştiniz, İskitler'de çocukların kaybolduğu, çöplüklerin içerisinde yaşadığı vesireyle ilgili. İşte, hemen o olaydan sonra Ankara Valisiyle görüştük, bölgeyle görüştük. Hakikaten o bölgede çocuklar o zor koşullar altında, o çöp toplama merkezlerinde bulunuyor. Yapılan tespitlerde oradaki çocukların yüzde 80'inin bizim çocuklarımız olduğu, yüzde 20'sinin yabancı olduğu görüldü ama gazeteye öyle düştü ki tüm çocuklar, oradaki çocuklar Suriyeliymiş gibi söylendi. Kayıp konusunda da ben hem Emniyetle, hem Ankara Valisiyle hem de İçişleri Bakanıyla görüştüm. Bu konuda kayıp gözüküyor hani Türkiye'de ancak Avrupa'da bu gözüküyor. Şöyle söyleyeyim: Biz tüm Suriyelilerin biyometrik kayıtlarını alıyoruz. Avrupa ise hiçbir sığınmacının başvurusunu kabul edinceye kadar biyometrik kaydığını almıyor arkadaşlar çünkü kaydını aldığı gün kendisinde kalacağını biliyor, düşünüyor. Diyor ki: "Ben kaydı aldım, sisteme girdi. Ondan sonra ben bunu bir yere gönderemem." Orada insani davranmıyor. Biz kapıdan girdiği andan itibaren tüm sığınmacıların biyometrik kaydığını alıyoruz. Avrupa'da biyometrik kayıtlar alınmıyor. Başvuruyu yapıyorlar. Sonra o insanların nereye gittiği, nasıl gittiği ne olduğunu kimse bilmiyor. Bizim sahada Almanya'da yaptığımız araştırmalarda -Şenal Hanım'la beraber orada bulunmuştuk- işte bir sığınmacı yurdunda da bu kabul edildi, dediler ki: "Bir çocuk istismar edildi, sonra da öldürüldü bir şekilde." diye raporda da geçiyor, onu da ifade edeyim. Hani bizde de kaybolan çocuk çok miktarda ifade ediliyor bazen ama bununla ilgili yakından benim aldığım bilgilere göre herhangi bir ihbar yok. Ama Avrupa'da var, Avrupa bunu kendisi de kabul ediyor; Avrupa Interpolu, Almanya Interpolu "Bende 7 bin çocuk kayboldu, yok." diyor. 7 bin çocukla ilgili ihbar var; Nerede olduğu bilinmiyor, hangi suç örgütünde, hangi istismar örgütünün kurbanı olduğu bilinmiyor ve Avrupa bunu da kabul ediyor işin ilginç tarafı.

Vatandaşlıkla ilgili süreçler tabii hızlı bir şekilde ilerliyor. Bu rapor hazırlandığında 40 bindi, belki bugün 50 bindir, 60 bindir, 70 bindir. Başvuru süreçleri devam ediyor ama ben bu konuda da -birazda söyleyeceğim- yavaş davrandığımızı düşünüyorum, daha hızlı vatandaşlık verilmesini gerektiğini düşünüyorum -rakamları birazdan alacağız- çünkü ortada bir potansiyel var, bir ekonomik potansiyel var, bir entelektüel akademik potansiyel var. Bu potansiyelin kayıp gitmesine engel olmamız gerektiğini düşünüyorum veya kimsesiz çocuklar var. Bu anlamda bu çocukların vatanlı kalmaları, herhangi bir nüfus cüzdanlarının olmaması da bir insanlık dramıdır. O çocuklara da hızlı bir şekilde vatandaşlık verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Fikri Bey "Net bilgiler yok." vesaire dedi. Hakikaten, mutlaka muallaklıklar vardır, kayıt işlemlerinde yanlışlıklar vardır ama bizdeki kayıt sistemi, biyometrik kayıt sistemi 50'ye yakın kişinin bilgisi alınarak yapılıyor. Yani ayakkabı numarası da alınıyor, diğer bilgileri de alıyor ama bu bilgilerin hepsi, kabul etmek lazım ki beyan üzerine alıyor. Sahada biz evlilikle ilgili problemler gördük -Şenal Hanım da biliyor, Leyla Hanım da biliyor- dediler ki: "Biz evlenemiyoruz." Neden evlenemiyorsunuz? "Suriye'den bekâr olduğumuza dair belge getiremiyoruz, bir otorite yok." Bekâr belgesi getirecekler ki evlenecekler. Bu belgenin gelme ihtimali var mı? Yok. Olmayınca resmî evlilik yapılamıyor. Resmî evlilik yapılamayınca ne oluyor? Gayri resmî evlilikler ortaya çıkıyor. Göç İdaresiyle o dönemde biz konuştuk, Göç İdaresi de zaten hazırlık yapıyormuş ve o dönemden sonra işte şahitlerin ve beyanların da kabul edilebilirliğiyle evlenme süreçleri düzenlendi. Komisyon olarak biz diğer partideki arkadaşlarımızla da beraber bu konuyu konuştuk yani çözüm ne olabilir? Dedik ki: Beyan olsun veya birkaç kişiyi de bu konuda şahit gösterebiliriz bekâr olduğuyula ilgili en azından bu süreçleri düzenlensin. Daha sonra İçişleri Bakanlığı da bu süreçleri düzenledi.

Değerli arkadaşlarım, raporda tabii benim de eksik bulduğum, bizim de eksik bulduğumuz konular var. Bir kere, en başta Türkiye, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çıkarmış. Bu kanun Mecliste oy birliğiyle geçmiş -muhalefet şerhi de yok muhalefetin benim gördüğüm kadarıyla- çok iyi bir kanun; insan hakları, temel haklar açısından, hak temelli yaklaşım açısından çok güzel bir kanun. Bundan önce Türkiye bu süreci yönetmeliklerle düzenliyormuş, 1951 yılındaki kanunlarla düzenlemeye çalışıyormuş ve süreç çok zormuş ama bu kanun, ciddi bir düzenleme ortaya koymuş. Ancak kanunun adı şu: "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu." Bir kere ben kanundaki "yabancı" kelimesinin kaldırılması gerektiğini düşünüyorum. Yani onun "göçmen kanunu" şeklinde değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bir terim birliği, terim oluşması, bu anlamda Türkiye'de bir felsefe, paradigma oluşması anlamında bu kanunun isminin değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

İkinci olarak: Bu raporda Türkiye'ye göç hareketlerinden bahsediliyor. Hakikaten biz ilk defa şimdi göç almıyoruz. Cumhuriyet döneminde aldığımız göç miktarı 1,5 milyon. 1923'ten 2011 yılına kadar biz 1,5 milyon göç almışız, ondan sonraki tarihte de 4,3 milyon göç aldık, 4,3 milyon göçün açılımı - 3,4; 3,5 oldu bugünlerde artık o sayı artıyor kayıtlarla beraber- geçici koruma altındaki Suriyeliler. Diğerleri yaklaşık 300-350 bin uluslararası koruma arayan, sığınma arayan farklı ülkelerden, Afganistan'dan, Filistin'den, Myanmar'dan veya Afrika ülkelerinden gelenler var; bunlar da uluslararası koruma başvurusu yapmış durumda Türkiye'ye. Bir de Türkiye'de 600 bin civarında ikamet izniyle kalan yabancı var; bunların hepsine göçmen diyoruz birlik olarak. Bunlar sanat için geliyor, spor için geliyor, iş kurmak için geliyor, bazıları da güneşe göç ediyor. Ben Antalyalıyım mesela, Alanya'da 30 bine yakın Alman ve İskandinav yaşıyor ikamet izniyle. Türkiye bu anlamda son yıllarda hedef ülke oldu istikrarı, ekonomik gücü, doğası, güzelliğiyle. Avrupa ülkelerinden İngilizler Kaş'ın Kalkan beldesine, Didim'e yerleşiyorlar. Bunlarla beraber Türkiye'de şu anda 4,3 milyon göçmen yaşıyor. Bunların hepsine "göçmen" diyoruz ve bu ciddi bir rakam; nüfusumuzun neredeyse yüzde 5'i gibi bir rakama tekabül ediyor.

Suriyeliler geldiği andan itibaren onlarla ilgili statü çalışmaları ortaya konuldu; biz bunlara geçici koruma statüsü verdik. Kamuoyunda bu çok tartışılıyor; geçici koruma mı olsun, yoksa sığınmacı mı olsun, yoksa mülteci mi olsun? “Geçici koruma adı üstünde geçici, geçicilik yanlış bir terim, beş yıl geçici olur mu olmaz mı?” gibi.

Geçici koruma statüsü arkadaşlar, çok eski bir statü değil, yalnızca bu eski Yugoslavya’daki çatışmalardan sonra Avrupa’ya doğru bir kitlesel göç olmuş, Avrupa o zaman demiş ki: “Bunlara biz geçici koruma hakkı verelim, savaş bitince geri dönsün.” Buradan ortaya çıkmış. Amerika kıtasında da iklimsel göçler oluyor, Meksika’da bazen fırtınalar oluyor, onlar Amerika’ya filan sığınıyorlar ya da Kanada’ya sığınıyorlar, onlara demişler ki: “Geçici koruma statüsü verelim.” Böyle bir olayla ortaya çıkmış. Avrupa Konseyi bu konuda 2001’de bir yönerge hazırlamış geçici koruma yönergesi filan diye ama içeriği belli değil. Geçici koruma statüsünün şeklini şemalini, düzenlemesini, içeriğini tam olarak Türkiye düzenledi arkadaşlar. Süreci tamamen hukuki bir alt yapıya kavuşturdu ve geçici korumadaki olay şu: Ben “geçici koruma” isminin devam etmesi gerektiğini düşünüyorum çünkü bize şu anda Suriye’den gelişler bireysel bir başvuru değil, bireysel bir geliş değil, kitlesel bir geliş. Kitlesel gelişlerde bu kitlelerin er geç geriye dönmeleri gerekir. Eğer bu Suriyeliler kendi ülkelerine, kendi memleketlerine dönmezlerse -4,3 milyon Suriyeliden bahsediyoruz- o coğrafyada bir boşluk ortaya çıkacak. O coğrafyada boşluğun ortaya çıkması demek yeni bir istikrarsızlığın ortaya çıkması demek. Biz o coğrafyada kaynak ülkelerde huzur ortaya çıktıktan sonra kitlesel göçle gelenlerin -bireysel başvurular için demiyorum bakın- mutlaka geri dönmesi gerektiğini düşündüğüm için geçici koruma statüsünün devam etmesi gerektiği, “geçici koruma statüsü” ismindeki geçiciliğin de Suriyeliler üzerinde “Er geç savaş bitecek, biz de kendi ülkemize döneceğiz.” fikrini bir anlamda silmediği için devam etmesi gerektiğini düşünenlerdenim. Bu, kamuoyunda çok tartışılıyor “geçici koruma olsun, olmasın.” gibi.

Konu, uyum konusu, uyum çok önemli. Bizim kanunumuza da girmiş, kanundaki uyum çok güzel yazılmış, “toplumla karşılıklı uyumu” diyor. Yani, karşılıklılık ilkesi, gönüllülük ilkesi uyumda. Gönüllü olmazsa asimilasyon olur, karşılıklı olmazsa tek taraflı olur. Bu, kanunda yazılmış. Tabii yeni bir olay, bizim bu kavramları hakikaten uygulamaya sokmamız lazım. Bu anlamda “uyum” kelimesi doğru bir kelime diye düşünüyorum. Bu kelimeyle ilgili çok fazla yani “yeni katılım” olsun, “katkı” olsun, “birlikte yaşam” olsun, “entegrasyon” olsun gibi fikirler ortaya konuldu; Avrupa da bu konuları tartışıyor, Avrupa da “entegrasyon” kelimesini şu anda kullanıyor ama kaçıyor “entegrasyon” kelimesinden çünkü altı boşaltılmış ve kirlenilmiş bir kelime. Biz de kanunda “uyum” kelimesini kullandık. İnşallah, “uyum” kelimesinin içeriğini de doldurabiliriz diye düşünüyorum karşılıklılıkla ve gönüllülükle. Bu nasıl olacak? Türkiye’nin acilen bir uyum strateji belgesini ortaya koyması gerekiyor tüm kurumların, tüm bakanlıkların; bu konuda bir çalışma yapılması gerekiyor ve zannedirim yapıyor ama artık bunun, fiiliyata da dökülmesi gerekiyor, sistematik olarak çalışılması gerektiğini düşünüyorum.

Göçmen kaçakçılığıyla mücadelede Türkiye çok iyi noktalarda ancak sahada yaptığımız araştırmalarda bize bir anekdot ifade edilmişti, dediler ki: “Göçmen kaçakçısı ile tarihî eser kaçakçısının cezası aynı. Bir insan bir göçmeni kaçırırsa da aynı cezayı alıyor, buradan bir tarihî eseri kaçırırsa da.” Burada dolayısıyla bu anlayışın değiştirilmesi anlamında göçmen kaçakçılığı cezasının ağırlaştırılması gerektiğini bize söylediler, biz de raporumuzda bunu net bir şekilde ifade ettik.

Geri gönderme merkezlerinden iki tanesini ziyaret ettik. Ziyaret ettiğimiz geri gönderme merkezlerinde tabii durum iyiydi ama şunu ifade edeyim: Biz Akdeniz’den yılda 150 bin göçmen topluyoruz arkadaşlar. 150 bin göçmen, aldığımız andan itibaren önce bunlar mutlaka geri gönderme

merkezlerinde tutuluyor çünkü mülakata tabi tutulmaları gerekiyor; ne için çıkıyorlar, yasa dışı göçmen mi, düzenli göçmen mi? Dolayısıyla bunların hepsinin bir anda geri gönderme merkezlerinde tutulması çok zor. Türkiye'deki kapasite bildiğim kadarıyla 8 bin civarında, bu artırılmaya çalışılıyor. Daha da artırmak doğru mu değil mi, onu da bilemiyorum yani bunu artırmak, bu anlamda ekonomiye ciddi bir yüküdür bunlar, maliyettir, külfettir. Ne yapılabilir? Bu konunun çalışması gerekiyor diye düşünüyorum.

Eğitim konusu önemli. Eğitim konusunda 350 bin çocuk geçici eğitim merkezlerinde, Suriye müfredatının verildiği eğitim merkezlerinde -bunu yaklaşık olarak rakamları yuvarlayarak söylüyorum- 300 bin civarında Suriyeli çocuk bizim okullarımızda eğitim görüyor. Hedefin, tamamının bizim okullarımızda olması gerektiğini düşünüyorum. Burada ders müfredatına -karşılıklılık dedik ya- mutlaka göç konusunun eklenmesi gerektiğini düşünüyoruz, raporumuzda var. Millî eğitim ders müfredatının içinde Türk çocuklarına, kendi çocuklarımıza da göç konusunun, göçmen konusunun, sığınmacı konusunun anlatılması gerektiğini düşünüyoruz. Öğretmenlere de ikinci ana dil olarak Türkçenin öğretilmesi; göç psikolojisi, travması konusunda da hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu konuda da teklifimiz burada var. Suriyeli akademisyenler var; bunlardan daha çok istifade edilmesi gerekiyor.

Yine sağlığa erişimle ilgili konular var burada görebilirsiniz.

Tabii, bu anlamda iş piyasasına erişimde kayıt dışılıktan bahsettiniz, hakikaten bu rakamlar yüksek, kayıt içine alınma süreçlerinin hızlandırılması gerekiyor.

Bir de, Meclisimizden geçen dönemde bir kanun geçirdik, işte "Turkuaz Kart" diyoruz, sürekli çalışmayla ilgili bir konu. Turkuaz Kart'ın Suriyelileri kapsamaması konusunda... Mecliste CHP, MHP, HDP, son anda AK PARTİ de dâhil olmak üzere "Suriyelileri kapsamсын." diye bir ittifakla Genel Kurulda bu çıkarıldı. Ben arkadaşlarımızla konuştum, komisyon olarak Turkuaz Kart'ın Suriyelileri de kapsamaması gerektiğini düşünüyoruz. Turkuaz Kart nitelikli çalışma izni, nitelikli ikamet iznidir. Bu, Türkiye'de çalışmak isteyen veya iş kurmak isteyen Suriyelilerin hayatını kolaylaştırıcaktır diye düşünüyoruz. Geçici koruma altındaki Suriyelilere de Turkuaz Kart verilmesi konusunda yasal düzenleme yapılması teklifimiz raporumuzda yer almaktadır.

Sosyal hizmetlerle ilgili konular var. Diğer bir konu yerel yönetimler. Yerel yönetimler konusunda Türkiye hakikaten zayıf; yerel yönetimler konusunda da değişiklik yapmamız gerekiyor, mevzuatı değiştirmemiz gerekiyor. Yerel yönetimler şu anda mevzuatında olmadığı hâlde göçmenlerle ilgili çalışmalar yapıyor ve bu konuda kendilerine ekstra kaynak aktarılmıyor; hem görev tanımlarının yapılması hem de kendilerine kaynak aktarılması gerektiğini düşünüyoruz. Bu konuda da mevzuat değişikliği olsun istiyoruz.

Vatandaşlık sürecini biraz önce söyledim. Bu süreç daha da hızlandırılmalıdır. "Türkiye'de herkese vatandaşlık veriliyor." gibi şehir efsaneleri var. Böyle bir şey olmadığını... Rakamlar 40 binlerde, 50 binlerde.

Asıl önemli konulardan biri de ötekileştirici ve ayrımcı dil. Bu dilden herkesin uzaklaşması gerekiyor, bütün siyasetin uzaklaşması gerekiyor, bütün medyanın uzaklaşması gerekiyor. Maalesef muhalefet partisi milletvekillerimizde ve genel başkanlarında zaman zaman bu dili görüyoruz. Kendi hazırladığı -CHP'nin mesela- raporda muhteşem ifadeler var, ben o raporu gördüm. Diyor ki: "Böyle bir dil kullanılmamalı, böyle bir dil kullananlar cezalandırılmalıdır, bu dili kullananlar ayıplanmalıdır." Bu ifadeler orada var ama bu dilin kullanıldığını görüyoruz. Tüm Suriyelilerin hastalıklı olduğuyla ilgili... "Suriyeliler geldi bize AIDS bulaştırdı." "Tüm Suriyeliler vatanlarına ihanet etti Türkiye'ye geldiler." "Bu Suriyelilerin hepsini geri göndereceğiz." "Bu Suriyelilerin hepsi yarın mafya olacak, yeraltı dünyasına girecek." gibi çok sert ve genelleyici ifadeler var; bu ifadelerden hepimizin kaçınması

gerektiğini düşünüyorum çünkü bu ifadeler toplumu etkiliyor ve sonunda da huzuru bozacaktır. Bakın Avrupa’da şu anda göç konusu 10 Suriyeli, 100 Suriyeli tüm Avrupa’nın siyasi haritasını değiştiriyor; kimse önüne geçemiyor, 100 Suriyeliden dolayı toplum “Biz bunu kabul edeceğiz.” diyemiyor, hiçbir siyasi. Merkez sağdaki ve merkez soldaki partiler bile ırkçı turbo radikal söylemleri sahiplenmek zorunda kaldı. İşte Almanya’da yüzde 13, yüzde 14’lere ulaştı. Bu, tüm toplumu kasıp kavuruyor. Ben o sürecin ikinci bir kavimler göçü gibi Avrupa’nın siyasi haritası yanında fizikî haritasını da değiştireceğine inanıyorum. Avrupa ya “daha çok entegrasyon” diyecek ya “daha çok uyum” diyecek ya “daha çok insan hakları” diyecek sığınmacı konusunda ya da bu olayın altında kavrulup gidecektir diye düşünüyorum. Biz de hamdolsun toplum nezdinde kabul çok yüksek. Bu kabulün devam etmesi anlamında hem medyanın hem de bizim doğru dili kullanmamız gerektiğini düşünüyorum, bunu çok önemsiyorum.

Burada doğru bilinen yanlışlar var. Çok iddialı bir şekilde deniyor “Tüm Suriyeliler üniversitelere sınavsız giriyor.” Girmiyor, burada açıkladık onu. “Tüm Suriyelilere TOKİ’den bedava konut veriliyor.” Arkadaşlar, TOKİ’den bırakın Suriyelileri Suriyeli olmayanlar da, yabancılar da konut alamaz. TOKİ’den konut almanın ilk şartı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, net bir şekilde bu yazılmış. TOKİ’den Suriyelilere parayla bile konut vermezken parasız konut verdiğimizle ilgili kamuoyunda algılar oluşturuluyor. Bilinmiyorsa aslında ilgili kurumlara sormak lazım. Sormadan bu tür açıklamaların yapılması bizi çok olumsuz etkiliyor, toplumsal huzurumuzu çok etkiliyor diyoruz.

Diğer bir konu: Maliyetlendirme. Biraz uzattım ama maliyetlendirme konusu çok önemli, çok spekülâtif şeyler yapılıyor. Şunu ifade edeyim: Bu raporumuzda maliyetlendirme konusu üç sayfa, tam ayrıntısıyla bunu düzenledik. Maliyette iki kalem var: Bir, Suriyeliler için doğrudan alınan hizmetler, bunların hepsinin faturası var arkadaşlar. Suriyeliler için konteyner kent kurduysak faturası var, Suriyeliler için herhangi bir harcama yaptıysak var. Ama Suriyeliler ortak sistemi kullanarak da maliyetler ortaya çıkıyor. Mesela Millî Eğitim sistemimiz içinde bunun direkt faturasını kesmek, ıslak faturasını göstermek mümkün değil. İşte aşı vuruyoruz, o aşı vururken sağlık personelinin faydalanıyoruz, tahliye ederken belediyenin aracından faydalanıyoruz, kamp yönetirken oradaki AFAD memurundan faydalanıyoruz; dolayısıyla bunların direkt faturasını bulmak mümkün değil. Ama ortada bir maliyet var, bu maliyetleri de biz bu rapora OECD rakamlarından Türkiye’de kişi başına harcanan eğitim, sağlık hizmetlerini de koyarak ortaya çıkarttık. Şunu da ifade edeyim: Bu konuda Avrupa’nın da aynı hesaplama endeksleri var, kriterleri var; o kriterlere göre biz bunu hesaplırsak Türkiye’nin şu anda 30 milyar dolar değil, 200 milyar eurodan -Köln Üniversitesi bunu söylüyor “Türkiye’nin maliyetinin bu olması gerekiyor.” diye- bahsediliyor, bu rakamı da burada ifade ettik. Hani bazen “Faturasını getirin.” diyorsunuz ya... Şimdi Suriyeliler neticede yaşıyorlar, yaşadıkları zaman bunlara belediye hizmeti veriliyor, bunu direkt faturası olur mu? Olmaz, ortak sistemden kullanıyorlar. Kanalizasyon sistemini kullanıyorlar, bunun faturasının olması mümkün mü? Değil. Bunları bu raporda ifade ettik. Dolayısıyla bunun iyi algılanması gerekiyor. Faturalandırılanlar var, direkt Suriyeliler için harcadıklarımız var. Bakın kamp için harcanan her şeyin faturası vardır direkt Suriyeliler için harcanan. Bir kamp kaç liraya kuruldu? O kampta kime ne kadar yardım yapıldı? Bunların hepsinin faturası var. Ama dışarıda yaşayanlar, ortak sistemden faydalananlarla ilgili herhangi bir fatura istemek mümkün değildir; bu maliyetlendirme, bütçe açısından da mümkün değildir ama bir maliyet de ortada var, bu da burada ifade ediliyor.

Diğer konu Avrupa bu konuda hakikaten imtihandan kalıyor. Türkiye olarak Avrupa’daki sığınmacı hak ihlallerini izlememiz gerektiğini düşünüyorum. Hakikaten orada tamamen çıkar odaklı bakılıyor, değerlerinden uzaklaşmış bir şekilde bakılıyor, orada insanlar kayboluyor, orada insanlar Hristiyanlaştırıyor. İşte Almanya’da Anjelikan Kilisesi bunu kabul ediyor, diyor ki: “Benim haneme

Hristiyan yazarsan ben senin sığınmacı başvurunu için referans olacağım". Avrupa'da kiliselerin referansı çok önemli sığınmacılar için, referans olduğu andan itibaren sığınmacı başvurusu kabul ediliyor. Bunu Anjelikan Kilisesi kabul ediyor. Danimarka'da bir bölge var oraya giden herkes Hristiyan olmuş bir anda. Neden? Çaresizlikten faydalanılıyor. Burada hakikaten bir asimilasyon var. Bunları da bizim izlememiz gerektiğini düşünüyorum.

Çok ciddi insan hakları ihlalleri var, âdeta değerli eşyalarına el konuluyor. Bir örnek var: Danimarka'da bir kişi yolda giden 2 Suriyeliyi arabasına alıyor, evine götürüyor, kahve içiyor "Siz nereye gitmek istiyorsunuz?" diyor, başka bir şehre gitmek istiyorlarmış, biletlerini alıyor. Bu aileyi Danimarka mahkemeleri ceza veriyor "Sen bir Suriyeliyi nasıl evine alırsın, nasıl onun biletini alırsın. Bunu yaparak bu ülkeye daha çok sığınmacı Suriyeli gelmesini sağlıyorsun." diyerek onlara ceza veriyor arkadaşlar. Bu da ortada yani çok vahim bir durumdur; bunu da izlememiz gerektiğini düşünüyorum, bu konu insanlık konusu.

Kilis gibi, Antep gibi şehirlerimizin ödüllendirilmesi gerekiyor. Kilis'te Türk nüfusu kadar yabancı var ve Kilis barış ve huzur içinde yaşıyor. Bunun da yüksek sesle ifade edilmesi gerekiyor.

Diğer bir konu, ben bunu çok önemsiyorum: Dünyada tüm sığınmacı hareketleri Cenevre Sözleşmesi'yle yönetiliyor ama yetersiz; insanlar ölüyor, Akdeniz'de çocuklar ölüyor, işte Aylan bebeği biliyorsunuz; asimile ediliyor, kabul edilmiyor, alınmıyor, açık kapı politikası uygulanmıyor, herkes bütün sığınmacıların başvurusunu kabul etmek zorunda olduğu hâlde kabul etmiyor, külfet paylaşımına gitmiyor. Bence Cenevre Sözleşmesi'nin artık yenilenme zamanı geldi, ek protokol olabilir, yeni bir sözleşme olabilir. 1950'nin paradigmatlarıyla sözleşme yazılmıştır, artık bu sözleşme bugünkü sığınmacı hareketlerini yönetmekte acizdir, dolayısıyla yeni bir sözleşme yazılması gerektiğini düşünüyorum.

Son olarak şunu ifade edeyim: Ben hem Avrupa'daki süreci hem de diğer ülkelerdeki süreçleri gördüm. Hakikaten biz milletimizle, devletimizle, medeniyetimizle bu anlamda ne kadar övünürsek övünelim azdır, hakikaten ciddi bir misafirlik yapıyoruz, ciddi bir ev sahipliği yapıyoruz, eksiklerimiz çok fazla var ama bu eksikleri de hep beraber oluşturacağımız politikalarla tamamlarız diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum. Geniş ve kapsamlı bir açıklamaydı.

Buyurun efendim, sizde sıra.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (Mersin) – Sorunun mağdurlarını kurtarmak son derece erdemli bir olay ama insanca yaşam standardına uygun bir koşul ortaya koyamazsanız yapmak istediklerinizi yapamazsınız ve dolayısıyla yeni sorunlar ortaya çıkarırsınız. Dolayısıyla bu hizmetlerin verilmediği, eksik olduğu Sayın Başkana öncelikle nezaket çerçevesi içerisinde teşekkür etmiştik, Sayın Metiner "Siyaset yapılıyor." diye sözler söylemişti ama siyasetin tam bir bürokrat anlayışı içerisinde yapıldığını gördük ve söylediklerinin büyük bir çoğunluğunun da doğru olmadığını da açıkça söylemek isterim. Hiçbir genel başkan kıskırtan nefret dili kullanmıyor, eğer bizim genel başkanımızı kastediyorsanız böyle bir şey söylemiyor; aksine, söylenenler hep sizden kaynaklanan sözlerdir; bunun bir kere altını çizmek isterim. Söylenenlerin çok anlaşılmadığı da belli. Çünkü olan yeni hastalıkların... Siz söylüyorsunuz "Ne olduklarını bilmediğimiz insanlar geliyorlar, bunlarla ilgili yeterli bilgiyi alamıyoruz, yeni yeni hastalıkların ortaya çıktığı..." Tabipler Birliği kararıyla ortaya çıkarılıyor, bunlar uyarılıyor ülkemizde olan insanların da sağlığını korumak adına. Siz bunları nefret diline çevirseniz

ve asıl Sayın Miroğlu'nun söylediğini unutursanız bugün başka şeyler biz çok konuşamayız. Ne diyor Miroğlu? “Uyum.” diyor. Hepimizin yapması gereken, bu uyum nasıl sağlanacak, onu anlatmamız lazım.

O nedenle şunu söylemek isterim: Biz mağduriyetlerinden dolayı kabul ettiğimiz ve insan haklarını korumaya çalıştığımız kişilerin, kim olursa olsun, insan haklarının yok edilmemesi doğrultusundaki yaptığımız her hareketin onlar için bir hak olduğu ve dolayısıyla buldukları ülkenin yasalarına, örf, âdetlerine, geleneklerine karşı çıkma hakkı olarak tanınmaması gerektiğinin de altını çizmek istiyoruz. Bunun ayırımına iyi varmak lazım. Yani o insanın insan haklarına sahip çıkacağız, mağdurdur, sahip çıkacağız ama bu ülkenin de kendi koşullarının, yasalarının, örflerinin, âdetlerinin olduğunu da o mağduriyetinden dolayı bir farklı hakka sahip olmadığını da anlatacağız. Bunu yapacak olan da yöneticiler, bunu yapacak olan da insanlar. Onlar bilmezler bu ülkede nasıl bir uyum içerisine girilmesi gerektiğini, bunu anlatmamız gerekiyor.

Bakın, ben başımdan geçen bir olayı anlatmak isterim. Hamburg Eyalet Başbakanı Olaf Scholz'la bir konuşmamda “Hangi otobüse bineceklerine, nasıl bir evde yaşayacaklarına varıncaya kadar hepsini planladık ve insanca yaşam koşullarını onlara sunduk.” dedi. Hatta gençlerin kafede birbirlerinden farklı olmadan, Alman ile göçmenin aynı içkileri içebileceklerinin düşünüldüğünü ve buna göre de bir ekonomik kaynak ayrıldığını söyledi.

SAİD YÜCE (Isparta) – Kaç kişi?

DURMUŞ FIKRİ SAĞLAR (Mersin) – Toplam 16 bin göçmen vardı. Söylediği bu. Ben de dedim ki: Bizim Mersin'de de 300 bin göçmen var. “Siz ne yapıyorsunuz?” dedi, yerinen fırladı adam. Biz ne yapıyoruz? Ortaya bıraktık hepsini. Şimdi, anlattıklarımızın hepsi yapılması gerekenler ama beş yıl geçmiş ve diyorsunuz ki: “Avrupa'daki hesaplara göre bizim 200 milyar euro harcamış olmamız gerekiyor.” 30 milyar dolar harcadık diyoruz; demek ki onların hizmetleri ile bizim vereceğimiz hizmetler ya da onların düşündükleri ile bizim gösterdiklerimiz arasında fark var. Bu nedenle şunda anlaşmalıyız: Biz muhalefet-iktidar meselesinde değiliz; bu, bir insanlık meselesi. Buradaki bu Komisyon da insan haklarını koruyan komisyon. 4,5 milyon insanın hakkını 80 milyon insanın hakkı gibi korumak zorundayız. Siyaset yapmaya başlarsak koruyamayız Sayın Başkan. Yani Metiner, Şenal Hanım'ın söylediklerine “Siyaset.” dedi. Yani öyle meydanı boş bıraktık ki dış politikadan iç politikaya, iç politikadan muhalefete siz her şeyi söylediniz. O zaman, karşılıklı birbirimizi inandırmamız ve birbirimize olan güvenimiz, aynı konuda çözüm yollarında yapacağımız çalışmalar, kucaklaşma mümkün olmaz.

En son söylemek istediğim bir şey var. Şenal Hanım'la ilgili basında geçtiğimiz dönemde, geçtiğimiz haftalarda yoğun çarpıtıcı sözler çıktı. Bunlarla ilgili İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna biz CHP'liler olarak bir başvuruda bulunduk Sayın Başkanım. Acaba bu başvuruyla ilgili bir gelişme oldu mu, onu da öğrenmek isterim.

Teşekkür ederim yine emekleri geçenlere, önemli bir çalışma. Bundan sonraki çalışmalarda inşallah siyaseti bir kenara bırakarak, sizlerin de söylediğiniz gibi, insan odaklı, insana saygı odaklı çalışmalarımızı sürdürürüz.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

4.- Komisyon Başkanı Ömer Serdar'ın, Mersin Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın Göç ve Uyum Raporu hakkında yapılan görüşmelerde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerle ilişkin açıklaması

BAŞKAN – Öncelikle, iki gün önce böyle bir dilekçeyi arkadaşlar bana ulaştırdı, sizlerin imzasıyla, Şenal Hanım'ın birtakım basında sözlerinin manipüle edildiğine ilişkin. Ama takdir edersiniz ki Komisyonun bu konuda yapacağı bir şey yok. Bu, sonuçta bir tekzip müessesini gerektiren, hukuki süreçleri gerektiren bir konu. Üzücüdür, eğer böyle bir şeyle... Ama siyasetçinin böyle bir riski var her zaman için, bütün herkes yaşıyor bunu. Biz de hatta geçen gün uzman arkadaşlarla konuşurken bu medyaya adli süreçlerle ilgili acaba bir proje mi geliştirip bir çalışma mı yapsak diye böyle bir zihin egzersizimiz de oldu. O proje olgunlaşırsa Başkanlık Divanının gündemine getireceğim. Dolayısıyla bu konuda Komisyon olarak bir açıklamanın doğru olmadığını düşünüyorum. Yani bireysel başvuru şeklinde hukuki süreçler işletilerek doğru bir zemine taşınmış olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

IV.- KONU (Devam)

A) ALT KOMİSYON RAPORLARI (Devam)

1.- Mülteci Hakları Alt Komisyonunun hazırladığı Göç ve Uyum Raporu'na ilişkin görüşmeler (Devam)

BAŞKAN – Gamze Hanım'a söz vereceğim.

Buyurun efendim.

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ (İstanbul) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Öncelikle rapor için emeği geçen tüm arkadaşlara, başta Sayın Uslu'ya teşekkür ediyorum. Çok kapsamlı, güzel bir rapor hazırlamışlar. Ben de tamamını inceleyemedim ama kısmen baktığımda, bayağı geniş bir çerçeve çizmişler.

Buradaki konuşmalardan benim de özellikle takıldığım bir konu var, uyum konusu. Sayın Uslu bunu aktarırken ucu açık bir şekilde bırakıldı konu. Yani bu uyumla ilgili henüz bir yol haritası olmadığını anladım ben. Oysa ben de aynı şekilde düşünüyorum Sayın Fikri Bey'le, Bakanımızla; kendisinin dediği gibi, beş yıllık bir süreç içinde hâlâ uyumla ilgili bir şey yapılmaması ve ne yapılacağı, yol haritasının hâlâ belli olmaması bence acilen çözülmesi gereken bir olay. Zira, Sayın Miroğlu Suriye'deki süreci değerlendirirken bu sürecin daha uzun süreceğini aktarmıştı ki birçoğumuzun bakış açısı bu yönde gözüküyor zaten. Bu, daha uzun sürecekse... Biz burada kitlesel bir göçten bahsettik -4 milyonu geçen kitlesel bir göçten- ve bu kitlesel göçte insanları belli bölgelere yerleştiriyoruz. Bazen yerleştirdiğimiz bölgelerin nüfusu daha az oluyor yerleştirdiğimiz insanlardan. Bu noktada, orta vadede bir süreçte kendi halkımızın asimile olması riski yok mu, önce bunu merak ediyorum, bunu nasıl aşacağız? Eleştiriden ziyade yapıcı, ortak çözüm üretmek adına bu endişelerimi paylaşıyorum. Çünkü mesela dün Trabzon'daydım. Trabzon'da gezdiğimde, gördüğüm tablo veya uçakta gittiğimde gerçekten bizim vatandaşımızdan çok... Muhtemelen Uzungöl civarı ve belli bölgelerde, oralara da yerleştirilmişti. Tabii, bana ilginç geldi, özellikle uçak olduğu gibi Suriyeli doluydu, çok doluydu. Dolayısıyla buradaki toplantıdan ziyade orada bu soru aklıma geldi. Çünkü kültürel olarak farklı yapılarda insanlarız. Biraz önce kendiniz de "Biz 13-14 yaşında evliliklere rastladık." dediniz, gezdiğiniz yerlerde. Ama bizim ülkemizde böyle bir gelenek genel anlamda yok. Dolayısıyla en basit örneğini kendi söyleminizle verdiniz.

Dolayısıyla ben bunu çok uzatmadan bir an evvel bununla ilgili hızlı çalışma yapılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu süreç uzayabilir ve bizim halkımızın nezdinde de bunun bir soruna dönüşmemesi, onların da huzurlarının bozulmamasının önemli olduğuna, uyum anlamında karşılıklı bir uyum yakalanması gerektiğine inanıyorum. O nedenle en kısa zamanda bununla ilgili de bir çalışma yapılmasını rica ediyorum.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum.

Leyla Hanım, buyurun.

Yavaş yavaş toparlayalım diyorum...

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Fikri Bey çıktı ama yani “Nefret dilinden, söyleminden vazgeçmeliyiz. Bunu yapmıyoruz, etmiyoruz.” dedi ama şimdi burada Komisyon toplantılarında herkes mükemmel, herkes doğrudan yana, herkes insan haklarından yana, güzeliz, mükemmeliz ama sahaya çıkınca herkes böyle olmuyor maalesef ve bu konuşulanlar kayıt altına alınıyor ve önümüze geliyor. O yüzden gerçekçi olmak zorundayız. Eğer burada siyasetüstü bir politika güdüyorsak dışarıda da kendi seçmenimize de kendi toplumumuza da insanlarımıza da siyasetüstü konuşmayı bilmeliyiz. “Suriye’den gelen AIDS’lidir.” diyen Fikri Bey’in kendisidir. Şimdi burada çıktı “Böyle bir şey demedik.” diyor, keşke çıkmasaydı da buna cevap verseydi. Maalesef, eğer bu insanları gerçekten insan olarak görüyorsanız burada tutduğumuz tavrı dışarıda da tutunmak zorundayız. Bizim de doğrularımızın sadece burada kalmaması gerekiyor.

13 yaşındaki çocukların evliliği noktasında, kuralların olduğunu, Türkiye’de bu işin geçerli olmadığını, resmî olarak evlenemeyeceklerini bu insanlara anlatıyoruz zaten. Bunun normal olduğunu söylemiyoruz. Tam tersine kamplarda gördüğümüz bu durumlardan çıkarılan sonuçlarla bu insanlara eğitimler veriliyor, kadınlara ve kızlara eğitimler veriliyor.

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ (İstanbul) – Normal olduğunuzu belirtmedim yalnız. Lütfen, altını çizin.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Bakın, bu tespit edilerek bir sorun olarak görülmüş.

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ (İstanbul) – Hani onların gelenekleri farklı, bizim halkımızın...

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Evet ama “Türkiye’de böyle yaşayamazsınız.” diye bu insanlara öğretiliyor, uyum sürecinin en önemli konularından birisi de bu. Ya, bu insanların evrakları yok, evlenmek istiyorlar, karşımıza geldiklerinde diyoruz ki: “Bir dakika, bu çocuğun yaşı da küçük, evlenemezsiniz, Türkiye’de evlenmeniz için şartlar bunlar.” Bunların eğitimleri veriliyor, tam tersine bu çocuklar için eğitim imkânları oluşturuluyor kamplarda da dâhil. Hep beraber gezdik, inanılmaz imkânları var eğitim noktasında. Şu anda Millî Eğitim Bakanlığının yaptığı okullarda geçici eğitim merkezleri var. Bakın, öğleden sonra -sınıflarını, okullarını, idarecilerini- bu Suriye’den gelen çocukların uyum süreci için hep Arapça, Türkçe eğitim alıyorlar, Türkçe öğreniyorlar bu çocuklar, sonrasında bu çocuklar normal diğer öğrencilerle birlikte aynı sınıflara girip derslere giriyorlar.

Hedefimiz, bu insanların burada kaldıkları süre içerisinde... Ve biz bunu Şenal Hanım’la da gittiğimizde çok gördük, çocuklara sorduk: “Ne istiyorsunuz, ne yapmak istiyorsunuz, burada kalmak mı istersiniz, Suriye’ye dönmek mi istersiniz?” Hepsinin söylediği “Suriye’ye dönmek istiyoruz.” Çünkü burada onlar kendilerini hâlâ yabancı hissediyorlar ve biz bunu hissettiriyoruz bu insanlara. Normaldir, ne kadar imkân sunsanız da şartlarını iyileştirseniz de vatanlarından ayrılır ve dönmek istiyorlar. İnşallah, Suriye’deki bu sorun, bu savaş bitsin ve dönsünler, kendileri de bunu istiyorlar. Ama bu demek değildir ki bu gelen insanları biz görmezden gelelim, Avrupa’nın yaptığı gibi sınırımıza dayanmış olsalar da kapıları kapatalım, “Bunlar AIDS’li olabilir, bunlar şöyle olabilir, böyle olabilir. Ne yapalım? Sınırların, tellerin öbür tarafında ne yaparlarsa yapsınlar.” diyemeyiz. Böyle bir insanlık olamaz, böyle bir insan hakları olamaz. Bu söylemleri lütfen bu Komisyon toplantıları dışında da herkesin içine sindirecek konuşmasını önemsiyorum.

Gittiğimiz her kamp incelemesi çok şeffaflı Sibel Hanım, yoktunuz. Biz kimseyi ayırt etmedik, herkes istediği çadıra girdi, istediği konteynere gitti, istediği kadınla ve çocukla konuştu; bu konuda hiçbir engellememiz yoktu. İster vali bey olsun yanımızda ister başka bir yetkili olsun, kamp yetkilisi olsun, hepsinden izin isteyip özel de görüştük. Bu anlamda hiçbir sıkıntımız yok, her şeye açtık. Bizim derdimiz şu: Bu insanlar var ve bunlar gerçekten insanlar, sizin, bizim gibi hepimiz gibi insanlar ve yaşamak istiyorlar. Bu yaşam haklarına karşı da hepimizin Avrupa'ya örnek olacak bir mücadele içerisinde olduğumuzu görmemiz gerekir. Yapılanları görüp, yapılmayanları ortak noktada değerlendirerek doğru bir çizgi üzerinde gitmeliyiz. Sadece iktidarı eleştirmek açısından bu insanların... insan haklarına karşı tutumlarımıza çok dikkat etmeliyiz. Varsa yanlımız konuşalım, buyurun burada oturalım.

Bakın, Komisyon toplantısının sonunda kalmadı kimse, herkes gitti, söyleyeceğini söylüyor ve gidiyor. Ama bizim burada oturup bu meselenin çözümü için kafa yormamız gerekir. Şu rapora herkes şunu söyledi: "Yeterince inceleyemedim, okuyamadım." Neden? İnsan Hakları Komisyonundayız ya, bugün mülteci hakları raporunun görüşüleceği gün, neden vakit ayırmıyoruz? Bakın, Atay Bey uzun uzun özetledi, içeride yazan pek çok şeyden kimsenin haberi yok ama yapılmış, yazılmış bazı şeyler. Ama bilinmeden direkt, ilk söz alınarak bunların yapılmadığına, yapılamayacağına ve harcamaların ne olduğunun belirsiz olduğuna vesaire, vesaire. Lütfen emek verilen şeye... Emek vermek, katkı sağlamak istiyorsak eğer -bu raporlar incelenmiş diye bizlere gönderiliyor, milletvekiliyiz, hepimizin vazifesi de bu- bunları incelemek ve okumak durumundayız. Okumadıysak, incelemeysek izin istenir. "Şu an için fikir, görüş bile beyan edemiyorum çünkü okumadım." demek bile bence daha erdemli bir davranış olurdu.

Ben teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ (İstanbul) – Sayın Başkanım, konuşabilir miyim, satışta var Başkanım.

BAŞKAN – Tabii, tabii ki söz vereceğim, sistemdeki sıraya göre söz veriyorum, talepleri değerlendireceğim. Tabii, İnsan Hakları Komisyonunda ben söze sınır tanımam yani konuşabildiğiniz kadar... Ben burada son komisyon üyesi kalıncaya kadar oturacağım.

Biraz önce Leyla Hanım güzel söyledi, herkes sözünü söyleyip gidiyor. Ben de evet yani bir hafta öncesinden bu raporu aldım, iyice okudum, notlarımı çıkardım, bence de böyle yaklaşmak lazım. Yani bu hem kendimize saygı hem yapılan işe saygı hem buradan iyi şeyler çıkarmak... Ben çok verimli tartışmalar olduğuna düşünüyorum.

Buyurun Atay Bey.

Biraz toparlarsak... Genel Kurul başlayacak, daha bürokrat arkadaşlar da konuşacak.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Bir şey söyleyebilir miyim.

Biz soru soralım, hepsini birden toparlayıp cevap verse nasıl olur?

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ (İstanbul) – Evet Başkanım.

ATAY USLU (Antalya) – Ben şunu söyleyeyim: Ben bir savunma yapmak anlamında bir şey söylemiyorum, savunmayı bürokratlar yapacak. Ama bu raporda gerçekten okunduğu zaman göreceksiniz, işte, uyumla ilgili eleştirimiz var, vatandaşlıkla ilgili eleştirimiz var, eğitimle ilgili eleştirimiz var. Bu rapor aslında bir savunma raporu... Keşke okusaydınız yani gerçekten onu söylüyorum. Sizin söylediğiniz konuların hepsi burada var.

İşte “Niye geç kalındı uyum konusunda?” Bunlara bürokrasi, devlet mutlaka cevap vereceksiniz. Ama şunu da ifade edeyim: Almanya Türkler için veya göçmenler için uyum stratejisini elli beş yıl sonra hazırlamayı düşünebildi, Türkiye dört yıl sonra düşünüyor; bunu da ifade etmek lazım.

İki: Uyum dediğimiz konu, tek başına oturup yazılacak teknik bir konu değil yani şekli belli değil, felsefesi belli değil; dünya zaten bunda anlaşılmamış. Belki de konu şu, burada ifade ettiğimiz şu: Türkiye uyum yapıyor, burada var. Uyum stratejisi haritasının, yol haritasının daha kapsamlı bir şekilde hazırlanması gerekiyor konusu var burada. Onu da biz burada, raporumuzda net bir şekilde söyledik. Çünkü bürokrasi de bilmiyor yani sığınmacı nedir, ne değildir; hemen her gün karşılaştığı bir konu değil. Bu raporumuzda o yaklaşım da var, onu ifade etmek isterim.

Şunu ifade edeyim: Aslında genel olarak toplumda ve siyasette birliktelik var. Ama seçim ve referandum öncesinde dil biraz bozuluyor. Şimdi, ben dil analizi yaptım, bu konuda da çalışıyorum, mesela, HDP’nin milletvekillerinin zaman zaman Mecliste bireysel konuşmaları var ama genel mantık anlamında ve parti programı anlamında sorunu yok. Bir tek yerde oldu: “Vatandaşlık verilmesi konusunu referanduma götürelim.” dedi, o zamanki genel başkan bunu söyledi, söyledikten yaklaşık on beş gün sonra geri adım attı, “Biz bu ifademizde yanlışız, bu temel haktır, vatandaşlık verilmesini referanduma götürmüyoruz.” dedi. MHP’nin de bu konuda herhangi bir dil yanlışlığı yok. CHP’de Nurettin Demir, Selina Doğan, Şenal Sarıhan Hanımefendi’nin dillerini beğeniyorum; net söyleyeyim. Bu konuda baktığımız zaman bunlar olaya gerçekten insan hakları yaklaşımıyla bakıyorlar, temel haklar anlamında gerçekten iyi şeyler söylüyorlar, ortak noktalarımız...

Biraz önce söyledim, hazırladığımız rapor gerçekten çok faydalı bir rapor, çok daha büyük istifade ettik. Herkesin okuması gerekiyor, yalnızca AK PARTİ’nin değil, bu raporu CHP’nin de okuması gerektiğini düşünüyorum, ben onu ifade ettim. Çünkü bakarsınız, kısa bir bakıştan sonra bu raporla CHP milletvekillerinin bazılarının ve genel başkan yardımcılarının bir şekilde çeliştiklerini görürsünüz. Yani “Suriyeliler eşittir, oymatik.” demek, mesela “Bir anda, bunların hepsi, yabancı olduğu hâlde referandumda oy kullanacak.” demek falan; bunların hakikaten, bilindiği hâlde, toplumu manipüle etmek için söylenen söylemler olduğunu düşünüyorum. Çünkü yabancıların oy kullanamayacağını herkes biliyor vatandaş olmadan. Ama “3,5 milyon Suriyeli referandumda oy kullanacak.” Bakın, bunlar net bir şekilde söylenmiştir, bunlardan kaçınmak lazım. Leyla Hanım da söyledi; siyasi dalgalar zaman zaman –siyasetçiyiz- hepimizi etkileyebiliyor. Bu konuda etkilenmemek lazım diye düşünüyorum. Biraz önce de ifade ettim, bu dil Avrupa’yı çok etkiledi ve Avrupa’da şu anda toplumsal huzur, barış, siyasi anlayış tamamen bozuldu. Bizde bu yok, toplumun absorbe etme kapasitesi çok yüksek. Bizim toplumumuz hak temelde olduğu kadar gönüllü yaklaşımlarla da bunu absorbe ediyor, kabul ediyor. Bir şekilde dünyadaki en yüksek kabul oranına sahip toplumuz, toplumumuzla övünüyoruz. Avrupa’da belki devletin refleksi çok güçlü ama toplumun refleksi yok. Tersine bizim toplumumuzun refleksi çok yüksek, belki devlet refleksi Avrupa kadar hızlı değil. Ama bizdeki süreç çok daha iyi. Bu süreci daha da pozitifte götürme anlamında, ben tabii eleştirileri burada kaydediyorum, doğru şeyler var, aynı şeyleri söylüyoruz, eğitimle ilgili, çalışmayla ilgili. Raporun içinde de bilmiyorum yani bizim yazdığımız kısma bakarsanız AK PARTİ’liler bölümüne; bizim bu anlamda yürütmenin de yapması gerektiği konularda somut önerilerimiz oldu, eleştirilerimiz oldu, tespitlerimiz oldu; onu da ifade edeyim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Gamze Hanım, buyurun.

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ (İstanbul) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Öncelikle, Sayın Vekilimin sanırım benim aktarmak istediğimi yanlış anladığımı düşünüyorum. Çünkü bu kadar şiddetli bir tepkiyi manalandıramadım. Ben “13 yaşında çocuklar evlendiriliyor.” derken “Hani onların geleneğinde böyle bir şey var –konuşuldu- bizim toplumumuzla uymuyor.” üzerinden kimseyi suçlayarak bir yorum yapmadım; bir kere onun altını çiziyim. Niye bugüne kadar yapılmadığıyla ilgili de yapmadım, “Önümüze bakalım.” dedim ve bir talepte bulundum. Dolayısıyla bu verilen tepkiyi anlamadım. Ancak kullanılan dil; Sayın Sağlık’la ilgili söylediniz veya başka arkadaşlarımızla ilgili. Bu, partiden ziyade bence kişileri bağlar, ben böyle düşünüyorum. Hani varsa bilmiyorum, hiç duymadım da böyle söylemlerini. Ancak parti politikası olarak biz de o insanları kardeşlerimiz görüyoruz, dolayısıyla burada ağırlamaktan rahatsız değiliz. Ama huzurlu bir şekilde, uygun bir şekilde, ülkelerinde barış olduğunda da sizlerle aynı duyguyu ve temennileri taşıyoruz.

Ben burada sadece şunu belirtmek istiyorum: Burada –suçlu- kimseyi yargılayarak değil ama mesela, Kilis’te yaptığımız ziyaretlerde baroyu ve belli sivil toplum kuruluşlarını, tabipler odasını vesaire birçok yeri ziyaret ettik, sonra da esnafı ve bu kampları da ziyaret ettik. Baro başkanına yaptığımız ziyarette... Tabii, esnafı gezdiğimizde, esnafa sorduğumuzda “Memnun musunuz?” diye “Evet, memnunuz, bir şikâyetimiz yok birlikte olmaktan.” dediler ama esnafın çoğunluğu erkekti tabii, bunun altını da çiziyim. Daha sonra, baroya gittiğimizde bu soruyu oraya sorduğumuzda kendileri “Boşanma oranları o kadar yüksek ki ama gizli tutuluyor çünkü ikinci eş, üçüncü eş olayı söz konusu.” dediler. Sonuçta, aslında biraz önce bahsettiğimiz konu, bizim ülkemizde yaygın bir anlayış değildir ikinci, üçüncü eş; doğrudur, vardır ama toplumsal olarak yaygın bir anlayış değildir. Ben bunu hiç kimseyi suçlamak açısından söylemedim. Yaşam bir şekilde akar, durum biçimlenir ve bu tablo olur, bizim de önlem almak görevimizdir diye düşündüğüm için konuşmamı yaptım. Ve tekrar söylüyorum: “Geçtir” demiyorum, birçok şeyin Avrupa’dan önce yapıldığını Sayın Uslu aktardı, hoşuma da gitti, bence bunu da Avrupa’dan önce yapalım, onların yaptığı gibi geç yapmayalım. Tamamen iyi niyetli bir eleştiriydi, onun altını çiziyim.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum.

ATAY USLU (Antalya) – Ben de partimiz için bunu ifade ettiğiniz için çok mutlu oldum gerçekten.

BAŞKAN – Son 3 kişiye söz verelim, daha sonra bürokrat arkadaşlar soruları cevaplandırın çünkü Genel Kurul saati geldi.

Said Bey, buyurun.

SAİD YÜCE (Isparta) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Raporun çok okunmadığı dile getirildiği için sadece iki paragraf okuyacağım müsaadenizle. Yani hazırlığına da biraz katkımız olduğu için -tabii daha çok Atay Beylerin- hoşuma giden bölümler.

“Cenevre Sözleşmesi’nin yanında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde de açıkça ifade edilmiştir. Beyannamenin 14’üncü maddesi şöyle emreder: ‘Herkes zulüm karşısında başka ülkelere sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir.’ Çünkü sığınma hakkı yaşam hakkıyla doğrudan bağlantılıdır. Suriye’deki savaş nedeniyle 700 binden fazla insan hayatını kaybetti, 12 milyondan fazla Suriyeli yer değiştirdi, 6,5 milyonu kendi ülkesinin dışına kaçmak zorunda kaldı. Bu, hayata tutunma sürecinde Avrupa’nın kapılarını kapattığına tanık olduk.” Bunu niye söylüyorum? Hem kendi kamuoyumuz hem Avrupa ve dünya kamuoyu biraz daha dikkatle baksın, kayıtlara geçsin diye tekrar ediyorum. “Avrupa’nın kapıları kapattığına tanık olduk. Oysa, Avrupa’nın

yazdığı Cenevre Sözleşmesi kapıların açılması talimatını içeriyor. Avrupa, yazdığı sözleşmeyi artık okumuyor, uygulamıyor. Hatta, daha da ileri giderek sınırlarına dikenli ve jiletli teller çekiyor. Kapılar kapatılınca ölümler, dramlar ortaya çıkıyor. IOM verilerine göre son dört yılda yaklaşık 20 bin sığınmacı Akdeniz’de hayatını kaybetti. Akdeniz, bugün dünyanın en büyük mezarlığı, âdeta yüzen tabutların olduğu bir deniz. İtalyan şair Aldo şiiirinde bu durumu etkileyici şekilde mısıralara döküyor: ‘Akdeniz’den gelen hiçbir balığı yemiyorum artık. Balıklarla birlikte Libyalıları, Somalileri, Suriyelileri, Iraklıları yemekten korkuyorum.’ Vicdanların kirlendiği dünyada, balıklar yerine artık bebekler kıyıya vuruyor. En küçük balık ölümünde dünyayı ayağa kaldıran sivil toplumdan, uluslararası örgütlerden, insan hakları için oluşturulan uluslararası inisiyatiflerden ses çıkmıyor. İnsani dramları bitirmek için çareler üretmek için kurulan uluslararası kuruluşlar bugünlerde ölen sığınmacıları sayan, istatistik tutan, işlevsiz birer kuruluş hâline gelmiştir. NATO savaş gemileri, kaynak ülkelerdeki savaşı durdurmak yerine insanların bombalar altından kaçmasına engel olmak için Akdeniz’de nöbet tutuyor. İnişiyatifler de uluslararası kurumlar da insanın ve insanlığın ölümüne engel olamıyor.”

Şurada da bir iki cümle var, bir öneri, teklif babında.

“Biz, dünyanın en çok sığınmacı barındıran ülkesiyiz. Anadolu, asırlar boyunca göçmenlere kucak açmış bir coğrafya. Tarihi, vicdani, fiili, hukuki, insani olarak -hangi açıdan bakarsak bakalım- yeni sözleşme ya da ek protokol Anadolu’da hazırlanmalıdır, bu sözleşme Anadolu ya da İstanbul Sözleşmesi olarak da Antep, Kilis, Urfa, Hatay sözleşmesi olarak da isimlendirilebilir.”

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sibel Hanım, inşallah cevap hakkı doğuracak bir şey olmaz.

Buyurun.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Yok, yok, demeyeceğim ama birkaç düzeltme yapmamız gerekiyor.

Şimdi, Gamze Hanım bir cümle kurdu, kadın olarak da çok üzuldüm. Bizim kültürümüzde çocuk yaşta evlilik yok, 13 yaşında evlilik yok denildi ve ikinci eş olarak da Suriyelilerin alındığını söyledi. Çok talihsiz bir şeydir. Evet, Suriyeli 13 yaşındaki kız çocukları alınıyor ama kim alıyor? Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı erkekler alıyor mu o çocukları. Dolayısıyla, burada istismar eden kim? Erkek. Bu ülkenin vatandaşı, gelen küçük çocukları istismar ediyor. Buradan böyle bakmak gerekir. Bu çok talihsiz bir yaklaşımdır. Hani “Uçaktakilerin hepsi Suriyeliydi.” demek de yaklaşım olarak, dil olarak problemlidir. Trabzon Ticaret Odası Başkanının yaptığı açıklama var, şimdi danışmanım aktardı bana. Diyor ki: “Uzungöl’e en çok Arap turistler geliyor.” Burada, bu Arap turistlerin gelmesi veya orada Arapların, Katarlıların, Arabistanlıların, Sudanlıların orada olması bu ülke politikasından azade bir durum değil. Buradaki derdimiz, sığınmacılar ve mülteciler üzerinden bir cümle kuruyoruz, oradaki kadınların istismarından bahsediyoruz. O kadın istismarını nasıl engelleyebiliriz ona bakmamız gerekiyor. Tamam, 400 bini kamplarda, geriye kalan 3 milyonu dışarıda. Bu 3 milyonun, dışarıda olanların çoğu, büyük bir kısmı çocuk ve kadın. O çocuk ve kadınların ikinci eş, üçüncü eş olarak gitmesi bu ülkenin güvenliğini, iç politikasını, İçişleri Bakanlığını ve bir bütün olarak hepimizi ilgilendiren bir durumdur. Bunun istismara dönüştürülme sebeplerini bizim ortadan kaldırmamız gerekir dilimizle, sözümüzle, üslubumuzla, tarzımızla. Yani, hem böyle deyip hem de öyle demek olmaz.

Bir de asimilasyondan bahsediyoruz. Asimilasyon dediğiniz şey ülkelerin politikalarıyla alakalı bir şeydir. Eğer siz eğitim ve öğretim dilini ikinci bir dil olarak, hem çocuğun kendi dilini hem de eğitim öğretim dilini, Türkiye'nin kendi dilini verirsiniz asimilasyon politikasını gerçekleştirmemiş olursunuz. Buna dair bir çalışma var mı, onu merak ediyorum.

Terolar da Alevilerin kaldığı bir köy; oraya kimler yerleştirildi bunu biliyoruz. Yani Terolar'ın bulunduğu yerde, Alevi köylerinin bulunduğu yerlere cihadist terörist gruplara yakın düşünce anlayışına sahip insanlar yerleştirildi. Şimdi, bu çatışma zemini yaratmayacak mı? Oranın demografisini bozmayacak mı? Biz kendi güvenliğimizi düşünmeliyiz bu ülkenin vatandaşları olarak ama genelin de güvenliğini düşünmeliyiz. Güvenlik iki taraflı olur. Siz hem orayı, hem burayı... Bir tarafı ötekileştirip kendi güvenliğini sağlayamazsınız. Ötekileştirdiğiniz her şey güvenlik tehdidi olarak size döner. Bu böyledir yani, bunu biz icat etmedik. Amerika'yı tekrar keşfetmeye gerek yok. Ötekileştirdiğiniz her yer güvenlik sorunu yaratır çünkü ötekileştiriyorsunuz, nefret dili kullanıyorsunuz ve dolayısıyla beraberinde onunla birlikte bir sürü kriminalize eden olaylarla karşı karşıya geliyorsunuz.

MEHMET METİNER (İstanbul) – Ülkede tekleştirme politikaları yok.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Sizin bakış açınız üzerinden buna cevap vermeyeceğim. Şimdi bu işin tartışmasını yürütmek isterseniz yürütürüz ama konumuz bu değil. Öyleyse yakın tarihe bakın, yakın arşive bakın, üç yıl önce sizin kendi söyledığınız sözlere bakın. Onun için, tartışmayacağız.

MEHMET METİNER (İstanbul) – Hem söyleyip hem suçlamak olmaz.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Şimdi, OHAL'le kapatılan derneklerden bahsediyoruz. OHAL döneminde kapatılan dernekler olmasaydı belki nispeten kamplara gidiş gelişleri daha çok açabilirdik, daha çok hizmet verilebilirdi, kadınlar ve çocuklar üzerine yapılan çalışmalar daha bir genişletilebilirdi, güçlendirilebilirdi. Biraz böyle bakalım. Yani bizim burada derdimiz kimseyi yargılamak -ilk konuşmamda da söyledim- tahkim etmek, tahkir etmek değil. Burada bizim derdimiz, bu insanların hem bu ülkenin vatandaşı olarak güvenliğini sağlayabilmek ya da giderlerse daha nasıl kolay sağlayabilmek. Bakın, Millî Güvenlik Kurulunun kendi açıklaması, kendi web sayfasına atıyor, günde 900 kişi Suriye sınırından Türkiye'ye gelirken yakalanıyor diye. Bu, doğal olarak bir problemdir yani; jeopolitik yerde olmasından kaynaklı problemdir, Suriye'deki durumlar problemidir ve bunların hepsi bir araya geldiğinde milyonlarca insanın buraya gelmesini sağlayan bir sebeptir. Aynı zamanda da dış diplomatik ilişkilerin, dış siyasetin, dış politikanın da çok büyük bir oranda etkisi vardır ve bugünkü mevcut durumun bire bir örneği olarak görmek gerekir.

Tekrar söylüyorum, çocuk evliliği ne bizim kabul ettiğimiz bir şeydir ne de bunu normalleştirebiliriz. Yargılayacağımız kişiler o Suriyeli çocuklar değildir; yargılayacağımız, eğer gerçekten yargılayacaksak, o 13 yaşındaki kızı alan, o eril zihniyete sahip olan kişiler, zihniyet, siyaset -her neyse- bundaki sorumlulardır ve bu çok talihsiz bir yaklaşımdır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ (İstanbul) – Ben anlayamadım dediğinizi.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Hayır, şimdi dediniz ya “Bizim kültürümüzde 13 yaşında insanlar evlilik yapıyor.”

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ (İstanbul) – Aslında yasalarımızda yoktur.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Kültürümüzde var, bunu kabul edelim, var ama bunu kabul etmenin yanında da boşanmaların sebebi...

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ (İstanbul) – Ama söyledim, dedim ki: İstisnalar vardır ülkemizde ama belki kültürün yasa olarak düzeltilmesi...

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Hayır, şey önemlidir yani.

BAŞKAN – Neyse, herkesin söylediği zaıtlara geçti.

Şenal Hanım, buyurun.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Teşekkür ederim.

Şimdi, konuşmaların herhangi bir biçimde gergin bir ortama sürüklenmesini kesinlikle arzu etmiyorum. Çok özür dileyerek, bizim, İnsan Hakları Komisyonu olarak aynı zamanda insan hakları dili üzerinde anlaşmamız gerekiyor. Bence, nefret dili burada zaten söz konusu olamaz yani bizim kendi aramızda, birbirimizle konuşurken birbirimizden nefret edebileceğimiz aklımızın ucundan bile geçmez ama uyum dili diye bir dile ihtiyacımız var. Yani biz nasıl uyum sağlayabiliriz kendi aramızda da? Birbirimizi siyasi karşıtlıklar olarak görerek değil ya da birbirimizin yaptığı hataları hepimiz yapabiliriz, yanlışlıklar olabilir yani siyasetçi de insandır ve o insan belli konulara yeterince de vâkıf olamamış olabilir, olamadığı için de bilgi eksikliği sebebiyle de yanlışlık yapabilir, dili de sürçebilir. Bu komisyonumuzun asıl tarzının şu olması gerektiğini düşünüyorum: Uyumu sağlamaya, buradan bir üretim çıkarmaya çalışmak ve onu da insan hakları temelinde yapmak. Çünkü bu komisyonun adında “İnsan Hakları Komisyonu” var.

Bence arkadaşlarımıza fazlaca soru da sormadık, daha çok komisyon raporu üzerinden konuşuldu. Fakat bu rapor birçok arkadaşımızın ifade ettiği gibi son rapor değil, nihai rapor değil. Aslında çok az sayıda inceleme yapılabilir, birçoğu mümkün olmadı, bizim dışımızdaki koşullar nedeniyle de mümkün olmadı. Sorun devam ediyor, sorun devam ederken “Ne gibi önlemler alınabilir?” konusunda bizim görebildiğimiz, alt komisyonun görebildiği öneriler var. Elbette eksikler var, onları da ifade etmeye çalıştık. Farklı alanlarda sorunlar var, şu anda anlaşamadığımız noktalar da var.

Örneğin, kayıp çocuklarla ilgili ciddi bir veri elimizde yok. Bu konuda bir araştırmanın, nereden ve kimin tarafından, belki idari makamların buna bir yanıtı olabilir, kayıp çocuklarla ilgili. Buna bağlı bir soru da soracağım, demin unuttum, şimdi de unutmamak için parantez içi söylemek istiyorum: Benim bilimde eksiklik yoksa, Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre, uyukları belli olmayan anne babaların ya da kimlikleri olmayan çocukları vatandaş kabul etme zorunluluğu var. Hani şeyi de tartışıyoruz ya vatandaş olsun, olmasın. Buna da farklı pencerelerden bakarak tepki koyuyor veya olur veriyoruz. Burada, özellikle çocuklarla ilgili bir işlem yapıldı mı? Böyle kimliksiz, refakatsiz olduğu gibi, aynı zamanda kimliği, uyruğu da belli olmayan çocuklar Türk vatandaşlığına alındı mı? Soru olarak bunu sormak istiyorum.

Bunun dışında, Leyla arkadaşımızdan özür dileyerek, genel olarak da söylemek istiyorum: Bir arkadaşımız burada yoksa, yanıt verme imkânı bulunmuyorsa onunla ilgili bir yargıyı söylemek, onun üzerinden eleştiri yapmak yerine daha genel bir dil kullanmak çok daha doğru olabilir diye düşünüyorum. Verimli bir çalışmanın ürünü olan bir rapor var elimizde, eksikleri var, elbette tamamlanacak yanları var ama bu rapor gerçekten bütün vekillerimizi, sadece komisyonu değil, bütün vekilleri ilgilendiriyor, çünkü kendi bölgelerinde sorunlar var, geçici koruma ve göç... Türkiye’nin her yerinde, pek çok ilinde, biraz önce göç yollarından söz etti diğer vekil arkadaşımız. Bütün bunlardan haberdar olmak ve yapılacak şeyler konusunda, doğru dili kullanmak için en azından ve doğru öneride, birlikte öneride bulunmak için bu rapor hazırlandığında -herhâlde zaten tüm vekillerimize son hâlini aldığında ulaşacaktır- bunu yapabiliriz diye düşünüyorum.

Özür dileyerek, “Son söz.” dedikleri için Başkanımız... Benimle ilgili arkadaşlarımızın bir talebi oldu. Bunu komisyonumuzla paylaşmak isterim aslında. Cumhuriyet Halk Partisi Kadın Kolları Kurultayında vekil olarak bir konuşma yaptım ve bu konuşmamın ana teması olağanüstü hâlin kaldırılması konusundaki talepti. Bunun daha demokratik bir ortamda her şeyin yapılabileceğini, kadınların haklarının da, kadın hak ve özgürlüklerinin de, kadınların insan haklarının da böyle bir ortamda daha kolay ifade edilebileceğini anlattım ve cümle olarak da “Bugün çocuklarımız şehit oluyorlar.” dedim. Fakat, Değerli Başkanım, bir manipülasyon değil, birtakım gazeteler konuşmamın tek bir satırında başka bir cümle geçmemişken yani söylemediğim sözleri yazarak... Koydum bunu da, size arkadaşlar verdiler mi bilmiyorum; hukuki bütün yollara da başvurduğum, buna rağmen geçen hafta ve bu hafta da dâhil olmak üzere, dün de dâhil olmak üzere sistemli, medyanın bana yönelik terörist olduğum, terörist savunucusu olduğum -halkevlerinden çocuklar gözaltına alınmışlardı, halkevini ziyarete gittik, 15 vekille gittik, ben ortaya çıkarıldım- “Teröristlerin anası çocuklarına koştı.” başlığı atıldı. Dün yine benzer bir başlık.

Şimdi, bu konuda sanıyorum İnsan Hakları İnceleme Komisyonu olarak, konu ben olduğum için değil ama böyle bir medya dili... Elbette Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde “ağır eleştiri” der. Ama bu ağır eleştiri değil, bu açık bir saldırı, hedef gösterme. Yani birisi önüme geçse ve bana şiddet uygulamak istese mümkün. Çünkü ona teşvik eden yayınlar var. Bu konuda belki İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun bir medya dili ve medyanın etiği... Bu etik bir sorun yani manipülasyon değil, etik bir sorun. Bu etik soruna dikkat çekilebilir belki diye düşünüyorum. Bunu da kendi adıma değil hepimiz adına...

MEHMET METİNER (İstanbul) – Hepimizin başına geliyor çünkü.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Her birimizin başına geliyor da.

Söylediğim sözden sorumlu olurum, bunu savunurum ya savunmam, özür dilerim “Yanlış olmuş.” derim. Ama söylemediğimiz sözler sebebiyle ve sistemli bir biçimde, çünkü bu sistemli hâle geldi artık. Bunun nedenini de kavrayabiliyorum, neden olduğunu da tahmin edebiliyorum elbette. Ama her birimiz için, evet siyasetçi her türlü eleştiriye açıktır ama küfre ve hakarete de layık değildir. Hele yaşam hakkının ihlaline yönelik bir tehdide hiç layık değildir diye düşünüyorum.

Bunu sadece paylaştım, karar sizin, teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, ben teşekkür ediyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

5.- Komisyon Başkanı Ömer Serdar’ın, Ankara Milletvekili Şenal Sarıhan’ın ve Diyarbakır Milletvekili Sibel Yiğitalp’in Göç ve Uyum Raporu hakkında yapılan görüşmelerde yaptıkları konuşmalarındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN - Biraz önce bahsettiğiniz konu hassas konu, her siyasetçinin de başına gelebilecek bir konu. Biz sizi Komisyonumuzun çok kıymetli bir üyesi olarak biliyoruz, çalışkanlığıyla, işte raporlara katkılarıyla. Ancak dediğim gibi yani takdir edersiniz ki birçok siyasetçi bu tür, medyada iletişim kazalarıyla, medya dilinin saldırısıyla karşı karşıya. Spesifik olarak bunu ele almamız, Komisyon üyesine bir ayrıcalık gibi olur. Ama genel olarak arkadaşlarımızın da söylediği gibi, birçok siyasetçi arkadaşımız bu sorunla karşı karşıya. Belki bunu ayrı bir başlık olarak, medyadaki bu dil konusunda çalışma yapılabilir. Ben ilk önergeyi veren arkadaşımız gündeme getirdiğinde de söyledim, medyanın özellikle adli yargıda olan gazetecilerine bu konuda bir eğitim seminerini aslında biz düşünülüyor yani kullanılan kavramlar açısından. Çünkü peşin hükümler oluşturan birtakım manşetler

oluyor. Dolayısıyla, yani Komisyonun bu konuda bir açıklama yapmasından öte siz zapta geçirdiniz söylediklerinizi en azından burada açıkladınız. Hiçbir arkadaşımızın böyle bir sorunla karşı karşıya kalmasını biz istemeyiz tabii ki.

Değerli arkadaşlar, yani çok verimli bir müzakere geçti. Ancak şunu da ben söyleyeyim: Belki burada sizin, Şenal Hanım'ın Komisyon uyum dili konusunda söyledikleri şeyler önemli, arkadaşlarımızın söylediği şeyler de önemli ama bizim arkadaşların zaman zaman bulunduğu noktadan söylediği sözler kendi siyasetlerine katkı sağlıyor olabilir ama bu gerçeklikle zaman zaman örtüşmüyor ve sonuçta soruna bir çözüm de olmuyor. Mesela, Sibel Hanım'ın biraz önce söylediği işte "Falan Alevi köyüne sığınmacılar özellikle yerleştirildi." Yani devlete böyle bir atficerüm çok doğru bir yaklaşım olmaz. Yani sizin siyasetinize katkı sağlayabilir bu söylediğiniz şeyler ama Türkiye'de bu konuda mülteci konusu gerçekten yüzünü ağartan bir konu yani bunu raporlarda da görüyoruz, Avrupa'yı da izliyoruz, oradaki durumu da görüyoruz.

IV.- KONU (Devam)

A) ALT KOMİSYON RAPORLARI (Devam)

1.- Mülteci Hakları Alt Komisyonunun hazırladığı Göç ve Uyum Raporu'na ilişkin görüşmeler (Devam)

BAŞKAN - Bu açıdan, ben katkı veren arkadaşlara teşekkür ediyorum. Ben öncelikle... Göç İdaresinden başlayarak arkadaşların sorularını not aldınız, bende de kısmen notlar var. Bu geri gönderme merkezlerinin durumuyla alakalı, bunların kimlikle alakalı, vatandaşlıkla alakalı, bu kamplardaki güvenlikle alakalı sorular oldu. Çalışanların iş güvencesiyle alakalı sorular oldu. Suriyeli kadınların ve çocukların durumuyla ilgili birtakım tespitler oldu. Ben arkadaşların ilgi alanına göre söz vereceğim.

Buyurun.

GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI SALİH BIÇAK – Genel Müdür Yardımcısıyım. Genel Müdüürümüz Abdullah Bey Kalkınma Bakanlığında 18 Mart mutabakatıyla alakalı ikinci 3 milyar avronun kullanımı konusunda üst düzey bir toplantı gerçekleşiyor, oraya katılmak durumunda kaldı. Onun selamlarını da getirdim. Kurumum ve şahsım adına da hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Elimizden geldiğince soruları not almaya çalıştık. Alt Komisyon Başkanımız Sayın Atay Uslu milletvekilimize de teşekkür ediyorum. Aslında bizim cevaplarımızın çoğunu hemen hemen vermiş oldu. Ben özellikle teknik konularla alakalı cevaplamaya çalışacağım.

Şu anda 18 adet geri gönderme merkezimiz var açık bulunan, toplam kapasitesi 8.276. Açmayı planladığımız da bir 15 geri gönderme merkezi var. Bunların bir kısmının inşaatları devam ediyor, bir kısmı proje aşamasında. Bunların da toplam faaliyete geçtiğinde kapasiteleri 7.200 kişi olacak. Yani yaklaşık 2023 yılına kadar bizim geri gönderme merkezlerimizin kapasitesi sayı olarak 33'e, kişi sayısı kapasitesi olarak da 15.476'a çıkacak. Planımız bu şekilde.

Tabii, bu kapasitenin yeterli olup olmadığı -kapasite fazlalığı da tartışılabilir- ülkeden ülkeye değişiyor ama bizde düzensiz göç rakamları son, özellikle üç yıldır sürekli artış gösteriyor. Ortalama 50 binlerden son üç yılda yaklaşık 170-180 binlere dayandı. 2016'da 176 bin, 2017'de yine 180 bin civarında düzensiz göçmen yakalandı. 2018'in son iki aylık rakamı 30 bini buldu. Yani düzensiz göçmen rakamlarında çok bir düşüş yok şu anda.

Geri gönderme merkezlerinde verdiğimiz hizmetler tabii özellikle sağlık hizmetleri, kahvaltı dâhil olmak üzere günlük üç öğün sıcak yemek. Yine, özel ihtiyaç sahiplerinin ve kadınlara yönelik hijyen malzemelerinin oralarda ücretsiz olarak verilmesi de dâhil olmak üzere hastaların ve çocukların gıda ihtiyaçları, yemek ihtiyaçları yine şahısların kendi durumlarına göre, hastalıklarının durumlarına göre ilgili firmalardan temin edilerek ücretsiz olarak veriliyor.

Geri gönderme merkezlerindeki şartlar hemen hemen birbirine yakın. Yalnız şu anda hizmet veren, öncesinde devam edip gelip bize teslim edilen 2-3 tane geri gönderme merkezimiz var, birisi Hatay'da ki bunları yavaş yavaş kapatıyoruz. Şenal Hanım da biliyordur, özellikle İstanbul Kumkapı olmak üzere Bursa, Çanakkale, Ankara gibi illerimizde bulunan fiziki şartları uygun olmayan geri gönderme merkezlerini biz kapattık ve şartlar müsait oldukça yeni geri gönderme merkezleri hizmete alındıkça şartları uygun olmayanları da kapatıyoruz. Geri gönderme merkezlerimiz özellikle insan haklarıyla ilgili örgütler başta olmak üzere herkesin denetimine açık. Öncesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne bilgi verilerek her zaman ziyaret edilebilir, kontrol edilebilir. O konuda bir çekincemiz olmadığını beyan etmek istiyorum.

Diğer bir husus, refakatsiz çocuklarla ilgiliydi. Bize intikal eden refakatsiz çocuklarla ilgili bilgileri hemen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla paylaşıyoruz. Eğer ailelerini bulabilirsek ailelerine teslim ediyoruz ya da yakınlarına, çok yakınlarına, amcası gibi, halası gibi, dayısı gibi, teyzesi gibi akrabalık bağı olanlara teslim edebiliyoruz. Ama bu yine Aile Bakanlığının tabii bilgisi dâhilinde, kontrolü dâhilinde oluyor. Biz kendi uhdemizde, anne ve babası yoksa refakatsiz çocuk barındırmıyoruz. Geri gönderme merkezlerimizde de refakatsiz çocuk yok.

Kayıp çocuklarla alakalı elimizde bir veri yok, bize intikal eden bir husus yok, onu ifade edebilirim.

Düzensiz göçmenler kayıt altına alınmıyor. Biyometrik verileri de dâhil olmak üzere geri gönderebildiklerimizi geri gönderiyoruz. Geçen yılki yakalama oranına göre geri gönderme oranımız yüzde 25 civarı.

Geri gönderme merkezlerinde şahısların çok uzun süre kaldığı ya da tutulduğu hususu gündeme gelmişti. Biz geri gönderebileceğimiz düzensiz göçmenler tespit edildikten sonra onları geri gönderme merkezinde tutuyoruz. Eğer geri gönderme işlemi çok uzun süre alacaksa biz onları belli bir adrese yerleştirip oradan takibini yapıyoruz, geri gönderme merkezlerinde tutmuyoruz. Geri gönderme merkezlerinde kalma süresi en fazla bir yıl, altı ay, artı altı ay. Tabii, o da uyruklara göre geri gönderme merkezinde kalanların durumu uyruklara göre değişiyor. Zaman zaman kimlik tespiti ve seyahat belgelerinin teminindeki güçlükler bu süreyi uzatabiliyor ama bir yıldan fazla hiç kimse geri gönderme merkezinde tutulmuyor.

Göçmen rakamlarıyla alakalı bir soru gelmişti. Bize müracaat eden -özellikle Suriyeliler genelinde söylüyorum- herkesin kaydını alıyoruz, biyometrik verileri alıyoruz. Elimizdeki rakamlar net ve her hafta biz internet sitemizde genel rakamları paylaşıyoruz. Kurumların özelde istediği istatistikler her ay kurumlarla paylaşılıyor Millî Eğitim gibi, Sağlık gibi kurumlar özelde istiyorlar. O konuda bir sıkıntımız yok. Şu ana kadar sistem olarak 16 kurumla bizim entegrasyonumuz var. Veriler anında Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü başta olmak üzere bütün istenilen veriler kurumlarca görülebiliyor.

BAŞKAN – Bizim raporda verdiğimiz rakamlar dışında yeni bir şey var mı sizde?

GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI SALİH BIÇAK – Efendim, pazartesi günü, 5 Mart tarihi itibarıyla geçici koruma altındaki kayıtlı Suriyelilerin sayısı 3 milyon 540 bin 648. İkametle Türkiye'de bulunan yabancıların sayısı 631.037, uluslararası koruma müracaatında bulunmuş ya da

uluslararası koruma statü sahibi olmuş şahıs sayısı da 379.963. Türkiye’de kayıt altına aldığımız toplam yabancı sayısı, yine pazartesi günü tarih itibarıyla, 5 Mart tarihi itibarıyla 4 milyon 551 bin 648. Kampta kalan Suriyelilerle alakalı ya da kampta kalanlarla ilgili olarak AFAD verileri paylaşacaktır.

Bir konu daha gündeme gelmişti, zannediyorum Sema Ramazanoğlu Bakanımız söylemişti, illere yerleştirme konusu. Suriyelilerle alakalı, biz, filanca ilde ikamete tabisiniz demiyoruz, sadece birkaç il hariç. Serbest olarak illerde ikametleri gerçekleşti. Doğal bir yerleşme oldu. Özellikle çalışma şartları, aile birlikteliği, yakınlarının olduğu yerler gibi hususlar, onları doğal olarak bazı illerde yoğunlaşmaya sevk etti, biliyoruz. Ama hiçbir ilimizi... Zannediyorum toplam 5 ilde şu anda kayıt almıyoruz ama öncesinde oraya gitmiş olup oturanların kayıtlarını alıyoruz.

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – O 5 il hangileri?

GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI SALİH BIÇAK – Biri Antalya, İstanbul var, Antep var, Hatay var...

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Kayıt almadığınız iller mi?

GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI SALİH BIÇAK – Yoğunluktan dolayı yeni kayıt almıyoruz. Ama uluslararası koruma başvuru sahipleriyle alakalı, müracaat ettiklerinde bunları toplam 61 ilimize, özellikle sosyokültürel uyum açısından, oradaki iş imkânları açısından uyum sağlayabilecekleri illere... Sayın Sema Bakanımız bazı illerde yoğunlaşma olduğunu, bazı uyrukların yoğunlaştığını söyledi, doğru olabilir çünkü bazı uyruklar arasında sürtüşmeler de olabiliyor. Ona dikkat ederek yerleştirme ona göre yapıyor.

MEHMET METİNER (İstanbul) – Burada bir eleştiri vardı, cihadist grupları Alevi köylerimize yerleştirdiğiniz konusunda. Bu iddia doğru mudur?

GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI SALİH BIÇAK – Şimdi AFAD temsilcimiz burada. Kamplar, asıl adıyla geçici barınma merkezleri bizde olmadığı için o konunun cevabını ben AFAD temsilcimize bırakıyorum.

Yine bizim kurumumuzu ilgilendiren diğer bir husus da küçük yaşta evliliklerle alakalıydı. Tabii, biz Suriyelileri kayıt altına alırken -demin Atay Uslu Vekilimiz de bahsetti- çoğunun belgesi yoktu. Kendi beyanlarına göre bunların kayıtları yapıldı ve çoğu bilgiler de ilk kayıtta tamamlanamadan, eksik olarak alınan bilgiler. Belgelerine göre kayıt altına alınanların kayıtlarında zaten kesinlikle bir değişme olmadı, olmayacak da. Yalnız, evlilik için zaman zaman “Ben bekârim.” deyip gelenler var, kurumumuz bu konuda kesinlikle müsamaha göstermiyor, değişiklik de yapmıyor. Sistemimizde evli olarak gözükene bir kişiye biz evlilik izin belgesi vermiyoruz. Bu konuda müsterih olabiliriz.

Küçük yaşta evlilik karşımıza çıktığında -ilgili kurumlara, özellikle hastanelere doğumda müracaat edildiğinde karşılaşılan bir husus- hukuki işlem başlatılıyor ama mahkeme süreci nasıl sonuçlanıyor, o konuda bizim bir bilgimiz yok.

Yine, Suriyelilerle alakalı kayıt güncelleme...

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Sözüünüzü kesiyorum ama mesela küçük yaşta evlilik birliği kurmuş, daha doğrusu yasal olmayan bir birliktelik olmuş ve doğum yapmış, bu da doğum sırasında hastanede belli olmuş ise bu çocuk herhangi bir şekilde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bildiriliyor ve koruma altına mı alınıyor, tekrar kampa ya da bulunduğu yere mi gidiyor? İyi ifade edebildim mi bilmiyorum.

GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI SALİH BIÇAK – Evet, ben soruyu anladım. Bildiğim kadarıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına teslim edilmiyor. Sağlık Bakanlığından yetkililerimiz belki daha iyi bilir ama ben ailede bırakıldığını biliyorum, hukuki olarak işlem başlatılıyor, sonucunu bilmiyorum.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE PROJE DAİRE BAŞKANI BAYRAM İNCE – Söz konusu vakalar olduğunda mahkemeler üzerinden süreç işletildiği için, koruma kararı ihtiyacını biz belirlersek -mahkemenin kararına bağlı- ve mahkeme çocuğun korunma ihtiyacı olduğuna dair karar verirse, bizim Bakanlığımızda ilgili kuruluşlara çocuklar yerleştiriliyor. Bu türden vakalar da tabii ki korunma ihtiyacı varsa bize geliyor.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI SALİH BIÇAK – Son olarak değinmek istediğim bir husus daha var, hep üzerinde duruldu, onu bilerek en sona bıraktım; yabancıların ve Türk toplumunun birbiriyle karşılıklı uyumu konusu. Yaklaşık iki yıldır Genel Müdürlüğümüzce yürütülen bir çalışma vardı, Uyum Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın hazırlanmasına yönelik. Hatta geçtiğimiz yıl 16 Kasım, 28 Aralık ve bu yıl da 20 Şubatta gerçekleştirilen, Sayın Bakanımızın Başkanlığını yaptığı, Bakanlığın, yaklaşık 20 kurum ve kuruluşun özellikle müsteşarlar düzeyinde üyesi olduğu Göç Politikaları Kurulu var. Bu son üç kurulun gündeminde olan bir husustu. Uyum Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın hazırlanmasıyla alakalı husus son Göç Politikaları Kurulunda 20 Şubatta görüşüldü, karara bağlandı. Elimizde bir belge oluştu. Bu ilgili kurumlarla - özellikle eylem planı ilgili kurumlara yol haritası olacak - o konuda da sona geldikimizi, kamuoyuyla paylaşacağımızı belirtmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

AFAD'dan bir arkadaşımız soruları bir değerlendirsın.

AFAD MÜDAHALE DAİRESİ BAŞKANI ERKAN DOĞANAY – Kurum Başkan ve Başkan Yardımcımızın yurt dışı ve yurt içinde çeşitli görevlerde olması nedeniyle toplantıya ben katıldım.

Sorularla alakalı kısaca bir giriş yapmam gerekirse, 2011 yılının 29 Nisan tarihinde 252 Suriye vatandaşının Hatay Yayladağı Güveççi bölgesinde, Güveççi köyü sınırında bulunan sınır noktasından ülkemize girişleriyle nüfus hareketi başlamış, 2012 yılına kadar nüfus hareketi çok düşük skalada, 8 binler seviyesinde devam etmiş, bu kapsamda sadece Hatay ili ölçeğinde, Yayladağı ve Reyhanlı noktalarında geçici barınma alanları oluşturulmuş, akabinde, 2012 yılının 6'ncı ayından sonra bölgedeki çatışmaların artmasıyla ülkemize nüfus hareketinin de artması ve skalanın genişlemesi dolayısıyla Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin gibi illerimizde de geçici barınma merkezleri kurulmuştur. 2014 yılı sonuna kadar geçici barınma merkezlerine yerleştirilen sayısı 287 bin civarına kadar yükselmiştir. Ancak, sonraki süreçte geçici barınma merkezlerindeki Suriyeli sayısı düşmüştür. Bugün itibarıyla, biraz önce Genel Müdürlüğümüzün belirttiği üzere, ülkemizde 3 milyon 540 bin 648 Suriyeli vardır. Bunların yüzde 8-8,5'lik kısmı, Sayın Vekilimizin belirttiği üzere, 234.529 Suriye vatandaşı geçici barınma merkezlerinde bulunmaktadır.

İlk sorudan hareketle gidecek olursak -geçici barınma merkezlerinin sayısının yetersiz olup olmayacağıyla ilgili olarak vekilimizin tespiti- 2015 yılına kadar 25 geçici barınma merkezimiz vardı. Söz konusu geçici barınma merkezlerimiz konteyner ve çadır kent şeklinde oluşturulmuştu ancak durumun ivediliği çerçevesinde, 2012-2013 yıllarında kurulan geçici barınma merkezlerinin bazı noktalarda yetersizliklerini değerlendirmemiz nedeniyle, çadır kent ve konteyner kent standartları

oluşturduk AFAD Başkanlığı olarak ilgili kurumlarımızın katılımıyla. Bu nedir? Örnek veriyorum, 10 bin kişilik bir geçici konteyner kentte ne kadar güvenlik görevlisi olmalı, ne kadar mahalle bulunmalı, ne kadar sosyal alan oluşturulmalı insanların yaşamlarını idame ettireceği, devam ettireceği gibi belirlemelerde bulunduk. Bu kapsamda, geçici barınma merkezlerimizi dönüştürmeye başladık. O 25 geçici barınma merkezini, belirlenen bazı barınma merkezlerini konteyner kente dönüştürdük. Çadır kent olan barınma merkezlerimizin de çadırlarında yenileme çalışmaları yaptık ve toplam sayıyı 21'e düşürdük. Bugün 10 ilde bulunan 21 geçici barınma merkezimizdeki kapasitemiz 295 bin civarındadır; söz konusu barınma merkezlerimizde, biraz önce belirttiğim üzere, 234.529 Suriye vatandaşı vardır. Yani hâlihazırda 50 bine yakın -50.051 tam rakam- boş kapasitemiz mevcuttur. Yani söz konusu geçici barınma merkezlerimizde bir talep olması durumunda -ki geçici barınma merkezlerimize giriş ve çıkışlar gönüllülük esasına göredir- hâlihazırda 50.051 boş kapasitemiz mevcuttur. Ani bir nüfus hareketi olur ya da gönüllü olarak girişlerde bir artış olur diye de kapatılan geçici barınma merkezlerimizin altyapısı hazır hâlde bekletilmektedir ve orada da o kapasiteyle birlikte 60 bin ilave barınma kapasitemiz vardır. Yine, çok ani bir nüfus hareketi olur diye belirlediğimiz toplanma alanlarında da, bölgeye yakın sosyal tesisler, kamu alanları vesaire biçiminde bildirirsek 150-200 bin skalasında, aralığında bir acil durum senaryomuz mevcuttur. Bu kapsamda, hâlihazırda geçici barınma merkezlerimizde bir kapasite sıkıntımız bulunmamaktadır ki belirttim, giriş ve çıkışlar gönüllülük esasına göre ortaya çıkmaktadır, gerçekleşmektedir barınma merkezlerimize.

İkinci sorudan hareket edersek geçici barınma merkezlerimizde zorla çalıştırma ya da incinebilir gruplara yönelik ortaya çıkabilecek olumsuzluklar çerçevesinde valiliklerimiz koordinasyonunda ilgili makamların, güvenlik güçlerimizin... Bu nedir? Bazı barınma merkezlerinde jandarmamızın, bazı barınma merkezlerimizde polislerin, bazı barınma merkezlerimizde de, birçoğunda özel güvenlik görevlilerinin katılımıyla gerekli işlemler başlatılmaktadır, sorunların çözümüne yönelik gerekli faaliyetler yürütülmektedir. Yine, incinebilir gruplara yönelik olarak geçici barınma merkezlerimizde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımız ekipleri tarafından, onların koordinasyonunda...

BAŞKAN – Çocuklar ve kadınlar için mi?

AFAD MÜDAHALE DAİRESİ BAŞKANI ERKAN DOĞANAY – Çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler -ve yine buna ilave olarak refakatsiz, öksüz, yetim olarak da çocukları ayırabiliriz- gibi gruplara yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Buradan da hareketle, bildirdiğimiz üzere, geçici barınma merkezlerimizdeki güvenlik hizmetleri ilgili birimlerimiz tarafından; jandarma, polis ve özel güvenlik görevlileri tarafından yerine getirilmektedir.

Yetişkinlere ya da kadınlarımıza yönelik olarak yetişkin eğitimleri... Yarın bir gün ülkelerinde durum normale döner, geçici barınma merkezlerinden çıkıp ülkelerine döndüklerinde bir meslek edinmeleri maksadıyla, bir de rehabilitasyon faaliyeti olması sebebiyle, psikososyal destek faaliyeti olması sebebiyle yetişkin eğitimleri ülkemiz tarafından sunulmaktadır. Bugüne kadar 216 bin kişi bu eğitimlerden, çeşitli eğitimlerden... Dil eğitimi, biçki, nakış, bilgisayar, kuaförlük, berberlik gibi mesleki alanlara yönelik eğitimler de sunulmaktadır geçici barınma merkezlerimizde.

Yine, Sayın Fikri Sağlık Vekilimizin sorduğu sorudan hareketle, Mersin ilimizde 203.229 kişi mukimdir, vardır, Suriye vatandaşı bulunmaktadır. Ülkemizdeki doğum oranlarıyla ilgili soru Suriyelilerin; sorusundan hareketle Sağlık Bakanlığı temsilcisi yine bildirecektir ancak 300 binin üzerinde Suriyeli çocuk ülkemizde -302.470 Suriyeli çocuk- dünyaya gelmiştir.

Eğitim konusuna değinmeyeceğim, Millî Eğitim Bakanlığındaki arkadaşlarımız konuyu bildirecekler.

Bu son, Maraş'taki konuyla ilgili olarak da şöyle bir bilgilendirme yapabilirim: Maraş'ta bulunan daha önceki geçici barınma merkezimiz organize sanayi bölgesinde yer alan bir geçici barınma merkeziydi ve buraya bir kira ödeniyordu. Söz konusu geçici barınma merkezi, ilk başta belirttiğim üzere, acil durum kapsamında kurulması ve söz konusu geçici barınma merkezinde hem bulunduğu bölgenin uygun olmaması hem de barınma merkezindeki çadırların, alanların uygun olmaması nedeniyle farklı bir alan belirlendi ve söz konusu alanda belki vekillerimiz gezip görme imkânı bulmuştur, uluslararası standartların çok çok üzerinde bir Kahramanmaraş merkez konteyner kenti oluşturuldu. Söz konusu konteyner kentimizde bugün itibarıyla 22.087 Suriyeli ve Iraklı vatandaş –bunların 4.850'si Iraklı, 17.237'si Suriyeli vatandaş- barınmaktadır. Dediğim gibi, söz konusu barınma merkezimizin standartları uluslararası standartların üzerindedir ve barınma merkezimize giriş ve çıkışlar gönüllülük esasına göre olmaktadır.

Sanırım bu biçimde cevaplayabilirim soruları.

Son soruyla alakalı olarak, çok kısa, refaktsiz çocuklarla ilgili... Geçici barınma merkezlerimizde de yaptığımız tespitler neticesinde, 293 refaktsiz, 410 öksüz, 3.911 yetim olmak üzere, toplam 4.514 çocuğumuz bulunmaktadır bu durumları yaşayan, bu durumda bulunan. Söz konusu çocuklarımız da hem Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımız ekiplerinin gözetiminde hem Başkanlığımız ekiplerinin gözetiminde ailelerinin, amca, hala, vesaire gibi akrabalarının yanında yaşamlarına devam etmektedir ya da özel alanlarda bulunmaktadır.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Millî Eğitimden Müsteşar Yardımcısı arkadaşımız...

Yalnız, arkadaşlar, spesifik olarak sorulan sorular üzerinde yoğunlaşsak, sunuma dönüşmese... Çünkü saat ikide Genel Kurul başlayacak, ona göre şey yapalım.

Evet, buyurun lütfen.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRÜ MEHMET NEZİR GÜR – Özcan Demirci Müsteşar Yardımcımızın uluslararası bir toplantıda olması hasebiyle kendisi katılmadılar.

Sayın Başkanımı, değerli Komisyon üyelerini ve muhterem hazırunu saygıyla selamlarım.

Suriye'den özellikle, ağırlıklı olmak üzere bir akışın, yönelişin, göç dalgasının gelmesiyle birlikte, tabii, oluşturulan kamplar ve kamplarda bir müddet kalınmasıyla birlikte eğitim öğretim hizmetlerinin ciddi manada gündeme gelmesi söz konusu oldu. İlk etapta, tabii, geçici barınma merkezlerinde, kamplarda başlayan bu çalışmalar 2014 yılında çıkarılan bir genelgeyle daha düzenli bir eğitim öğretim çalışmasının yürütülmesi çerçevesinde çalışmalara başlandı ve biz bu anlamda Millî Eğitim Bakanlığı olarak 2016-2017 yani bu eğitim öğretim yılı değil de geçen eğitim öğretim yılında almış olduğumuz kesin bir kararla da dışarıdan gelen öğrencilerin millî eğitim sistemi içerisinde entegrasyonunun, uyumunun sağlanmasını gerçekleştirmek için örgün eğitim kapsamında misafirlerin, yabancı öğrencilerin de burada eğitim öğretim görmesi şeklinde bir karar çıkarıldı ve bu kararın alınmasıyla birlikte, toplamda 976.200 olan öğrenim çağındaki Suriyeli çocuklardan 604.183 öğrenci şu an gerek geçici eğitim merkezlerimizde gerekse de örgün eğitim kapsamında Türkiye genelinde buldukları il veya ilçelerde, okullarımızda bizim Türk vatandaşı öğrencilerimiz gibi eğitim öğretimi görmektedirler. Bu anlamda, okullaşma oranı okul öncesinde -yabancılar açısından- yüzde 38, ilkokullarda, ilkokul öğrencileri içerisinde yüzde 97 -ki, çok üst düzeyde bir rakam- ortaokullarda yüzde 51, liseye gelince yüzde 22,36. Burada rakam düşmekte. Bunun sebepleri çoktur ama iki temel sebebi var. Birincisi, en

temeli, geldikleri ülkede lise eğitiminin zorunlu olmamış olması, böyle bir uygulamalarının olmaması. İkincisi de, sosyal, ekonomik, kültürel, farklı sebepler olarak yorumlanmakta. Ama biz onların eğitim öğretime kazandırılması...

BAŞKAN – Kendi dillerine yönelik bir şey var mı?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRÜ MEHMET NEZİR GÜR – Evet, şimdi, bu kamplarımızda tabii, eğitim öğretimle alakalı, gerek geçici eğitim merkezlerimizde gerekse örgün öğretim kapsamında eğitim öğretim alan bu çocukların kendi dillerini öğrenmelerini kesinlikle önemsiyoruz; aynı zamanda, Türkçeyi öğrenmelerini de tamamiyle önemsiyoruz. Geçici eğitim merkezlerinde haftada on beş saat Türkçe dersi verilmekte. Örgün eğitimde de, bir taraftan destekleyici eğitim çerçevesinde okul saatlerinin dışında dersler verdiğimiz gibi, okul saatleri içerisinde, program içerisinde de hem Türkçe dersleri hem Arapça dersleri verilmek suretiyle iki dili de öğrenmeleri hem ana dillerini öğrenmelerini, unutmamalarını sağlamak hem de uyum açısından Türkçeyi öğrenmeleri için gereken çabayı göstermiş oluyoruz.

Uyumla alakalı olarak, bizim Avrupa Birliği üzerinden aldığımız hibe çerçevesinde, Türkiye'deki en büyük eğitim projesi olarak da ifade edebileceğimiz “PCTES Projesi” dediğimiz Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi kapsamında, bu anlamda da çok geniş çalışmalar yapmaktayız. Zaman da tabii biraz ilerlediği için detaylı olarak anlatmayacağım ama...

BAŞKAN – Lütfen, dediğim gibi, zamanımız da az, sorularda yoğunlaşsak daha iyi olur.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRÜ MEHMET NEZİR GÜR – Tabii.

Dile getirilen hususlar çerçevesinde, biz hem Türkçenin hem Arapçanın öğretilmesi anlamında çalışmalar yapıyoruz. Uyum noktasında, öğretmenlerimizin de sistem içerisinde öğrencilere tam anlamıyla faydalı olabilmeleri için gerek görevlendirdiğimiz öğretmenlere, Suriyeli öğrencilerin bulunduğu okullardaki öğretmenlerden seçtiğimiz branş öğretmenlerine, Türkçe öğretmenlerine, rehber öğretmenler hem PCTES Projesi kapsamında hem bu projenin dışında hizmet içi eğitim kapsamında da uyumla alakalı programlar yapmaktayız. Bu da faydalı bir çalışma olarak ifade edilebilir. Bu anlamda, 14 bin öğretmenimizin uyum eğitimi aldığını ifade etmek isterim ama yerelde yapmış olduğumuz ek çalışmalarla 36 bini aşkın öğretmenimiz bu eğitimden geçti, onu da ifade edeyim.

Suriyelilerden yükseköğrenime devam eden, daha doğrusu Suriye vatandaşı olup da devam edenlerle alakalı olarak, 2015-2016 eğitim öğretim yılında 9.689, 2016-2017 eğitim öğretim yılında da 20.625 Suriyeli ve Iraklı öğrenci yükseköğrenim görmeye başlamıştır, devam etmektedir.

Materyaller noktasında gerek Bakanlığımızın veya ilgili bakanlıklardan almış olduğumuz desteklerle gerekse uluslararası projeler kapsamında materyal hazırlama, derslerle alakalı değişik materyaller gönderme durumumuz söz konusu. Aynı zamanda, bu öğrencilere kırtasiye malzemeleri, 500 bin Suriyeli öğrenciye kırtasiye seti gönderdik. Aynı zamanda, 500 bin öğrenciye de giyim malzemeleri göndermek için çalışmalarımızı başlattık, 100 bini aşkın öğrenciye dağıtım yapıldı, diğerlerine dağıtım işi şu an devam etmekte.

Bu çerçevede şunu da ifade etmek isterim: Yabancılara uyum eğitimiyle alakalı olarak biz Bakanlık olarak Genel Müdürlük tarafından yürütülen bir yönetmelik çalışmasını başlattık “Yabancılara Uyum Eğitim Yönetmeliği” şeklinde. Tabii ki o strateji belgesiyle de paralel bir şekilde onu sürdürüyoruz. Bu yönetmeliğimizi hem iç paydaş hem de dış paydaşlardan görüşler olarak değerlendirdik, şu anda Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bunu değerlendiriyor. Yani eğitim öğretim alanında yapılacak çalışmaları da, bunları da bu vesileyle belirtmiş olduk.

BAŞKAN – Sayın Genel Müdürüm toparlayalım çünkü daha 3 kurum var.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRÜ MEHMET NEZİR GÜR – Tamam, peki efendim.

Son olarak, mali anlamda yapmış olduğumuz kamu harcamaları kapsamında, AB fonları kapsamında, Birleşmiş Milletler harcamaları kapsamında, yabancı devlet harcamaları ve kamu harcamaları kapsamında 15 milyar 353 milyon 962 bin TL’lik bir harcama kaleminin gerçekleştiğini de ben ifade ederek saygılarımı sunarım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Sayın Başkanım, ben bir şey sorabilir miyim?

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Irak ve Suriye’den gelen çocuklar söz konusu olduğunda biz hangi dili ana dil olarak kabul ediyoruz, sadece Arapça mı? Önemli bir konu, biliyorsunuz.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRÜ MEHMET NEZİR GÜR – Yani gelen çocuklar tabii Arapça bildikleri için Arapça’yı esas alarak...

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Yani bizim anlayışımız ne, yaklaşımımız ne?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRÜ MEHMET NEZİR GÜR – Onlara Arapçayı öğretme çalışmamız, artı, Türkçeyi de...

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Arapçayı öğretiyoruz, anlıyorum.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRÜ MEHMET NEZİR GÜR – Zaten biliyorlar Arapçayı...

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Ama ana dilleri değil Arapça, bazılarının, belki on binlercesinin ana dili değil Arapça. Arapçayı biliyor olabilirler ama ana dilleri değil. Bilmek açısından söylüyorum yani bir tartışma falan için demiyorum bunu ama bilelim. Yani biz Arapçayı bu çocukların ana dili olarak kabul ediyoruz ve ilk eğitim o şekilde veriyoruz, öyle mi?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRÜ MEHMET NEZİR GÜR – Yani ana dili Arapça olan veya uyuğunu göz önünde bulundurarak kendi dilini unutmaması için eğitim çalışması yapıyoruz ama uyumun sağlanması için de Türkçeyi planlı bir şekilde öğretiyoruz.

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – O tamam, peki.

Ya, söz almışken bir şey daha belirtmek istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Göç Politikaları Genel Müdür Yardımcımız önemli bir şey söyledi “Bir belge oluştu.” dedi. Göç Politikaları Kurulu oluştu. Bundan haberim yok, bilmiyorum yani herhâlde Komisyonumuzun da ilgisini çekmiştir mutlaka. Bir metin de gösterdiniz siz, sanıyorum belge oluştu. Mümkünse o belgeyi Komisyonumuzun üyeleri öğrenebilirlerse, bir biçimde ulaştırabilirseniz çok iyi olacak çünkü burada çok konuşuldu, hatta Komisyon Başkanımız bir uyum belgesi oluşturmamız gerektiğini de ifade etti. Bu belge önemli bence.

BAŞKAN – Onu şöyle yapalım: Yani bizim arkadaşlarımız yazışsın, onları istesin kurumdan, biz de Komisyon üyesi arkadaşlara onların dağıtımını gerçekleştirelim.

ORHAN MİROĞLU (Mardin) – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü adına Genel Müdür Yardımcımız Hüseyin Engin Bey burada.

Buyurun.

NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HÜSEYİN ENGİN SARIİBRAHİM – Efendim...

BAŞKAN – Öncelikle, benim açılıştaki verdiğim rakamlarda, vatandaşlığa kabul anlamında bir değişiklik var mı?

NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HÜSEYİN ENGİN SARIİBRAHİM – Efendim, öncelikle, şöyle izah edeyim: Türk vatandaşlığını kazanma noktası hem 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'ndan kaynaklanan hem de Türk Medeni Kanunu'ndan, anne ve babayla bağlı soy bağından kaynaklanan yollarla kazanılabilmektedir. Bugün itibarıyla, 2011 yılı sonrasında yaşanmaya başlayan süreçle beraber, Suriye'deki olaylar sonrasında Suriye uyruklu olarak Türk vatandaşlığını kazanan kişi sayısı 55.583'tür efendim. Kişilerin yaklaşık... Türk Vatandaşlığı Kanunu aile esaslı bir kazanmayı, anne veya babayla birlikte bir kazanmayı esas aldığından dolayı çocuğun hakkının korunmasından kaynaklanan, Sayın Şenal Hanım'ın ifade ettiği hususa...

BAŞKAN – Toplam 55 bin?

NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HÜSEYİN ENGİN SARIİBRAHİM – Evet efendim.

BAŞKAN – Hem başvuru üzerine normal usulde vatandaşlık kabulü hem de anne babadan doğmuş olmakla...

NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HÜSEYİN ENGİN SARIİBRAHİM – Efendim, 4 tane ana usul var: Anne babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanma, evlilik yoluyla Türk vatandaşlığını kazanma, ikamet yoluyla Türk vatandaşlığını kazanma, istisnai olarak Türk vatandaşlığını kazanma. Bu 4 ana yolun üstünde ortaya çıkan bir rakamdır 2011 yılı sonrasında ve bu rakamın yaklaşık...

BAŞKAN – Türk anne ve babadan doğmuş olanlar da bunun içinde mi?

NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HÜSEYİN ENGİN SARIİBRAHİM – Evet efendim. Bu nasıl oluyor? Malumunuz, 1930'lu yıllar sonrasında ortaya çıkan sınır hattı noktasında karşı tarafta evlilikler ve Türk vatandaşı olup karşı tarafa giden insanlar oldu. Bunlar orada da Suriye kimliğiyle beraber yaşadılar ve orada hayat kurdular. Aynı zamanda Türk vatandaşı bu kişiler, orada da evlendiler, çocukları oldu, vesaire. Bu yaşanan olaylar sonrasında, 2011 sonrasında bu kişiler tekrar Türkiye'ye akrabalarının yanına döndüler ve kayıtlarına baktıkları zaman biz bu kayıtları DNA testi, mahkemelerin verdiği tespit kararları gibi kararlarla eşleştirerek o kişinin Türk vatandaşı olduğunu kabul ettikten sonra o kişiye bağlı olarak ondan doğan çocukların da Türk vatandaşlığını kabul ettik. Bunun esası budur efendim. Yani 1940'lı, 1950'li yıllarda esasında karşı tarafa, Suriye'ye gidenlerin Türkiye'deki kayıtlarının canlandırılmasıyla ilgili ortaya çıkan bir durumdur. Aynı zamanda Türk vatandaşıyla evlenerek kazanma noktasına baktığımız zaman da, orada yaklaşık rakamlar 15 bin civarında. Bu 55 bin kişinin 15 bini falan, ikisiyle birlikte. Burada bu rakamın 25 bin küsurunun çocuk olduğunu, 0-18 yaş arasında olduğunu ifade etmek isterim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Bunlar refekatsiz çocuklar mı?

NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HÜSEYİN ENGİN SARIİBRAHİM – Hayır efendim. Bunlar refakatsiz çocuklar değil. Bunlar annesiyle, babasıyla beraber Türk vatandaşlığını kazanan kişiler çünkü anne ve baba çocuğunun Türk vatandaşlığını kazanmasına karar veriyorsa, istiyorsa Türk Vatandaşlığı Kanunu gereğince bunu kazanabiliyor. Kendisi o hakkı taşıyorsa çocuk da kazanıyor.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni dikkate alan bir düzenlemeniz yok mu?

NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HÜSEYİN ENGİN SARIİBRAHİM – Çocuk Hakları Sözleşmesi... Sizin söylediğiniz şu: Esasında vatandaşlık kazanma iki esasta. Bir soy bağı, bir de toprak esasında. Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun şöyle bir maddesi var. “Türkiye’de doğan ve anne veya babasından dolayı herhangi bir ülke vatandaşlığını kazanamayan çocuk doğumundan Türk vatandaşdır.” diyor. Burada esas olan, kişinin -çocuğun daha doğrusu- anne veya babasından dolayı bir vatandaşlık kazanamadığının ispat edilmesi gerekir. İspat edildiği takdirde o da Türk vatandaşlığı kazanabilir ama bu istisnai bir durumdur. Bizim vatandaşlığa esas kazanma durumumuz doğumla kazanmadır. Annenin, babanın tek başına veya birlikte kazanma yoludur. O da Medeni Kanun’la ortaya konur.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – İstisnai durumla ilgili bir rakam yok değil mi?

NÜFUS VE VATANDAŞLIK İŞLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HÜSEYİN ENGİN SARIİBRAHİM – Yok efendim. 55.583 şu andaki ama bunun 25.500’ü çocuk zaten, 0-18 yaş, ailesiyle beraber yaşayan insanların rakamı. Vatansız değil yalnız.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğünden Göç Sağlığı Daire Başkanı Kanuni Keklik, buyurun efendim.

HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GÖÇ SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI KANUNİ KEKLİK – Öncelikle saygılarımı sunarak sözlerime başlamak istiyorum.

Tabii rapor hazırlandıktan sonraki süreçte de belli süre geçmiş. Ben dilerseniz şöyle kabaca bazı verileri, son verileri sizlerle paylaşayım. Poliklinik sayısı olarak 35.600 civarında bir poliklinik hizmeti vermişiz ocak sonu itibarıyla, kamu, özel ve üniversiteler dâhil bu rakamlara. Yatan hasta sayısı 1 milyon 460 bin olmuş bu süreçte yine. Ameliyat sayısı 1 milyon 214 bin olmuş ve bu süreçte yine ocak sonu itibarıyla 311 bin Suriyeli çocuk ülkemizde dünyaya gelmiş. Bu verileri paylaşmak isterim.

Bir ikinci husus, cümleler arasında geçti diye söyleyeceğim. “Suriyeliler geldiği için arttı.” diye nitelendirilen bir hastalığımız yok ama tabii ki takdir ederseniz göç ve göçmenlik farklı bir süreç. Hem bunların memleketlerinde yaşadıkları olumsuz tablolar, durumlar hem göç yolları, göç süreci sırasında yaşadıkları olumsuzluklar hem de ülkemizde arzu etmesek de bazen yaşamış oldukları olumsuzluklar sebebiyle, olumsuz koşullar nedeniyle bazı hastalıklara daha yatkın olabiliyorlar, daha fazla etkilenebiliyorlar. Bunları yakından takip etmeye çalışıyoruz. Örneğin coğrafi koşullar nedeniyle olması muhtemel hastalıklar varsa yakından takip ediyoruz. Sıtma taramaları yapıyoruz. Şu ana kadar yaptığımız 185 binin üzerinde taramada bir tanı koymadık henüz “var” diye.

Onun dışında kütanöz leishmaniasis mesela bölgenin sorunlarından bir tanesi. O kapsamda 8 binin üzerinde vaka tespiti yapıldı ve tedavileri de sağlandı. Akut dönemdekiler tedavi ediliyor. Yine tüberküloz göçmenlik nedeniyle özellikle üzerinde durduğumuz konulardan bir tanesi. 900’ün üzerinde tüberküloz vakası da yine bu doğrultuda etrafla birlikte değerlendirildi ve tedavileri yapıldı, tedavileri devam ediyor diyebilirim.

Onun dışında da tabii süreç içerisinde göç raporuna şöyle bir göz attım. Bazı vurgular vardı orada. Süreçte tabii değişiklikler oldu bizde de. Mesela birinci basamak sağlık hizmetlerini biraz daha öne alıp bu dezavantajlılık pozisyonunu biraz daha bertaraf etmek adına göçmen sağlığı merkezleri oluşturuyoruz. Şu anda 140 civarında göçmen sağlığı merkezi oluşturduk. Bunların içerisinde de yine Avrupa Birliği hibe projesi çerçevesinde Suriyeli sağlık çalışanlarını istihdam ediyoruz ve böylelikle hem onları hizmetin içerisine katıp kapasite sorunumuzu gidermeyi arzuluyoruz hem de beraberinde de dil ve kültüre dair sorunu da çözmek istiyoruz. Bunu yaygınlaştıracamız ve yaygınlaştığımız süreç içerisinde de işlere daha yakından bakabileceğimiz diye değerlendiriyoruz. İlgili teknik birimler de ayırım yapmadan tüm hastalıklara, hastalara dair verileri alıyor, değerlendiriyor ve gerekli tedbirleri alıyor diyebilirim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Çalışma Bakanlığından Müsteşar Yardımcımız Kürşad Arat, buyurun efendim.

ÇALIŞMA VE SOSAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KÜRŞAD ARAT
– Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Vaktin çok kısa olduğundan hareketle hızlı bir şekilde aktaracağım bizim Bakanlığımızla ilgili gündeme gelen hususları. Tabii, alt komisyon, Bakanlığımızı 27/1/2016 tarihinde dinlemiş. Burada bizim çalışma izinleriyle ilgili hususla ilgili olarak ama bu tarihten sonra 28/7/2016 tarihinde bir Uluslararası İşgücü Kanunu çıkardık ve bu kanunla bir Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü kuruldu. Şu anda çalışma izinleriyle ilgilene genel müdürlüğümüz budur, bu geçici koruma kapsamında olanlarla da ilgili olarak.

Konuşmalar sırasında çalışma izinlerinin sayısına ilişkin bir soru gündeme gelmişti. Bunda kampta çalışanlara göre bir ayırım bulunmamakla birlikte 28 Şubat 2018 tarihi itibarıyla şu anda geçici koruma kapsamında bulunanların çalışma izinlerinin sayısı 19.020 kişidir.

Sayın vekilimiz Atay Uslu Bey Turkuaz Kart'la ilgili bir konu gündeme getirmişti. Turkuaz Kart düzenlemesi gene Uluslararası İşgücü Kanunu'nda gündeme gelmişti. Yalnız mutabakatla çıkan bir kanundu hatırladığımız üzere. Burada geçici koruma statüsünde bulunanlara Turkuaz Kart verilmesi hususu vatandaşlığa evrilebilir kaygısıyla, Mecliste yapılan tartışmalarda bunun kapsam dışı tutulmasında mutabık kalındı ve o konuda kanunumuzda bu kapsam dışında bulunmaktadır. Ama bildiğiniz üzere Turkuaz Kart nitelikli iş gücüne vermek üzere çıkardığımız bir düzenleme. Yani bilim, sanat ya da yönetici dediğimiz pozisyonlar için getirilmiş bir pozisyonudur. Bunun bu kapsamda belki değerlendirilmesi çok da tercih edilmeyebilir ama eğer buradan murat edilen süresiz bir çalışma izni verilmesiye geçici koruma kapsamında bulunanlara, bunda bir kanuni düzenleme yapmaya gerek bulunmuyor. Bunda bir yönetmeliğimizi değiştirerek yani bir yıl olarak belirlenen sürenin süresiz ya da daha uzun süreler olarak yapılması yöntemiyle de buradan murat edilen amaca ulaşılması söz konusu olabilecektir.

Esasında Suriyelilerin çalışma izni almasında bir sıkıntı yok yani süreçsel olarak bir sıkıntı yok. Kayıt dışılıkla ilgili sorun ne yazık ki işveren tarafından yani tercih etmemesinden kaynaklanan bir husus olarak karşımıza çıkıyor. Bunun da en azından Turkuaz Kart düzenlemesiyle ortadan kaldırılmasının -eğer kayıt dışılıkla ilgili böyle bir kaygı varsa- çok da mümkün olmadığını değerlendiriyoruz.

Raporun nihai hâlini alması sürecinde tabii nihai hâli değil, istatistiklerde bazı güncellemeler olabilir. Biz Bakanlık olarak bu rakamları sağlama konusunda üzerimize düşeni gerçekleştireceğiz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Bağımsız olarak çalışan Suriyeli sayısı ne kadardır? Bir iş yerinde değil de kendi iş yerinde bağımsız olarak, kendi iş yerini açmış.

ÇALIŞMA VE SOSAL GÜVENLİK BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI KÜRŞAD ARAT – Bunun da 19 binin içinde olması lazım diye düşünüyorum. Bu rakamın içerisinde. Yani ayrıca şey yapılmış değil. Onlar doğrudan başvuruyorlar. Çalışanlar açısından işveren üzerinden yapılan bir başvuru sadece kendi nam ve hesabına çalışacağı zaman doğrudan yapıyor, bu rakam içerisinde yer alıyor, ayrıca bir şeyi yok.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Son olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığından Genel Müdür Yardımcımız İbrahim Taşkesti konuşacak.

Buyurun.

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI İBRAHİM TAŞKESTİ – Sayın Başkanım, öncelikle Bakanlığımız adına saygı ve selamlarımı arz ediyorum.

Ara ara bizim Bakanlığımızla ilgili bazı konular geçti. Ben çok genel bir giriş yaparken ek cevaplar gerektiğinde uzman arkadaşlarımız destek olacak.

Bakanlığımız geçici koruma statüsündeki yabancılar kapsamında psikososyal destek hizmetleri sunmaktan ve koordinasyonundan sorumlu. Bu bağlamda iç hukukumuzda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına uygulanan sosyal koruma sistemleri aynı şekilde gerek kamp içinde gerekse kamp dışındaki Suriyelilere de uygulanmaktadır. Örneğin biraz önce geçtiği için... Erken yaşta evliliklerle ilgili bizim 6284 sayılı Kanun’umuz var, diğer taraftan o reşit olmayan çocukların korunma altına alınması işlemleri gerçekleştirilmektedir. Diğer taraftan, refakatsiz çocuklarla ilgili, yine, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’na göre gerek bize yansıyan gerek bizim sahada tespit ettiğimiz vakalar gerekse paydaş kurumların bize yönlendirdiği vakalarda korunmaya muhtaç çocuk statüsünde kabul edilip gerekli koruma tedbirleri alınmaktadır. Kimsesiz olanlar Bakanlığımıza bağlı kuruluşlarda koruma ve bakım altına alınmaktadır. Diğer taraftan, annesi, babası olan ya da sadece annesi olan bu çocuklarımızın kurum bakımına alınması yerine sosyal, ekonomik destek yardımı vererek ailesi yanında kalması çalışmalarımız yapılmaktadır. Bu bağlamda bizim hizmet sunduğumuz gerek yaşlılara yönelik gerek engellilere yönelik yine mevzuatımızda hangi haklar ve hizmet modelleri varsa onlara yönelik de Bakanlığımız tarafından bu hizmetler yerine getirilmektedir. Yine, 2828 sayılı Kanun’umuza göre engelli veya yaşlılara, korunmaya muhtaç durumları söz konusu olanlara yine bu tedbirler uygulanmaktadır. Kadına yönelik özellikle Kadının Statüsü Genel Müdürlüğümüz tarafından bu hizmetler sunulmakta. İstanbul Sözleşmesi hükümleri... Şiddete maruz kalma örneğin, şiddete maruz kalıp hayatı bir tehlikesi olanları tıpkı vatandaşlarımız gibi kadın konukevlerimize almaktayız, çocuklarıyla birlikte, o hizmetler sunulmaktadır. Ayrıca genel olarak tüm kesimlere yönelik Bakanlığımız koruyucu ve önleyici hizmetler bağlamında aile eğitim programımız Arapçaya çevrilmiştir, yine Arapça bilen meslek elemanlarımız tarafından erken evlilikle ilgili, aile içi şiddetle ilgili, sağlıkla ilgili, özellikle üreme sağlığıyla ilgili konularda koruyucu ve önleyici farkındalık oluşturma çalışmaları da özellikle Suriyelilerin yoğunlaştığı illerimizde, kamp içinde, kamp dışında verilmektedir.

Genel bağlamda, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğümüzden Daire Başkanımız, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğümüzden Daire Başkanımız da burada, ek bilgi gerekiyorsa genişletebiliriz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Müzakereleri burada tamamlamak istiyorum.

Özellikle kurumlardan gelen, bu konuda bilgilendirme yapan bürokrat arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Bugün önemli bir raporu tartıştık. Bu rapora katkı sağlayan özellikle Komisyon Başkanına ve Uzmanımız Ahmet Bey'e de çok teşekkür ediyorum, Komisyon üyelerine, bugünkü müzakereleriyle katkı sağlayan değerli arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Şunu söylemek istiyorum: Özellikle bütün ilgili kurumları çağırmanın temelinde rapor önemli bir rapordur, önermeleri vardı. Bu önerilerin dikkate alınması, yasal düzenleme yapılması, sorun alanlarının tespiti açısından arkadaşlarımızın emek vermiş olduğu bir rapordur, umarım bunlar dikkate alınır.

Şimdi, raporun görüşmelerinden sonra Mülteci Hakları Alt Komisyonunun hazırladığı Göç ve Uyum Raporu'nu kabul edenler... Etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Toplantıyı kapatıyorum.

Hepinize çok teşekkür ediyorum

Kapanma Saati: 14.06

